

MŪSŲ GIRIOS

2014 / 01

VALTRA

Individually Yours

MEDKIRTĖS
SAMPO ROSENLEW

BULDOZERIAI
sniegui stumdyti

Kalvarijų g. 125-602, 08221 Vilnius
Tel. 8 5 2737000, faks. 8 5 2472085, mob. tel. 8 687 40042, el. paštas rovaltra@rovaltra.lt
www.rovaltra.lt

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

A. Juozapavičiaus g. 10a

09311 Vilnius

Tel. 8 5 2752047

Faks. 8 5 2754828

El. paštas info@musu-girios.lt

www.musu-girios.lt

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius (pirmininkas),

Raimondas Juzikis,

Andrius Kuliešis,

Romas Kupstaitis,

Vygantas Mierkis,

Edvardas Riepšas,

Benjaminas Sakalauskas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10616;

el. paštas rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. 8 5 2754828,

mob. tel. 8 687 10614;

el. paštas vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Kuusienė

tel./faks. 8 5 2754828,

mob. tel. 8 687 10609;

el. paštas jurate.r@musu-girios.lt

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2000 egz.

Kaina 10,50 Lt, su nuolaida 7 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor – in – chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė
ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius
ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika	4
Aktualijos	6
R. PRŪSAITIS. Kiekvieną darbą – su atsakomybe	6
V. TREPĖNAITIS. Šviesulių nominacijos – už gamtos saugą ir švietimą	8
V. RIBIKAUSKAS. Apžvelgti LMA Miškininkystės sekcijos 2014 metų veiklos planai	10
J. REČIŪNIENĖ–KUUSIENĖ. Akademiko L. Kairiūkščio darbų paroda	12
Miškininkystė	14
R. DELTUVAS. Kertinei miško ūkio idėjai – 300 metų	14
A. MALINAUSKAS, G. URBAITIS. Kaip palengvinti miško želdinių ir žėlinių priežiūrą	16
E. BARTKEVIČIUS. Vokietijos miškininkų sąjungos suvažiavime	21
A. GRADECKAS. Prisimenant miško želdinimo Mokytoją	22
Saugomos teritorijos	24
A. BRUKAS, V. NAURECKAITĖ. Kuršių nerijos miškai gamtinės ir socialinės raidos kontekste	24
O. GYLIENĖ. Labanore – apie mažąjį erelį rėksnį	27
Urėdijose	28
V. TREPĖNAITIS. Pasidalinta miško sodmenų auginimo patirtimi	28
J. REČIŪNIENĖ–KUUSIENĖ. Su miškininkais Zabelomis – apie darbus ir ne tik	32
Š. LAUŽADIS. Nemenčinės miškų urėdijoje: išrinkta 2013 m. geriausia girininkija	34
Profesijų veikla	36
A. RAUKA. Profesinės sąjungos ir jų įvaizdis	36
Medžioklė	38
V. PADAIGA. Šernų maras	38
Laisvą minutę	40
Išėję negrįžti	41
Naujos pareigos	41
Datos	42

Sausio 3 d. ASU vyko geriausių dėstytojų, studentų, mokslininkų pagerbimas – **metų nominacijų įteikimo ceremonija**. Kandidatus nominacijoms teikė visi universiteto struktūriniai padaliniai, laureatus išrinko ASU „Metų nominacijų“ komisija. „Metų darbuotojo 2013“ nominacija skirta ir vardinė statulėlė įteikta ASU MEF medelyno vedėjui, LMS sekretoriui J. Ravinskui, o Miškų ir ekologijos fakulteto „Metų studente 2013“ tapo J. Rasimavičiūtė.

Sausio 8 d. LAMMC Miškų institute organizuotas **LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus Miškininkystės sekcijos posėdis**. Jame aptartas 2014 m. Miškininkystės sekcijos veiklos planas, sudarytas organizuotinių renginių sąrašas, aptarti Lietuvos miškų ūkiui aktualūs klausimai, kuriais galėtų būti organizuojamos diskusijos, rengiamos mokslinės studijos (plačiau – 10 p.).

Sausio 9 d. ASU studentų atstovybės prezidentė išrinkta Miškų ir ekologijos fakulteto studentė **J. Rasimavičiūtė**, buvusi SA viceprezidentė. Rektorius A. Maziliauskas, sveikindamas naująją prezidentę, linkėjo tęsti sėkmingą universiteto administracijos ir studentų bendradarbiavimą.

Sausio 13-17 d. Šveicarijoje, Ciuriche vykusiose **bioinformatikos kursuose „Genetic Diversity – Analysis“** dalyvavo Miškų instituto doktorantė D. Marčiulynienė. Kursuose organizuotos bioinformatikos ir sekančios kartos sekvenavimo teorinės paskaitos ir praktiniai užsiėmimai. Vykusių paskaitų ir užsiėmimų temos: „Linux“ operacinė sistema; filogenetinė analizė specializuotų kompiuterinių programų pagalba; įvadas į statistinę programą „R for Biologists“; sekančios kartos sekvenavimas (NGS): įvadas, sekų kokybės kontrolė ir duomenų filtravimas, metodų (sekoskaitos ir duomenų apdorojimo) apžvalga, amplikonų sekvenavimas ir „De Novo“ genomų struktūrizavimas. Praktinių užsiėmimų metu buvo dirbama su pateiktais duomenimis, naudojant specializuotas kompiuterines programas: „Gblocks“, „R for Biologists“, „Fast QC“, „RAXML“, „FASTX-toolkit“, „Velvet“ ir kt., buvo mokomasi dirbti

„Linux“ kalba daugybinių sekų kokybės kontrolės (filtravimas, apkarpymas), genomo struktūrizavimo.

Sausio 16 d. Vilniaus edukaciniame universitete vyko M. K. Čiurlionio fondo skiriamų nominacijų **„Lietuvos šviesuoliai 2014“** įteikimas (plačiau – 8 p.).

Sausio 21 d. vyko Generalinės miškų urėdijos **2013 m. veiklos rezultatų aptarimas**. Jame dalyvavo aplinkos viceministras L. Jonauskas, Miškų departamento direktorius V. Vaičiūnas. Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas pristatė 2013 m. veiklos plano priemonių įgyvendinimo eigą bei šių metų veiklos prioritetus. Diskusijoje aptarti kiti svarbūs klausimai.

Sausio 23 d. ASU vyko **asociacijos „Slėnis Nemunas“ visuotinis narių susirinkimas**, kuriame aptarti 2013 m. nuveikti darbai ir šių metų veiklos gairės, išrinkta nauja vadovybė. Asociacijos veiklai penketą metų vadovavo buvęs ilgametis LŽŪU rektorius, prof. habil. dr. A. Kusta. Atsistatydinusiame iš asociacijos vadovo pareigų A. Kustai už nuoširdų darbą įteiktas asociacijos su Baltijos agroverslo institutu įsteigtas ordinas „Už

nuopelnus Lietuvos kaimui“. Šios asociacijos direktore išrinkta ASU docentė, technologijos m. dr. Inga Adamonytė, kuri šias pareigas eina nuo vasario 1 d.

Sausio 28 d. aplinkos ministras V. Mazuronis dėl šalyje aptikto afrikinio kiaulio maro užkrato skubiai pakeitė Medžioklės taisykles. Nuo šiol yra draudžiama šerti medžiojamuosius gyvūnus 10 km zonoje nuo Lietuvos – Baltarusijos sienos.

Sausio viduryje, kai Lietuvoje dar nebuvo nustatytas maro atvejis, Aplinkos ministerija leido šernus medžioti ištisus metus. Sprendimu buvo siekiama mažinti galimą maro grėsmę. Šiuo metu šis sprendimas tebegalioja. Prieš tai aplinkos ministras kartu su Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija viešai kreipėsi į visus šalies medžiotojus, ragindami aktyviau medžioti šernus. Aktyvesnė šernų medžioklė pasienyje su Baltarusija buvo skatinama ištisus metus, tačiau šios priemonės nepadėjo sustabdyti afrikinio kiaulio maro plitimo – sausio 24 d. du užkratą nešioję šernai aptikti pietų Lietuvoje.

Sausio 29 d. LAMMC Miškų institute organizuota mokslinės konferencijos **„Agrariniai ir miškininkystės mokslai: naujausi tyrimų rezultatai ir inovatyvūs sprendimai“** miškų ir ekologijos mokslams skirta diena, kurioje instituto mokslininkai pristatė miškininkų bendruomenei ir kitų institucijų atstovams atliekamus miškininkystės, energetinius bei ekologinius tyrimus. Renginyje dalyvavo LAMMC vadovas akademikas prof. Z. Dabkevičius, LR Seimio nariai K. Grybauskas, P. Saudargas, R. Paliukas, ASU Miškų ir ekologijos fakulteto, Generalinės miškų urėdijos, miškų urėdijų, kitų miškų sistemos įstaigų atstovai.

Sausio 29 d. LR Vyriausybė dėl afrikinio kiaulio maro užkrato plitimo užkardymo **paskelbė ypatingą padėtį Lazdijų, Alytaus, Druskininkų, Varėnos, Trakų ir Šalčininkų rajonuose bei pritarė Aplinkos ministerijos parengtam šernų populiacijos reguliavimo planui**. Medžioklės plotų naudotojams, kurių plotai yra padidintos grėsmės zonoje, bus nustatyta užduotis iki 2013-2014 m. medžioklės sezono pabaigos sumedžioti visus šernus. Medžioklės plotuose, kurie nepatenka į padidintos grėsmės zoną, bus nustatyti 2013-2014 m. medžioklės sezonui rekomenduotini šernų sumedžiojimo kiekiai (iki 90 proc. esamo šernų populiacijos dydžio). 2013 m. medžiojamų žvėrių (nelimituojamų) apskaitos duomenimis, Lietuvoje šernų populiacija siekė 62 tūkst. žvėrių. Iki 2014 m. sausio

26 d. buvosumedžiota apie 31 tūkst. šernų. Manoma, kad šiuo metu Lietuvoje galėtų būti apie 30 tūkst. šernų. Norint pasiekti šiuos šernų medžioklės tikslus, numatyta taikyti finansinio skatinimo priemones medžiotojams – mokėti vienkartinę 250 litų išmoką už sumedžiotą šerną. Išmokoms numatyta skirti apie 7 mln. litų. Aplinkos ministro V. Mazuronio teigimu, jeigu su medžiotojais nepavyktų rasti bendro sutarimo, numatoma parengti atitinkamus teisės aktų pakeitimus, kurie leistų laikinai stabdyti tokių medžiotojų būrelių teisę naudotis medžioklės plotais ir leistų pakviesti į šiuos plotus užkrato prevencijai vykdyti kitus medžiotojus ar pareigūnus. Taip pat numatoma patikslinti Medžioklės taisykles, nustatant papildomą galimybę medžioti šernus varant tyliuoju būdu iki 2014 m. balandžio 1 d. Šis medžiojimo būdas nebus taikomas padidintos grėsmės zonoje. Čia šernus bus galima medžioti tik tykojant ir sėlinant.

Sausio 30 d. aplinkos ministras V. Mazuronis su Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos, Alytaus medžiotojų ir žvejų draugijos, medžiotojų klubų „Daugis“, „Kalesnykai“, „Varčia“ (Alytaus r.) bei „Kurkliai“ (Lazdijų r.) atstovais **lankėsi Alytaus rajono miškuose**, kur buvo aptikti pirmieji afrikiniu kiaulių maru užsikrėtę šernai. Alytaus rajono medžiotojų klubų medžioklės plotai ribojasi su Baltarusijos siena, todėl jiems tenka didelė atsakomybė suvaldyti į Lietuvą migruojančius šernus ir kitus žvėris, kurie gali pernešti maro užkratą. Aplinkos ministerijos atstovams ir žurnalistams medžiotojai pristatė esamą situaciją ir aptarė, kokių priemonių imsis šernų populiacijai reguliuoti

▶ Valstybinė miškų tarnyba informuoja, kad Valstybinės miškų tarnybos, miškų urėdijų, nacionalinių parkų ir rezervatų valstybiniai miškų pareigūnai per 2013 m. nustatė 351 neteisėtą miško kirtimo atvejį, kurių metu iškirsta 7830 m³ medienos. Pagerėjo neteisėtų miško kirtimų išaiškinamumas – per 2013 m. išaiškinti 77 proc. nustatytų neteisėtų miško kirtimo atvejų. Privačiuose miškuose nustatyta 190 neteisėtų miško kirtimo atvejų,

iškirsta 6361 m³ medienos. Valstybiniuose miškuose nustatytas 161 neteisėtas miško kirtimo atvejis, iškirsta 1469 m³ medienos. Neteisėtais kirtimais padaryta 92,9 tūkst. litų žala miško valdytojų, naudotojų miškui ir turtui bei 325,9 tūkst. litų žala aplinkai. Per 2013 m. šalyje vidutiniškai iš 1000 ha privačių miškų neteisėtais kirtimais iškirsta 7,8 m³ medienos. Valstybiniuose miškuose nustatyti 24 pagamintos miško produkcijos grobimo atvejai, pagrobti 344 m³ medienos. Už neteisėtus miško kirtimus bei kitus Miškų įstatymo pažeidimus administracine tvarka nubausti 838 asmenys, jiems paskirta 237 tūkst. litų baudų (per 2012 m. nubausti 698 asmenys, jiems paskirta 178 tūkst. litų baudų). Sustiprinus valstybinių ir privačių miškų kontrolę ir daugiau dėmesio skiriant neteisėtų kirtimų išaiškinimui, nustatytas neteisėtais kirtimais iškirstas medienos kiekis šalies miškuose, lyginant su 2012 m., padidėjo.

▶ Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Šiaulių teritorinio poskyrio kontroliuojamoje teritorijoje 2013 m. įveista 323,3 ha naujų miškų. Daugiausia miškų įveista Kelmės rajone – 312,7 ha. Vykdydami Nacionalinei mokėjimų agentūrai įsipareigojimus, šio poskyrio specialistai atliko 662 patikrinimus, parengė 82 paramos gavėjų sąrašus bei 1723,7 ha plote patikrino miško želdinimo darbų kokybę, atliko miško želdinių apskaitą ir įvertino miško želdinių kokybę.

▶ Valstybinė miškų tarnyba parengė Ignalinos, Švenčionių ir Šalčininkų rajonų savivaldybių valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo projektus. Viešas šių projektų svarstymas Ignalinos rajono savivaldybės salėje vyks vasario 6 d., Šalčininkų – vasario 7 d., Švenčionių – vasario 20 d.

▶ Aplinkos ministerija ėmėsi veiksmingų priemonių, siekdama užtikrinti **efektyvią gyvosios gamtos apsaugą**. Aplinkos apsaugos agentūrai (AAA) pavesta pasirūpinti, kad visuose regionų aplinkos apsaugos departamentų ir AAA turimuose

se automobiliuose būtų sumontuoti GPS/GSM imtuvai. Tai leis aplinkos apsaugos inspektorių automobilius nukreipti operatyviai į įvykio vietą.

▶ Aplinkos ministras V. Mazuronis pakeitė **aplinkos apsaugos inspektorių darbo organizavimo tvarką**. Pareigūnai mažiau laiko skirs dokumentų pildymui ir didesnę darbo dienos dalį praleis dirbdami gamtoje. RAAD-ų vadovai turės užtikrinti, kad administracinių bylų nagrinėjimas ir jų vykdymo kontrolė būtų perduoti kitam departamentui. Gyvosios gamtos apsaugos srities leidimus nuo šiol išduos vienas pareigūnas. Tai padės padidinti aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės efektyvumą ir sumažins galimos korupcijos tikimybę.

▶ Vykdamas projektą „Erasmus Lietuvos mokykloms“ **KMAIK studentų komandos apsilankė Grinkiškio Jono Poderio vidurinėje mokykloje, Šėtos, Vinco Grybo, Tauragės Žalgirių, Eržvilko gimnazijose**. Susitikimų metu studentai pristatė kolegijoje veikiančias studijų programas ir galimybę į jas integruoti studijuojamus pagal „Erasmus“ programą modulius. Papasakota apie studijų užsienio šalių aukštosiose mokyklose specifiką, adaptavimosi ypatumus bei tokių studijų galimybes.

▶ Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba organizavo konkursą **„Gražiausi etnografiniai namai Lietuvos saugomose teritorijose“**. Nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose buvo renkami etnografiškiausi namai, išlaikę mūsų krašto regionų tradicinės architektūros bruožus. Gražiausiu autentišku gyvenamuoju namu pripažintas Dieveniškų istoriniame regioniniame parke, Šiaurimų kaime esantis Z. Vasiliausko namas. Gražiausias rekonstruotas etnografinis namas yra Salantų regioniniame parke, Erlėnų kaime (savininkai Danguolė ir Rimantas Letukai). Naujos statybos gražiausias etnografinis namas – Nemuno deltos regioniniame parke, Rusnėje (savininkas Kęstutis Demereckas). Šių sodybų puoselėtojams įteikti diplomai ir atminimo lentos.

Kiekvieną darbą – su atsakomybe

„Mūsų girios“ paprašė Valstybinės miškų tarnybos direktorių dr. RIMANTĄ PRŪSAITĮ pristatyti, kokie Valstybinėje miškų tarnyboje buvo atlikti svarbesni darbai 2013 m. ir kokie prioritetiniai uždaviniai laukia šiemet.

Apskaita, statistinių duomenų kaupimas

Pernai atliekant nacionalinės miškų inventorizacijos lauko darbus, visoje šalies teritorijoje išmatuoti 3258 pastovūs apskaitos bareliai ir apskaityta 37,7 tūkst. medžių. Pirmą kartą inventorizuojant visas žemės naudmenas apskaityta 1115 pastovių barelių miške ir 2143 pastovūs bareliai ne miško žemės naudmenose, surinkta informacija apie daugiau nei 100 apibendrintų rodiklių.

Pagal Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo reikalavimus atlikta ESD apskaita LULUCF sektoriuje – rinkti, kaupti bei analizuoti kasmetiniai ESD duomenys, bendrauta su JTBKKK sekretoriato ekspertais, dalyvauta tarptautiniuose pasitarimuose ir mokymuose, pildyti JTBKKK sekretoriato pateikti klausimynai (CRF lentelės). Taip pat parengta, tarptautinių ekspertų aprobuota ir Aplinkos ministerijai pateikta išmetamų ir absorbuojamų ŠESD kiekio LULUCF sektoriuje ataskaita.

Parengta JFSQ (Joint Forest Sector Questionnaire) ataskaita apie apvaliosios medienos ruošą, medienos pramonės produkcijos gamybą 2012 m. Šioje ataskaitoje taip pat pateikiama informacija apie prekybą mediena bei jos produktais (pateikta EUROSTAT); patikslinta JFSQ ataskaita, joje panaudoti naujausi užsienio prekybos duomenys.

Išleistas leidinys „Lietuvos miškų ūkio statistika 2013“, kuriame pateikti miškų apskaitos duomenys (2013 01 01 datai) bei 2012 m. statistiniai duomenys apie Lietuvos miškų ūkį, medienos pramonę, saugomas teritorijas, medienos pramonę, prekybą mediena ir jos produktais, miškų ūkio specialisčių rengimą ir kt.

Mūsų prioritetinis uždavinys 2014 m. – įgyvendinti Europos statistikos praktikos kodekso principus.

Miškų kadastro duomenų bazės plėtra

Miškų kadastre pernai įregistruoti labai aktualūs 2010-2011 m. sklypinės miškų inventorizacijos duomenys apie Nemenčinės, Šalčininkų, Trakų ir Vilniaus miškų urėdijų bei Vilniaus miesto administruojamose teritorijose esančius miškus, taip pat 2011-2012 m. miškų inventorizacijos duomenys apie Druskininkų, Valkininkų, Varėnos ir Veisiejų miškų urėdijų administruojamose teritorijose esančius miškus. Pagal augimo eigos modelius aktualizuoti visų medynų duomenys (2,2 mln. ha).

Atliekant miškų valstybės kadastro duomenų teikimą, išnagrinėti 395 prašymai dėl miškų kadastro duomenų keitimo; atnaujinti (registruoti- išregistruoti) miškų kadastro duomenys: pagal duomenų teikėjų pateiktą informaciją (519 tūkst. ha) bei pagal pasikeitusius teisės aktus (17 savivaldybių).

Parengta ir pateikta 6569 miškų kadastro pažymų, išrašų ir žemėlapių fragmentų: 3660 – apie miškų vertę, 2175 žemėlapių ištraukų, 714 – apie taksacinius rodiklius, 20 – apie kertines miško buveines; kitų miškų kadastro dokumentų: 624 išvados, 71 – apie piniginių kompensacijų dydžius.

Pasirašytos 135 naujos duomenų teikimo sutartys su duomenų gavėjais, jiems perduoti 164 duomenų rinkiniai elektronine forma. Duomenų teikimas internetine prieiga užtikrintas 671 vartotojui, iš jų 541-am išoriniui. Per metus Valstybinės miškų tarnybos GIS prieiga suteikta 110-čiai naujų vartotojų. 2013 m. buvo 114 tūkst. prisijungimų – didžiausi išoriniai vartotojai yra miškų urėdijos, RAAD, NŽT, valstybinių parkų direkcijos, VTPSI.

Nagrinėjant fizinių ir juridinių asmenų prašymus, atlikta 113 šalies miškų valstybės kadastro duomenų patikrinimų vietoje, iš jų 38 proc. – Vilniaus mieste, 18 proc. – Vilniaus rajone. Suderinti 34 saugomų teritorijų planavimo dokumentai. Parengti ir pateikti Aplinkos

ministerijai 15-os savivaldybių (Mažeikių, Pakruojo, Skuodo, Akmenės, Klaipėdos, Varėnos, Plungės, Telšių, Zarasų, Kauno, Jurbarko rajonų bei Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Vilniaus miestų) valstybinės reikšmės miškų plotų schemų tikslinio projekto.

Šalies miškų išteklių pokyčiai

Valstybinė miškų apskaita (2013 01 01) atlikta, naudojant aktualizuotos miško taksacinių sklypų duomenų bazės bei nacionalinės miškų inventorizacijos duomenis. Miško žemės plotas per metus padidėjo nuo 2172,9 tūkst. ha iki 2173,6 tūkst. ha arba 0,7 tūkst. ha (šalies miškingumas – 33,3 proc.), valstybinės reikšmės miško žemė užėmė 1077,7 tūkst. ha. Žemės ir kito nekilnojamojo turto registre 2013 01 01 buvo įregistruota 818,5 tūkst. ha privačių miškų.

Medynų plotai sumažėjo 0,5 tūkst. ha (nuo 2055,4 tūkst. ha iki 2055 tūkst. ha). Bendras medienos tūris (NMI duomenimis) per metus padidėjo 8,9 mln. m³ (nuo 501,3 mln. m³ iki 510,2 mln. m³). Brandžių medynų plotui padidėjus nuo 417 tūkst. ha iki 427 tūkst. ha, juose sukauptas medienos tūris padidėjo nuo 129 mln. m³ iki 135 mln. m³.

VMT Miškotvarkos skyriaus bei Miškotvarkos kontrolės darbų grupės specialistai patikrino 2012 metų sklypinės miškų inventorizacijos darbų kokybę 1300 ha arba 1,5 proc. inventorizuoto miškų ploto.

Pernai patvirtinta 3113 naujai parengtų privačių miškų savininkų miškotvarkos projektų. Jų skaičius padidėjo – 2012 m. patvirtinta 2851 projektas. Plotas, kuriam parengti nauji miškotvarkos projektai, sudarė 27 tūkst. ha, o vidutinis vieno projekto plotas siekė 8,7 ha. Jis buvo didesnis negu 2012 m. (vid. 8,5 ha).

Įgyvendinant Europos Sąjungos reglamentą Nr. 995/2010, parengtas ir Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus 2013 m.

ROMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

Valstybinei miškų kontrolei efektyvinti pernai šią kontrolę vykdantiems pareigūnams skirti nauji tarnybiniai automobiliai (antras iš kairės VMT direktorius R. Prūsaitis)

rugpjūčio 18 d. įsakymu patvirtintas „Veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną, stebėsenos organizacijų stebėjimo ir veiklos patikrinimų tvarkos aprašas“. Pradėtos tikrinti pirmosios įmonės, parengtos ataskaitos, sutartys.

Valstybinė miškų kontrolė

Vienu iš svarbiausių mūsų tarnybos uždavinių išlieka šalies miškų bendros būklės, naudojimo, atkūrimo ir apsaugos valstybinė kontrolė visų nuosavybės formų miškuose. Pernai 13 miškų urėdijų atlikti planiniai patikrinimai ir 10-yje – neplaniniai. Šių patikrinimų tvarką numatyta šiemet iš esmės keisti. Privačiuose miškuose atlikti 479 planiniai ir 703 neplaniniai ūkio subjektų patikrinimai, 3826 patikrinimai vykdant įsipareigojimus Nacionalinei mokėjimo agentūrai. Taip pat organizuota 316 reidų miško pažaidoms išaiškinti.

Sukurta aplikacija, skirta fiksuoti neteisėtus kirtimus GPS įrenginiais, bei sukurtas pranešimų apie neteisėtus miško kirtimus elektroniniu paštu Valstybinės miškų tarnybos GIS modulis.

Praejusiais metais miškų pareigūnai privačiuose miškuose nustatė 190 neteisėtų miško kirtimų atvejų, kurių metu iškirsta 6361 m³ medienos. Valstybiniuose miškuose nustatytas 161 atvejis, iškirsta 1469 m³. Už neteisėtus miško kirtimus ir kitus Miškų įstatymo pažeidimus administracine tvarka pernai nubausti 838 asmenys.

Patikrinta 3253 biržių atrėžimo kokybė, prieš išduodant leidimus kirsti mišką ar suderinant pranešimus apie ketinimus kirsti mišką. Už trūkumus nubausti 48 miškininkai specialistai. Patikrintos 277 lentpjūvės. Už medienos apskaitos ir sanitarinių taisyklių pažeidimus bausti 9 asmenys.

Suderinti 3214 privačių miškų individualūs miškotvarkos projektai. Už pažeidimus rengiant miškotvarkos projektus 14 projektų autorių teko skirti administracines baudas.

Patikrinti ir suderinti 9 valstybinės reikšmės miškų vidinės miškotvarkos projektai ir jų papildymai. Po patikrinimų pateikta 213 nurodymų trūkumams pašalinti, iš jų 146 įvykdyti 2013 metais.

Pernai valstybinių miškų valdytojams buvo išduoti 2137 leidimai kirsti mišką ir 8750 leidimai – privačių miškų savininkams; gauti ir išnagrinėti 12602 pranešimai apie ketinimus kirsti privačiuose miškuose.

Už miško neatkūrimą nustatytais terminais, miško sanitarinių ir priešgaisrinės apsaugos taisyklių pažeidimus bei kitas miško pažaidas 517 asmenų teko skirti administracines baudas.

Pagrindiniai miškų kontrolės pareigūnų uždaviniai – prevencija, atsakomybė, baudų išieškojimas, pareigingumas – išlieka ir šiais metais.

Miško sėklininkystės darbai

Mūsų tarnybos specialistai sudarė pagal kilmę rajonus klonų rinkinius, parengė

projektus ir vadovavo įveisiant naujas miško sėklines plantacijas: 5,13 ha paprastosios pušies (Kuršių nerijos NP ir Šiaulių miškų urėdijoje), 5,2 ha paprastosios eglės (Dubravos EMM urėdijoje), 6 ha juodalksnio (Jurbarko, Šakių, Kėdainių miškų urėdijose) ir 0,77 ha karpotojo beržo (Jurbarko miškų urėdijoje). Be to, 7 sėklinėse plantacijose pasodinti 984 sodinukai vietoje žuvusiųjų bei patikslintos sodinimo schemos 2012 m. ir anksčiau įveistose miško sėklinėse plantacijose.

Vertinant miško medžių ir krūmų sėklų kokybę, atliktas jų sėklų kokybinių rodiklių nustatymas, pateikta 849 rekomendacijų. Išduotos 366 miško sėklų kokybės pažymos. Nustatyti ir 65 miško medžių ir krūmų sėklų fitopatologinio užkrėstumo atvejai. Taip pat atlikta 10 kontrolinių pristatomųjų bandinių paėmimų ir tyrimų. Išnagrinėtos Miško dauginamosios medžiagos ruošos kortelės ir jų pagrindu išduota 286 Miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikatų. Išnagrinėjus prašymus, išduoti 92 leidimai įvežti miško dauginamąjį medžiagą iš kaimyninių užsienio šalių.

Sanitarinė miškų apsauga

Miško sanitarinės apsaugos priemonių planavimas, priežiūra ir kontrolė – pastovus Miško sanitarinės apsaugos skyriaus darbuotojų rūpestis. Šio skyriaus veiklos prioritetu 2013 m. buvo liemenų kenkėjų masinių židinių sekimas eglynuose ir reikiamų priemonių vykdymo organizavimas, mažinant jų plitimą. Specialistai vertino pažeistų miško daigynų, medelynų plotų būklę (9) bei 310 plynų sanitarinių kirtimų biržių tikslingumą (716,2 ha plote).

Atliktas 1 detalus ir 5 rekognostiniai tyrimai, stebint svarbiausių miško kenkėjų populiacijų dinamiką (pušinio pelėdgalvio, pušinio verpiko, pušinio sprindžio, pušinio pjūklelio, verpiko vienuolio, neporinio verpiko, žievėgraužio tipografo, didžiojo ir mažojo kirpikų, straubliukų), bei paprastųjų uosių, ažuolų džiūvimo ir netikrojo eglinio skydamario pažeistų eglių džiūvimo židiniuose.

Šiemet planuojame įvertinti, kaip paveikto atkurti nuo 2010 m. rugpjūčio škvailo nukentėjusius visų nuosavybės formų miškus. Tai vienas iš Valstybinės miškų tarnybos prioritetinių uždavinių. ■

Šviesuolių nominacijos – už gamtosaugą ir švietimą

Nuo 2007 m. skatinantis šaliai nusipelnčius iškilus žmones M.K. Čiurlionio fondas, gaunantis visuomeninių organizacijų ir bendruomenių siūlymus, šių metų pradžioje Šviesuolių nominacijomis pagerbė švietimo, mokslo ir gamtosaugos srityse pasižymėjusius 6 asmenis, kurie savo darbu ir kūryba, visuomenine veikla, visu savo gyvenimu gražino mūsų kraštą, ugdė jaunąją kartą puoselėti gamtą, miškus.

Vilniuje, Lietuvos edukologijos universitete (LEU) sausio 16 d. surengtame M. K. Čiurlionio fondo iškilmingame renginyje šio universiteto rektorius, akademikas, prof. Algirdas Gaižutis įteikė „Šviesuolis 2014“ nominacijas: buvusiam LŽŪU rektoriui, dabar ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Miškovartikos ir medienotyros instituto profesoriui, habil. dr. h. c. Romualdui Deltuvui, Kretingos miškų urėdijos urėdui Antanui Baranauskui, buvusiam Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos urėdui Albertui Zdanevičiui, Utenos rajono savivaldybės merui Alvydui Katinui, LEU docentui, kompozitoriui Vytautui Barkauskui ir Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos direktorei Jolantai Knyvienei.

Nacionalinės M.K.Čiurlionio menų mokyklos moksleivių pagamintas taures ir fondo padėkas šviesuoliams teikęs LEU rektorius A. Gaižutis pasidžiaugė, jog ir pedagogai, ir miškininkai puoselėja atsakingą visuomenės požiūrį į gamtą bei jos kūrinių mišką, siekia, kad darniai gyventume ekologiškoje aplinkoje. Kaip pasisakyme pašmaikštavo prof. R. Deltuvas, gamtosaugoje miš-

kininkams daugiau tenka ne edukaciniu žodžiu, bet ir drausminančiais veiksmais ginti mišką nuo šiuolaikinės civilizacijos.

Į renginį pagerbti Šviesuolių atvyko jų rinkiminėse apygardose išrinkti LR Seimo nariai – Milda Petrauskienė ir Juozas Olekas, krašto apsaugos ministras. Nominantus pedagogus išradingai pasveikino jų kolega kompozitorius, chorų dirigentas prof. Lionginas Abarius.

Po nominacijų įteikimo surengtas Lietuvos edukologijos universiteto studentų muzikų ir moksleivių akordeonistų ansamblio koncertas.

Skaitytojams trumpai priminsiu šių metų Šviesuolių vardus pelniusius miškininkų profesines biografijas ir jų indėlį į šalies miškininkystės plėtrą, gamtosaugą, kad mūsų miškai būtų našesni, tvarūs, įvertinti pasaulyje ir kartu prieinami visuomenei.

Džiugiai nusiteikę miškininkai nominantai: iš kairės – A. Zdanevičius, A. Baranauskas ir R. Deltuvas

Šviesuolio nominacija įvertintas miškininkas **Romualdas Deltuvas** (gimė 1943 m. kovo 8 d. Šakių apskrityje Barzdų valsčiaus Pabalsupių kaime), baigęs 1965 m. LŽŪA, nuėjo įdomų ir savitą profesinį kelią nuo Kazlų Rūdos miško pramonės ūkio Agurkiškės girininkijos miško techniko iki LŽŪU rektoriaus (2004-2011 m.), tapo šalyje žinomu miškovartkininku, mokslininku, pedagogu, švietėju. Jis gerai pažino praktinę miškovartką ir kūrė mokslinius pagrindus jai tobulinti, sukaupė žinias perteikia studijuojantiems miškininkystę, 1989 m. tapo profesoriumi. Pripažintas ir mokslo bendruomenėje – rinktas Lietuvos mokslo tarybos (1991-1993 m. ir 1997-2001 m.) nariu ir jos Biomedicinos mokslų komisijos pirmininku (1997-2001 m.), Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo Biomedicinos mokslų komiteto pirmininku (1997-2002 m.) bei Karališkosios Švedijos žemės ir miškų ūkio akademijos užsienio nariu (2007 m.). Profesorius skaitė paskaitas miškotyros krypties magistrantams ir doktorantams Austrijos, Latvijos, Suomijos, Šveicarijos, Vokietijos universitetuose.

R. Deltuvo asmenybės, platesnės miškininkystės ir aplinkosaugos sampratos formavimui nemažos įtakos turėjo galimybės dar tarybiniais metais stažuotis buvusioje Rytų Vokietijoje, Drezdene (1976-1977 m.), Suomijoje, Helsinkio (1981-1982 m.) bei 1993 m. JAV, Konektikuto universitete, kelių užsienio šalių kalbų mokėjimas (jau 1965 m. diplominį darbą jis parašė ir apgynė vokiečių kalba). Mokslinėje veikloje jis domėjosi ne tik miškovartkos tobulinimu, bet ir miškų ūkio ekonomika, vadyba, miškų administravimo politika, ES aplinkosauga, rengė užsakomuosius mokslo darbus, ėmėsi švietėjiškos veiklos – bendradarbiavo leidžiant

AUTORIAUS NUOTRAUKOS

Įteikiama nominacija Kretingos miškų urėdui A. Baranauskui

miškininkystės vadovėlius ir miškotyros populiarinimo leidinius, rašė periodinėje miškininkystės spaudoje.

1998-2002 m. jis rinktas LMS viceprezidentu. Profesoriaus šmaikščiai išsakytas dalykiškas žodis svarus ir dabar įvairiose Lietuvos ir užsienio šalių mokslo, mokymo institucijose. Ir pasiekęs profesinių aukštumų, profesorius išliko paprastas, turintis humorą, savas tarp kolegų ir studentų.

Miškininko **Antano Baranausko** (gimė 1936 m. liepos 28 d. Alytaus apskrities Vardos kaime) profesinis kelias, baigus 1959 m. LŽŪA, prasidėjo Prienų miškų ūkio Šilavoto girininkijoje, dirbant miško žvalgu, 1960-1964 m. – Šiaulių miškų ūkio Gruzdžių girininkijos girininku. Nuo 1964 m. jis rūpinasi Žemaitijos ir pajūrio miškais, priskirtais dabartinei Kretingos miškų urėdijai, dirbdamas 1964-1970 m. vyriausioju miškininku, 1972-1991 m. – vyriausioju inžinieriumi, nuo 1991 m. – Kretingos miškų urėdu. Šio krašto miškus teko nelengvai atkurti po 1968 m. audros, saugoti nuo kitų negandų, kurti naujoje vietoje medelyną.

Tęsiant tarpukario Kretingos miškų urėdo M. Daujoto pradėtus pajūrio apsaugos darbus, reikėjo skirti dėmesio ir jėgų ne kietmetriais ir hektarais matuojamai veiklai – pajūrio miškų ir kopų apsaugai, kopų tvirtinimui bei Šventosios pajūryje pradėti miškų rekreacijai, gamtos auginiam švietimui, bendravimui su visuomene. Nepriklausomybės metais pajūryje, Monciškėse, sudaryta galimybė vasarą poilsiauti ir turintiems judėjimo negalią žmonės. Atūžus „privatizavimo“ bangai į pajūrį, miškų urėdas A. Baranauskas, pasitelkęs ir visuomenę, ryžtingai pasipriešino pajūrio miškų ir miš-

M. K. Čiurlionio fondo Šviesuolių nominacijomis apdovanotieji su Lietuvos edukologijos universiteto rektoriumi akademiku, prof. Algirdu Gaižučiu (centre)

ko žemių privatizavimui, kad joje nebūtų statomos asmeninės vilos, niokojama jautri pajūrio ekosistema. Palangos girininkijoje įkurtas mokymo ir informacijos centras. Jame vyksta įvairūs miškininkų mokymai, seminarai, kuriuose visada pamatysi ir šio krašto miškų šeimininką – ilgametį urėdą.

Miškų urėdai A. Baranauskui nesvetima ir visuomeninė veikla – Generalinės miškų urėdijos tarybos narys, pajūrio regiono miškų urėdijų veiklos koordinatorius, dalyvauja Kretingos rajono bendruomenės veikloje; už tai jam suteiktos įvairios Žemaičių krašto nominacijos. Pasak miškų urėdo, džiugina, kad žemaičiai pripažino jį, dzūką, savu, net įteikė Žemaičio pasą.

Miškininkas **Albertas Zdanevičius** (gimė 1940 m. gruodžio 15 d. Pasvalio apskrities Krinčino valsčiaus Papyvesių kaime), baigęs 1963 m. LŽŪA, taip pat profesinę karjerą pradėjo Kazlų Rūdos girioje, Višakio Rūdos girininkijos meistru, o po 18 metų, 1981 m. žiemą sugrįžo į Kazlų Rūdą, matyt, jau visam gyvenimui.

Nuo 1981 m. vasario dirbdamas Kazlų Rūdos BMŪGS vyriausioju inžinieriumi, 1991-2008 m. Kazlų Rūdos miškų urėdijai, A. Zdanevičius rūpinosi ne tik miškų ūkio gamybiniais reikalais, bet ir domėjosi mokslinė – technine pažanga, diegė į gamybą mokslininkų rekomendacijas, naują miško kirtimų technologiją, kuri leido labiau išsaugoti perspektyvų spygliuočių pomiškį, dirvožemio struktūrą kirtavietėse. Ekologiniam švietimui propaguoti savivaldybės mokyklose organizuoti keli jaunųjų miško bičiulių būreliai, kuriuos globojo miškų urėdijos specialistai, girininkijų darbuotojai. Miškų urėdo iniciatyva Kazlų Rūdos miškų

urėdijos teritorijoje pastatyta bene pirmoji katilinė, kurioje kurui panaudotos medienos atliekos ir medžio pjuvenos.

Siekiant plėsti mokymo ir mokslo ryšius su praktine miškininkyste, 1982 m. lapkritį Kazlų Rūdos BMŪGS įkurtas tuometinės LŽŪA Miškų ūkio fakulteto Miškotvarkos katedros filialas – bandymų stotis. Jai pastatytos atskiros patalpos, studentams – bendrabutis. 1983-1989 m. čia dirbo keli moksliniai bendradarbiai iš LŽŪA.

Nepriklausomybės metais šis bendradarbiavimas pratęstas – 1994 m. Kazlų Rūdos miškų urėdija reorganizuota į mokomąją miškų urėdiją. Čia dabar ASU Miškų ir ekologijos fakulteto bei Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos studentams sukurta reikiama bazė mokomosioms praktikoms atlikti, miškuose įsteigtos „žaliosios laboratorijos“ mokymui ir mokslo tyrimams, kurie vykdomi kartu su Miškų instituto mokslininkais. Buvusiame kariniame poligone kartu su ASU MEF dėstytojais ir studentais įveisti įvairaus tankumo bandomieji pušų želdiniai, kiti demonstraciniai objektai. Visa tai nebūtų padaryta be miškų urėdo pritarimo ir parėmimo.

Iki išėjimo 2008 m. pavasarį į užtarnautą poilsį miškų urėdas A. Zdanevičius rinktas LŽŪU Miškų fakulteto valstybinės egzaminų komisijos nariu, aktyviai dalyvavo Kazlų Rūdos miesto visuomeninėje veikloje, apželdindamas Kazlų Rūdos miesto gatves, bendravo su kaimų bendruomenėmis, žiniasklaida.

M.K. Čiurlionio fondas Šviesuolio nominacijas yra suteikęs jau keliolikai iškilų miškininkų.

VACLOVAS TREPĖNAITIS

Apžvelgti LMA Miškininkystės sekcijos 2014 metų veiklos planai

Girionyse, LAMMC Miškų institute sausio 8 d. surengtame Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus (LMA ŽŪMMS) Miškininkystės sekcijos posėdyje dalyvavo LMA ŽŪMM skyriaus pirmininkas, tikrasis LMA narys prof. Zenonas Dabkevičius, Miškininkystės sekcijos pirmininko pavaduotojas, LMA narys emeritas prof. Leonardas Kairiūkštis, LMA narys emeritas prof. Stasys Karazija, kiti Miškininkystės sekcijos nariai, kai kurių visuomeninių organizacijų, žiniasklaidos atstovai.

Prieš prasidedant posėdžiui tylos minute pagerbtas pernai mirusio prof. Remigijaus Ozolinčiaus atminimas.

Posėdyje svarstyti iš 2013 m. veiklos plano perkelti ir naujai suformuluoti klausimai Miškininkystės sekcijos veiklai vykdyti 2014 m. bei šalies miškų ūkio aktualijos. Posėdžiui pirmininkavęs prof. L. Kairiūkštis pabrėžė, kad miškų sektoriaus indėlis į šalies ekonomiką turi būti svarus, optimaliai panaudojant medienos resursus, vystant medienos perdirbimo pramonę.

Miškų instituto Miško apsaugos ir medžioklėtyros skyriaus vedėjas dr. Artūras Gedminas apžvelgė pastaruosiu metu į viešumą iškeltą problemą dėl mokslo ir mokymo medžioklės plotų. Aplinkos ministras išleido įsakymą, draudžiantį į medžioklės mokslo ir mokymo medžioklės plotuose kvieisti svečius. A. Gedmino manymu, vykdant tyrimus medžioklės plotuose ir siekiant nustatyti optimalius santykius tarp kanopinių žvėrių ir miško, žvėrių gausą būtina reguliuoti. Kai per sezoną reikia sumedžioti 80 šernų, ar gali tai atlikti trys instituto Miško apsaugos ir medžioklėtyros skyriaus darbuotojai? Mokslininkams nesuprantamas ir ministro noras įvesti mokesť už medžiojamųjų gyvūnų išteklį naudojimą mokslo ir mokymo medžioklės plotuose, nes iki šiol mokslo ir mokymo įstaigoms už jokių miško objektus, naudojamus tyrimams, mokėti nereikėjo. Mokslo ir mokymo medžioklės plotai taip pat yra medžioklėtyros mokslo eksperimentinis poligonas, mokslinis objektas. Diskusijų metu nuspręsta nekelti klausimo dėl svečių dalyvavimo mokslinėse – mokomosiose medžioklėse, tačiau mokslo ir mokymo medžioklės plotai neturi būti apmokestinami. Šį klausimą nutarta spręsti, bendradarbiaujant su kitomis mokslo ir mokymo įstaigomis, kurios turi medžioklės plotus.

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Prof. L. Kairiūkštis iškėlė klausimą dėl biokuro ir medienos pramonės plėtros Lietuvoje, ar verta statyti celiuliozės gamyklą šalyje. Diskusijose nuspręsta plačiau panagrinėti tik biokuro gamybos problemas. Pastaraisiais metais didėja biokurą naudojančių katilinių, todėl būtinas mokslinis pagrindimas, kiek šio kuro galima pagaminti Lietuvos miškuose, nepakenkiant gamtai; kiek miško kirtimo atliekų biokurui galima paimti iš skirtingų miško tipų bei augaviečių.

Posėdyje dalyvavęs Žaliųjų judėjimo atstovas Rimantas Braziulis išsakė susirūpinimą dėl Dzūkijos pušynų, kuriuose palankiausios sąlygos paimti miško kirtimo atliekas, tačiau gali būti visiškai nualintos ir taip skurdžios smėlio dirvos.

Prof. Andrius Kuliešis į Miškininkystės sekcijos šių metų veiklos planą pasiūlė įrašyti klausimą dėl ūkininkavimo intensyvumo lygmens šalies miškuose. Posėdžio dalyviai tam pritarė, išreikšdami nuomonę, kad šis klausimas glaudžiai siejasi ir su biokuro gamyba iš kirtimo atliekų ar menkavertės malkinės medienos.

Diskusijose nuspręsta biokuro gamybos problemoms nagrinėti suorganizuoti mokslinę konferenciją kartu su Miškų institutu bei ASU, kviečiant joje dalyvauti Žaliųjų judėjimo, kitų suinteresuotų organizacijų atstovus.

ASU Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas Edmundas Bartkevičius diskusijai pateikė klausimą dėl miškininkų rengimo aukštosiose mokyklose ir kvalifikacijos kėlimo sistemos sukūrimo Lietuvoje. Jis pažymėjo, kad švietimo sistemos reformų eigoje neliko valstybinio finansavimo ASU Miškų ir ekologijos fakulteto studentams. Nesuprantama, kodėl privačiam žemės ūkiui specialistai ruošiami valstybės lėšomis, o būsimieji valstybinio miškų ūkio įmonių darbuotojai už mokslą turi mokėti patys?

Posėdyje dalyvavęs Pakruojo miškų urėdas dr. Kazys Gudas papildomai pasiūlė apsvastyti klausimą dėl miškų urėdijų veiklos efektyvumo ir ekonominių – finansinių rodiklių analizės, pateikė aprobavimui prof. A. Buračo, dr. R. Dužinsko ir dr. K. Jaskelevičiaus sudarytą vertinimo metodiką. Dr. K. Gudo teigimu, reikia atsižvelgti į tas aplinkybes, kurios riboja miškų urėdijų veiklos efektyvumą. Miškų urėdijų gaunamų pajamų ir pelno dydis bei veiklos efektyvumo rodikliai priklauso nuo metinės kirtimo biržės dydžio ir struktūros, kurią nustato LR vyriausybė. Todėl nelogiška miškų urėdijų kapitalo ir turto vertėje apskaityti tuos medynus, kuriais jos negali disponuoti metinio ciklo ūkinėje veikloje. Tai iš esmės iškreipia veiklos efektyvumo rodiklius ir skatina daryti klaidingas išvadas. Visų miškų urėdijos valdomų medynų vertė gali būti nustatyta, tačiau naudotina tik nustatant visuminę nacionalinio turto vertę ir negali būti naudojama įmonės metinio veiklos efektyvumo rodikliui nustatyti. Kadangi minėta metodika išdėstyta 58-se puslapiuose, nuspręsta, kad dėl jos aprobavimo, susipažinę su turiniu, Miškininkystės sekcijos nariai balsuos elektroniniu paštu.

Miškų instituto mokslinei sekretorei dr. Dianai Mizaraitei pavesta suformuluoti visus Miškininkystės sekcijos 2014 m. veiklai numatytus klausimus, nustatant jų nagrinėjimo terminus ir už vykdymą atsakingus asmenis bei organizuoti balsavimą elektroniniu būdu dėl dr. K. Gudo pateiktos metodikos. ■

AUTORIAUS nuotrauka

Kreipimasis

2014 01 28

LMA ŽŪMMS Miškininkystės sekcijai

Dėl LMSA Garbės nario Algirdo Bruko, LMSA Garbės pirmininko dr. Stasio Mizaro, LMSA pirmininko dr. Algio Gaižučio ataskaitos „Miškų ūkio modelio, suteikiančio vienodas miškų naudojimo teises konkurenciniais pagrindais valstybinėms ir privačioms įmonėms sukūrimas“ ir 2004 m. LMSA Garbės pirmininko dr. Stasio Mizaro baigiamos ataskaitos „Lietuvos miškų ūkio ekonominio reguliavimo tobulinimas valstybiniuose ir privačiuose miškuose“ aptarimo.

1999 m. LMSA Garbės narys Algirdas Brukas, LMSA Garbės pirmininkas dr. Stasys Mizaras, LMSA pirmininkas dr. Algis Gaižutis parengė ataskaitą „Miškų ūkio modelio, suteikiančio vienodas miškų naudojimo teises komerciniais pagrindais valstybinėms ir privačioms įmonėms sukūrimas“. Joje rašoma: „Lietuvos miškų perdavimas juridiniams asmenims kol kas yra konstitucinė problema. Be to, tam yra reikalingas kruopštus pasirengimas“. Darbe rašoma: „Siekiant valstybiniuose miškuose įtvirtinti rinkos ekonomikos santykius, šiuo metu veikiančios miškų urėdijos reorganizuojamos į regioninius Miškų ir saugomų teritorijų departamento padalinius (iki 10 proc. esamo personalo ir turto) ir į AB ir UAB. Miškus saugo, atkuria, prižiūri, kerta ir kitaip naudoja įvairių nuosavybės formų ir miškų įmonės, kurioms valstybiniai miškai sutarčių pagrindu perduodami kompleksinei ūkinei veiklai konkurso keliu“.

Teigiama, kad valstybinei miškų ūkio sistemai iškilio būtinybė reformuoti miškų ūkio valdymą ir ekonominės veiklos principus, atskiriant valstybinio valdymo ir ūkinės funkcijas, ūkinės veiklos perdavimas privačioms įmonėms yra vienas iš jos efektyvumą skatinančių būdų.

2004 m. LMSA Garbės pirmininko S. Mizaro parengtoje Lietuvos miškų instituto baigiamojoje ataskaitoje „Lietuvos miškų ūkio ekonominio reguliavimo tobulinimas valstybiniuose ir privačiuose miškuose“, siūloma Lietuvos Respublikos Seimui „panaikinti miškų įstatymo 4 str. nuostatą, kad Lietuvos Respublikos miškuose pagal plotą vyrauja valstybinė miškų nuosavybė, sudaryti teisinės prielaidas Lietuvos ūkinių miškų (IV grupė) privatizavimui“. Tai yra 72 proc. valstybinių miškų. Šio darbo išvadose klaidingai teigiama, kad miškų urėdijoms būdingas pajamų ir rentabilumo mažėjimas, administracinių (valdymo) išlaidų dalies didėjimas.

Kodėl nurodyti darbai yra aktualūs ir dabar?

2011 m. liepos 12 d. Europos Sąjungos Tarybos priimtoje rekomendacijoje „Dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformos programos ir dėl Tarybos nuomonės dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos programos“ Lietuvai siūloma 2011–2012 m. imtis šių veiksmų: „Iki 2011 m. pabaigos įgyvendinti visus valstybės valdomų įmonių reformų paketo aspektus, užtikrinant, kad būtų atskirtos

nuosavybės ir reguliavimo funkcijos, būtų nustatyti aiškūs įmonių tikslai, padidintas skaidrumas ir kad būtų atskirta komercinė ir nekomercinė veikla“. Tai yra aukščiau nurodytų darbų pasekmė, kas rodo, kad šios mokslinės ataskaitos aktualios ir šiandien.

Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija 2011-07-21 rašte Nr. (10.16-21)-3-3891 „Dėl Europos Sąjungos tarybos rekomendacijų įgyvendinimo“ nurodo: „Įgyvendinti visus valstybės valdomų įmonių reformos paketo uždavinius, užtikrinant, kad būtų atskirta nuosavybės valdymo funkcija, būtų nustatyti aiškūs tikslai, padidintas skaidrumas ir kad būtų atskirta komercinė ir nekomercinė veikla“.

Dar 2006 m. sausio mėn. LMSA išsakė savo poziciją: „Šiuo metu aptarinėjama alternatyva spręsti ekonominio efektyvumo didinimo uždavinius, privatizuojant valstybinius ūkinius miškus (IV grupę). Palaikome LMSA garbės pirmininko dr. Stasio Mizaro pilietišką iniciatyvą“.

2010 m. sausio 29 d. Laisvosios rinkos institutas paskelbė savo požiūrį dėl miškų valdymo ir privatizavimo: „Lietuvos miškų ūkiui būtina reforma. Turi būti kuo greičiau užbaigtos miško grąžinimo privatiems savininkams procedūros, tobulinamas likusių valstybinių miškų valdymas, mažinamas reguliavimas privatiems miškų savininkams, privatizuojami ūkinės paskirties valstybiniai miškai“. 2010 m. vasario 19 d. R. Vainienė (tuometinė Laisvosios rinkos instituto prezidentė) straipsnyje „Kas gaudo miško naudą“ teigė, kad urėdijų: „veiklos efektyvumo rodikliai nepatenkinami ir blogi, o geri tik tiek, kad urėdijos nesulindusios į skolas“, „valstybinių miškų sistemą valdančios net 42 urėdijos negali pasigirti dideliu savo veiklos viešiniu ir skaidrumu, laikosi tik formalių reikalavimų“. E. Ruželė (LLRI ekspertė) 2010 m. vasario 3 d. straipsnyje „Kodėl urėdijoms nepatinka miškų privatizavimas“ rašo: „Visų pirma nesuprantama, jog privatus miškas yra geriau prižiūrimas ir efektyviau naudojamas nei valstybinė nuosavybė“, „privatizavus visus ūkinės paskirties miškus, būtų žymiai papildytas valstybės biudžetas, likusių miškų išlaikymui reikėtų gerokai mažiau lėšų iš mokesčių mokėtojų kišenės“. Tokių minčių negalima pavadinti kitaip, kaip valstybinio miškų sektoriaus juodinimu ir šmeižtu. Tai visiškai neatitinka tikrovės.

Lietuvos Laisvosios rinkos instituto bei Lietuvos miško savininkų asociacijos nuostatos valstybinių miškų „reformos“ klausimais yra identiškos. Apie „glaudų“ jų bendradarbiavimą liudija ir 2013 m. gruodžio 22 d. LMSA tinklalapyje išsakyta bendra LLRI ir LMSA nuomonė apie tai, kad privačių miškų savininkams inicijuojamas 5 proc. nuo parduotos medienos vertės mokesčio, kuris būtų naudojamas kelių remontui ir priežiūrai, įvedimas yra visiškai nepriimtinas.

Visa tai rodo, kad pateiktos mokslinės ataskaitos yra aktualios. Jomis remiamasi priimant „atitinkamų“ struktūrų „atitinkamus“ sprendimus.

Manau, kad suinteresuotų grupių noras manipuliuoti aukščiau išvardintų ataskaitų pagrindu daromomis išvadomis pasitarautų tik privataus ir/ar užsienio kapitalui ir būtų kenksmingos Lietuvos valstybės interesams.

Dr. KAZYS GUDAS

Pakruojo miškų urėdijos miškų urėdas
LMA ŽŪMMS Miškininkystės sekcijos narys

Akademiko L. Kairiūkščio darbų paroda

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ – KUUSIENĖ

RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje praėjusių metų gruodžio mėnesį surengta akademiko Leonardo Kairiūkščio darbų paroda, kurią parengė biblioteka kartu su LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriumi. Parodoje eksponuoti pagrindiniai akademiko mokslo darbai, nuotraukos bei kita informacija, kurią apžiūrėję lankytojai turėjo progos susipažinti su šio mokslininko indėliu į Lietuvos miškininkystės mokslo puoselėjimą bei praktinį pritaikymą, sužinoti kai kurių biografijos faktų, visuomeninės veiklos detalių.

Parodos autorius Leonardas Kairiūkštis – profesorius, habilituotas mokslų daktaras, LMA narys emeritas, Švedijos Karališkosios žemės ūkio ir miškų akademijos (nuo 1997 m.) užsienio narys, Rusijos Petro I mokslų ir menų akademijos (nuo 1998 m.) tikrasis narys, kompetentingai atstovauja Lietuvos mokslui Europoje ir Lietuvos mokslų akademijai, sprendžiant su ekologija bei miškininkyste susijusias problemas Lietuvoje bei užsienyje.

Mokslininkas kilęs iš Panemunio valsčiaus, mokėsi Čedasų pradžios mokykloje, Pandėlio progimnazijoje, Rokiškio Tumo Vaižganto gimnazijoje. Dar bestudijuodamas LŽŪA pradėjo dirbti laborantu Miškų ūkio institute. Baigęs 1952 m. Miškų ūkio fakultetą, iki 1984 m. dirbo Lietuvos miškų

institute sektoriaus vadovu, direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui (1957–1970 m.), instituto direktoriumi (1970–1984 ir 1988–1992 m.). 1970-ieji įsimintini ne tik nauju darbo paskyrimu, bet ir profesoriaus vardo suteikimu. 1972 m. jis išrenkamas LMA tikruoju nariu. 1972–1984 m. – LMA Chemijos ir biologijos mokslų skyriaus akademikas – sekretorius.

Laimėjęs tarptautinį konkursą, 1984 m. jis išvyksta į Austriją. Iki 1987 m. dirba Tarptautinio taikomosios sisteminės analizės instituto (IIASA) Gamtinės aplinkos programos vadovo pavaduotoju. Jis – pirmosios Lietuvos valstybinės mokslo programos „Regiono vystymosi ekologinis tvarumas istoriniame kontekste: Lietuvos pavyzdžiu“ (ECOSLIT, 1992–1997 m.) vadovas.

1992–1997 m. ėjo Lietuvos miškų instituto laboratorijos vedėjo pareigas, 1992 m. – LR Vyriausybės ministro pirmininko patarėjas, 1997–1999 m. – Lietuvos miškų instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas.

Akademikas yra 4 išradimų autorius. Paminėtini akademikui vadovaujant atlikti ir dendroklimatiniai tyrimai, padėję išryškinti klimato svyravimų dėsningumus ir parengti šių svyravimų prognozių modelius; oro taršos poveikio miškų degradacijai tyrimai bei įvairiapusiški sisteminiai gamtinės aplinkos pakitimų tyrimai, įgalinę paruošti stabilios regiono plėtros siūlymus. Taip pat jam vadovaujant sukurta vientisa produktyvių mišrių medynų formavimo sistema, originali produktyvių medynų etalonų sudarymo teorija. Sudaryti grynų ir mišrių eglynų, ąžuolynų, uosynų, beržynų ir drebulynų produktyvių medynų etalonų modeliai bei tikslinės programos jiems formuoti. Svarbūs akademiko ekologijos krypties darbai.

L. Kairiūkštis daug nusipelnė ir mokslo populiarinimui: parašė 25 monografijas, iš jų 9 užsienio kalbomis (19 – su bendraautoriais), per 650 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių. Jis surado laiko dirbti ir pedagoginį darbą LŽŪU ir Vytauto Didžiojo universitete, buvo daugiau nei 30-ies doktorantų vadovas.

Šio miškininko mokslinė veikla įvertinta Lietuvos valstybinėmis premijomis 1971 ir 2004 m., tarptautine Vilhelmo Leopoldo Pfeilo premija 1992 m. Akademikas Leonardas Kairiūkštis 2008 m. apdovanotas LDK Gedimino ordino Karininko kryžiumi už indėlį į Lietuvos mokslą, produktyviausio miško teorijos sukūrimą ir jos taikymą krašto ekologiniam tvarumui didinti bei aktyvią visuomeninę veiklą. Jis pagerbtas Generalinės miškų urėdijos medaliu „Auksinis ąžuolo lapas“, 2012 m. jam suteikta Lietuvos šviežausio nominacija.

Akademikas kurį laiką vadovavo Lietuvos miško pramonės ir miškų ūkio mokslinei techninei draugijai, buvo žurnalo „Mūsų girios“ redakcinės kolegijos narys, kelių tarptautinių mokslinių organizacijų narys. Taip pat yra visuomeninės šviečiamosios organizacijos Consilia Academica „Kad Lietuva neišsivaikščiėtų“ vienas iš kūrėjų ir jos tarybos pirmininkas. Šalyje organizuojami konferencijų ciklai Lietuvos valstybės ir tautos gyvybinių galių stiprinimo ir savo krašto patrauklumo didinimo klausimais.

L. Kairiūkščio požiūriu, miškininkas visur ir visada turi būti kantrus... Tai jis įrodė savo darbu ir kūryba turtinant mūsų miškus, gražinant kraštą, mokslinė ir pedagogine veikla. Todėl labai tikėtina, kad ir ėmėsis naujų iniciatyvų, ne tik puoselėjant miškus, bet ir visuomeninėje veikloje, šis veiklus ir nenuilstantis optimistas, kaip ir kiekviename pradėtame darbe, pasieks apčiuopiamų, svarbių ir visiems reikalingų rezultatų. ■

LINOS SINDARAITĖS nuotrauka

Medelynų technika

Ošrodek Technikų Lešnej
w Jarocinie

Gamintojo atstovas Lietuvoje
S. Videlkos Įmonė „Santera“

Tel.: 8 611 34872

www.miskams.lt

Miškų atsodinimo technika

Kelių tiesimo ir priežiūros technika

Kertinei miško ūkio idėjai – 300 metų

Prof. dr. habil. dr. h. c. ROMUALDAS DELTUVAS

Baigiantis viduramžiams Europoje miškai tapo pramonės plėtros pagrindu: juos imta beatodairiškai kirsti, todėl jau XVII-XVIII a. pasijuto medienos „badas“, sukėlęs neregėtą ūkio suirutę.

Pernai pasaulio miškininkai pažymėjo miško ūkio istorijos svarbią sukaktį – prieš 300 metų Hansas Karlas fon Karlovcas (*Hans Carl von Carlowitz*, 1645 12 24 – 1714 03 03), Saksonijos kalnakasybos administracijos narys, atsakingas už medienos tiekimą, 1713 m. Leipcige išleido 300 puslapių knygą „Miškininkystės ekonomika“ (*Sylvicultura oeconomica*), kurioje pirmą kartą parašyta fundamentinė tiesa apie miškų išsaugojimą, auginimą ir naudojimą. Joje teigta: „didžiausias šios šalies menas, mokslas, ryžtas ir susitvarkymas būtų tame, kaip pritaikyti tokius miško išlaikymą ir veisimą, kad gautųsi besitęsiantis, pastovus ir tvarus naudojimas.“ Taip įvairių šalių miškininkystėje atsirado tvarumo sąvoka (vok. *Nachhaltigkeit*, angl. *Sustainability*, lenk. *Trwałość*, lot. *Perpetuitas* ir pan.).

Vokietijos Darnios plėtros tarybos generalinis sekretorius dr. Giunteris Bachmanas (*Guenter Bachmann*) 2012 m. taikliai pažymėjo: „Nors tvarumas yra sąvoka su nelabai aiškiomis ribomis, bet ji turi labai aiškų branduolį. Tai Hansas Karlas fon Karlovcas“.

H. K. fon Karlovico knygos „Miškininkystės ekonomika“ viršelis

Hansas Karlas fon Karlovcas – miško tvaraus naudojimo idėjos autorius

Ši tvarumo teorija buvo paskelbta tuo metu, kai Saksonija, Lenkija ir Lietuva buvo tapusios jungtine valstybe (1697-1704 m. ir 1709-1733 m.), valdoma Augusto II Stipriojo (1670-1733). Slapta priėmęs katalikybę, jis tapo Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu bei protestantiškos Saksonijos kurfiurstu. Todėl galima sakyti, kad ši naujovė palietė ir Lietuvos miškus. Fraiberge (*Freiberg*), Rūdinių kalnų (*Erzgebirge*) sidabro kasyklų centre, išlikęs Saksonijos kalnakasybos valdybos pastatas. Tais laikais iš jo buvo vadovaujama vienam svarbiausių Europos kalnakasybos regionų su daugybe sidabro, geležies rūdos kasyklų ir lydyklų, kuriose dirbo apie 10000 kalnakasių. Šachtoms reikėjo daugybės sparmedžių, lydykloms – medžio anglies. Miškai atsидūrė ant išnykimo ribos. Tarnybiniame kabinete H. K. fon Karlovcas suformulavo sąvoką *tvarumas*, kuri aktuali ir praėjus 300 metų. Fraiberge tebestovi ir keturaukštis H. K. fon Karlovico namas, kurį jis nusipirko 1690 m. Pernai kovo 16 d. Fraiberge atidengtas paminklas tvarumo idėjos skelbėjui.

H. K. fon Karlovcas buvo kilęs iš senos Saksonijos bajorų Karlovcų giminės. Jų buveinė – riteriška Rabenštaino (*Rabenstein* – Varno akmuo) pilis, pastatyta Rūdinių kalnų šlaite į vakarus nuo Chemnico (*Chemnitz*). Hanso tėvas buvo saksų armijos karininkas. 1637 m. išėjęs į atsargą, jis paskirtas plukdyto priežiūretoju Rūdiniuose kalnuose, vėliau – vyriausiuoju miškininku ir krašto vyriausiuoju medžiokliu. Rabenštaino pilyje

nuolat lankėsi miško valdų savininkai, geležies rūdos lydymo verslininkai, medžioklės priežiūretojai ir rąstų plukdyto meistrai. Tokioje aplinkoje užaugo mažasis Hansas. Nepaisant labai sunkaus laikmečio, jis mokėsi Halės (*Halle*) gimnazijoje ir Jenos (*Jena*) universitete. Tais laikais galiojo teiginys, kuris aktualus ir šandien – patyrimą jaunuoliui dera kaupti užsienio šalyse. Todėl dvidešimtmetis Hansas 1665 m. išleistas į kavalierišką kelionę su daugybe nuotykių įvairiose Europos valstybėse, kuri užtruko penkerius metus. Per tą laiką jis įgijo gyvenimiškos patirties ir idėjų, nulėmusių tolimesnę jo gyvenimo veiklą, sprendžiant XVII a. Saksonijoje medienos stygiaus problemą.

Vokiečių filosofas ir humanistas, vienas iš žymiausių Reformacijos skleidėjų Pilypas Melanchtonas (*Philipp Melancthon*, 1497-1560) buvo pranašavęs „Didžiojo Dievo pykčio teismą, nes pasaulio pabaigoje ypatingai truks medienos“. Kelionės metu. H. K. fon Karlovcas susipažino su medienos išteklių padėtimi Anglijoje, Venecijos respublikoje, Prancūzijoje. Kai jis 1667 m. lankėsi Paryžiuje, karaliaus Liudviko XIV-ojo ministras Žanas Baptistas Kolberas (*Jean-Baptiste Colbert*, 1619-1683) asmeniškai ėmėsi „didžiosios miškų reformos“, kurią paskatino Prancūzijos karo laivyno plėtros politika. Karo laivams ir galeroms statyti reikėjo daug kokybiškos

Paminklas H. K. fon Karlovcui (atidengtas 2013 03 16)

medienos, o karališkieji miškai jau buvo visai nualinti. Ministro Ž. Kolbero iniciatyva atlikus skrupulingą šalies miškų inventorizaciją, 1669 m. paskelbtas reformos projektas, kuriame nustatytos sumažintos kirtimų apimtys ir nurodytos priemonės, kaip atkurti ir išlaikyti ilgaliemenį mišką. Tai buvo tvaraus miško naudojimo principo užuomazga, pritaikyta vienam konkrečiam uždaviniui spręsti. Parengtoje knygoje H. K. fon Karlovicas rašė, kad prancūzų užmojai tapo šios jo veiklos varomąja jėga.

Apie 1700 m. Saksonijoje kilo pavojus geležies rūdos ir sidabro gavybai, nes šachtų įrangai stigo medienos, o lydyklų krosnims – medžio anglių. Kalnakasybos regione šimtmėčius miškai buvo kertami plynai. Darėsi vis sunkiau medieną paimti iš aukštėjančių kalnų šlaitų bei ją atplukdyti Rūdinių kalnų upėmis. Medienos kaina pasiekė negirdėtas aukštumas.

Bet Rūdinių kalnų sidabras buvo Saksonijos ekonomikos pagrindas. Valdovas Augustas Stiprusis tuo sidabru finansavo savo karališkuosius siekius Lenkijos – Lietuvos valstybėje, statybas bei rūmų puošnumą. Saksonijos sostinė Drezdenas buvo daromas Europos kultūros centru.

Nepaisant šių karaliaus siekių, H. K. Karlovicas išdrįso kritikuoti trumpalaikės naudos miško naudojime siekiantį mąstymą bei lydiminės žemdirbystės plėtrą (miško plotų pavertimą arimais ir pievomis), jaunų medelių, kurie nesubrandins stambios medienos, netausojimą. Pirmiausia jis suformulavo geležinę taisyklę – „*mišką reikia tausoti*“, nes mediena yra tokia pat brangi kaip kasdieninė duona. Medieną reikia naudoti taupiai, kad būtų pasiekta pusiausvyra tarp miško tūrio prieaugio ir kirtimo apimčių. Taigi miško naudojimas būtų *nenutrūkstamas*

ir nuolatinis. Miško ūkį reikėtų taip tvarkyti, kad nejaustume trūkumo, o ten, kur miškas iškertamas, reikėtų stengtis, kad toje vietoje augtų ir jauni medeliai. Miško naudojimo ir atkūrimo santykio iliustracijai jis netgi panaudojo tokį palyginimą: „*Juk mes neišmetame senų rūbų, kol nenusipirkome naujų.*“

Medienai taupyti jis pasiūlė nemažai priemonių, kurios tinka ir šiandien: tai namų apšiltinimas, energiją taupančių lydymo ir virtuvinių krosnių naudojimas, miško sodinimas ir sėjimas bei medienos pakaitalų (pvz., durpių) naudojimas kurui.

Tradicinis žodis *tausojimas* H. K. fon Karloviciui pasirodė nepakankamai išreiškiantis ilgalaikį tęstinumą ir išteklį dalinimo bei taupymo mintį. Todėl medienos ištekliais išsaugoti ir atnaujinti jis panaudojo naują terminą – tęstinis, pastovus ir *tvarus naudojimas* (*nachhaltige Nutzung*). Terminas paplito ir tapo populiarius. Įkūrus Tarantę (*Tharandt*, 1816) ir Ėbersvalde (*Eberswalde*, 1830) Miško akademijas, tenykščiai miško mokslininkai išplėtojo miško tvaraus naudojimo idėją.

Terminas paplito ir kitose valstybėse – Rusijoje, Skandinavijoje, Prancūzijoje, JAV, netgi Indijoje ir kitose britų kolonijose. *Sustained yield forestry* tapo kertine miškininkavimo sąvoka. Nuo miško tvaraus naudojimo medienos tiekimo prasme vienatiksliame miško ūkyje palaipsniui keičiantis visuomenės poreikiams pereita prie tvaraus miško naudojimo visų visuomenę dominančių miško prekių ir paslaugų tiekimo prasme daugiatisliame miško ūkyje. Miško tvaraus naudojimo principas įrašytas daugelio valstybių, tarp jų ir Lietuvos, Miškų įstatymuose. Tvarumas – tai formali laiko sąvoka, reiškianti išteklį, vystymosi, plėtros, priemonės, būklės ir pan. nuolatinumą, pastovumą, tęstinumą, tolydumą, kartojimąsi, „turėjimą vėl

ir vėl“. Konkretų turinį ši sąvoka įgauna, miško naudojimo planavimą susiejus su laiku ir erdve. Tvarumo filosofijos esmę miško ūkyje sudaro du siekiai – miško valdos ilgalaikio ekonominio gyvybingumo išsaugojimas ir ilgalaikių ūkio suiručių išvengimas. Paprastaiariant, negalima kirsti miško daugiau, negu jo priauga, mišką iškirtus – būtina jį atkurti. Taigi, tai nėra ūkio tikslas – tai ūkio principas.

Visuomenės tvarios (darnios, subalansuotos, tausojančios) plėtros (*sustainable development*), kuri šiandien iš visų politinių tribūnų deklaruojama kaip visuotinis išganymas, prielaidas tik 1848 m. suformulavo anglų filosofas ir ekonomistas Džonas Stiuartas Milis (*John Stuart Mill*, 1806-1873.), todėl miškininkai turi teisę didžiuotis, būdami tvarios plėtros idėjos pirmatai pasaulyje.

Naują turinį senoji miško tvaraus naudojimo koncepcija įgavo 1992 m. vykusioje pasaulio viršūnių konferencijoje Rio de Žaneire. Ten priimtoje Darbotvarkėje 21 (*Agenda 21*), 180 valstybių vadovų ir įgaliotų atstovų patvirtintoje XXI a. veiksmų programoje, tvarumas tapo siekiamuoju vaizdiniu. Tvarumas – XXI a. pasaulio šansas Nr. 1 skelbia JT universiteto tūkstantmečio projektas. Šiandien Pasaulio bankas, *Greenpeace* organizacija, valstybių vadovai, oro laivyno kompanijos ir net bažnytiniai susirinkimai kalba apie tvarumą. Ieškoma sprendimų, kurie ilgai perspektyvai sujungtų ir pasauliniu mastu stabilizuotų tvarumo trikampį – ekologinę pusiausvyrą, ekonominį saugumą ir socialinį teisėtumą.

Miškininkų prieš 300 metų įvesta *sustained yield* (tvarus naudojimas) sąvoka, transformuota į *sustainable development* sąvoką, kuri lietuviškai kažkodėl tapo „darni“, bet ne „tvari“ plėtra. Tai dar vienas įrodymas, kad reikėtų gerbti istoriją. ■

Vokietijos bukinai

Natūrali medynų kaita

Kaip palengvinti miško želdinių ir žėlinių priežiūrą

Dr. ANTANAS MALINAUSKAS, dr. GINTAUTAS URBAITIS

Konkuruojančių augalų poveikio želdavietėje ar želvietėje sumažinimu neretai reikia pradėti rūpintis jau kertant mišką ar ruošiant sklypą, o ypač – ruošiant dirvą miško želdiniams. Tarprūšinė augalų konkurencija yra stipriai kintantis laike dinaminis procesas, ypač kelis pirmuosius želdinių ar žėlinių augimo metus.

Pateikiame apibendrintus tyrimų rezultatus, gautus vykdant ilgalaikę LAMMC mokslinių tyrimų programą „Darni miškininkystė ir globalūs pokyčiai“.

Kelmų atžalinės galios sumažinimas ar sunaikinimas

Drebulių, baltalksnių, lazdynų ir kitų nepageidaujamų lapuočių medžių ir krūmų kelmų atžalinę ar atauginę galią galima labai sumažinti, o iš dalies ir sunaikinti, nutepant jų šviežius kelmus herbicidais, kurių veiklioji medžiaga – glifosatas. Nukirtus medį, jo kelmą reikėtų nutepti ne vėliau, kaip per 2 valandas. O valksmose esančius kelmus, kad jie neatsidurtų po šakomis ir neliktų užmiršti, reikėtų nutepti kirtimų pertraukos metu, kai į pjūklus pilami tepalai ir kuras.

Kelmai tepami šepetėliu pagal jų pakraštį apie 5 cm pločio juosta. Jeigu šepetys bus panašaus pločio, darbas vyks sparčiau. Tepama preparatu, kuriame glifosato koncentracija ne mažesnė kaip 360 ml 1 litre. Tepti kelmus glifosato veikliosios medžiagos pagrindu pagamintais herbicidais galima vegetacijos sezono metu, kai oro temperatūra dieną būna +15° C ar didesnė (dažniausiai tai būna nuo balandžio vidurio ar gegužės pradžios) ir baigti apie rugsėjo vidurį ar pabaigoje (priklausomai nuo orų sąlygų).

Nepageidaujamų iškertamų lapuočių ir krūmų atžalinę ar atauginę galią visus metus galima sumažinti arba sunaikinti, naudojant „Roundap Max“ pripildytas kapsules „Ecoplug“. Šios kapsulės sukalamos į kelme išgręžtas 13 mm skersmens ir 30 mm gylio skylės. Joms gręžti naudotini motoriniai

arba akumuliatoriniai gręžtuvai. Jie turi būti su gylio ribotuvu. Kelme skylės gręžiamos iš viršaus arba iš šono. Gręžiant iš viršaus, skylės gręžiamos pagal kelmo perimetrą kuo arčiau žievės. Skylių skaičius priklauso nuo medžių rūšies ir kelmo skersmens. Drebulėms, alksniams, šermukšniams, gluosniams, beržams iki 6 cm skersmens kelme gręžiama 1 skylė, 7–10 cm skersmens – 2 skylės, 11–14 cm skersmens – 3 skylės, 15–18 cm – 4 skylės, o 20 cm ir storesnių kelmų skersmuo dalijamas iš 4-ių ir gręžiama tiek skylių, koks skaičius gaunamas. Pavyzdžiui, jeigu kelmo skersmuo 52 cm, reikėtų išgręžti 13 skylių ir sukalti tiek pat kapsulių. Jos kalamos lygiai su kelmo paviršiumi. Baigiant kalti, kapsulė trūksta ir „Roundap Max“ patenka ant medienos.

„Ecoplug“ kapsules galima naudoti dvi savaites po medžio nukirtimo, tačiau geriausia tai daryti praėjus kuo trumpesniam laikui, nes gamybos sąlygomis kelmai gali atsидurti valksmose po šakomis, o žiemą juos gali apsnigti. Stambių drebulių šaknys išplitusios 20–25 m spinduliu nuo kelmo. Perėjimui nuo kelmo iki kelmo vienos skylės išgręžimui ir kapsulės įkalimui vidutiniškai sugaištama apie 14 sekundžių. Paskaičiavome, kad vieno kelmo (52 cm skersmens) atžalinės galios sumažinimas ar sunaikinimas kainuotų apie 25 Lt (kai vienos kapsulės kaina yra 2 Lt).

Nutepus drebulių kelmus herbicidais ar į išgręžtas skylės sukalus „Ecoplug“ kapsules, vienų drebulių atžalinė galia sunaikinama, daugelio – stipriai sumažinama: atžalos pasirodo vėliau, o jų skaičius sumažėja 10 ir daugiau kartų. Nutepus herbicidais (tepamas visas kelmų paviršius) apie 70 proc. lazdynų kelmų, jų atžalinė galia sunaikinama visai, o kiti lazdynų kelmai išaugino po vieną ar kelias lėtai augančias ataugas su stipriai glifosato pažeistais lapais.

Naudojant „Ecoplug“ kapsules ar tepant kelmus, herbicidai nepatenka į aplinką, jie pasklinda tik kelme ir šaknyse. Kelmui ir šaknims pūvant, glifosatas suskyla į anglies dvideginį ir vandenį. Todėl šiuos drebulių ar kitų medžių ir krūmų atžalinės ar atauginės galios sunaikinimo ar sumažinimo būdus galima laikyti ekologiškai švariais.

Dėl šios priežasties atžalinės galios sunaikinimas ar sumažinimas, tepant kelmus herbicidais, galėtų būti leidžiamas ir apsauginiuose miškuose. Be to, atliekant miškų sertifikavimą, drebulių ir kitų lapuočių medžių ir krūmų atžalinės ar atauginės galios sumažinimui ar sunaikinimui tepant kelmus sunaudoti herbicidai į apskaitą neturėtų būti įtraukti.

Kelmams tepti naudotinos „Ecoplug“ kapsulės yra brangios, todėl jas naudoti ekonomiškai apsimokės, kai kelmų skaičius

yra nedidelis arba nėra galimybių sunaikinti nepageidaujamus augalus purškiant herbicidais.

Sklypo paruošimas

Jeigu kirtimo metu tepant kelmus ar naudojant „Ecoplug“ kapsules nebuvo sunaikinta ar sumažinta nepageidaujamų lapuočių ir krūmų atžalinė ar atauginė galia, kirtavietėje pirmiausia suželia drebulės, baltalksniai kiti medžiai ir krūmai, o jau pirmais ar antrais – trečiais metais – dažnai ir beržiais. Drebulių, kitų medžių ir krūmų atžalas ar ataugas herbicidais reikėtų naikinti antrąją vasaros pusę. Nupurškus per anksti, kol atžalos ar ataugos dar mažos, gali išlikti gyvos jų šaknys bei kelmai ir išleisti naujas atžalas ar ataugas.

Žolinių augalų padengimas pirmaisiais kirtavietės metais sumažėja, vėliau pradeda didėti ir maksimumą pasiekia 3–4 metais. Visi nepageidaujami augalai ūkiniuose miškuose prieš dirvos paruošimą gali būti sunaikinti herbicidais. Želdiniai dažniausiai žūsta, pasodinti paparčio šakio, smiltyninio lendrūno, vešliuose dilgėlių sąžalynuose. Kadangi lendrūnai ir paparčiai šakiai medelius neigiamai veikia alelochemiškai, be to dirvos paruošimu kirtavietėse jie nesunaikinami, todėl šiuos sąžalynus reikėtų sunaikinti herbicidais. Glifosatui gana atsparios dilgėlės, todėl jų naikinimui reikėtų naudoti 5–6 l ha⁻¹ preparato dozę, kuriame glifosato koncentracija 360 ml 1 litre. Sunaikinus dilgėles herbicidais, dažniausiai gana greitai jos vėl įsiveisia, todėl norint išauginti želdinius dilgėlynuose, geriau ne mažiau kaip 3 kartus per vasarą atlikti kruopščią želdinių priežiūrą. Intensyvi priežiūra taikytina, kol medeliai pasiekia želdinių aukštį.

Dirvos paruošimas

Bet kuris dirvos paruošimo būdas sumažina žolinių augalų ir puskrūmių kiekį sodinimo vietoje, lyginant su neruošta dirva. Išimtį gali sudaryti tik žemės ūkiui naudotų žemių dirvos paruošimas frezeriais, kurie stipriai susmulkina ir permaišo apdirbamos dirvos sluoksnį. Geriausias žemės ūkiui naudotų žemių paruošimas miško želdinių veisimui yra jų ištisinis suarimas. Ariančios apie 40 cm gyliu, į dirvos paviršių išverčiamas apie 10 cm storio be piktžolių sėklų, nederlingas dirvos sluoksnis. Kadangi piktžolių sėklos dygsta tik esančios 3–5 cm storio paviršiniame sluoksnyje, taip paruošus dirvą jų būna mažai ir galima visai išvengti arba iki minimumo sumažinti želdinių priežiūros darbus.

Kirtavietėse mažiausiai žolinių augalų ir puskrūmių suveši, paruošus dirvą vagomis, storomis riekėmis arba kauburėliais. Nors vagose piktžolių būna mažai arba 1–3 metus visai nebūna, pasodintus medelius dažnai stelbia greta vagos augantys ir į jos pusę išlinkę aukštastiebiai augalai. Ruošiant dirvą storomis riekėmis ar kauburėliais, į jų paviršių išverčiamas jaurinio ar iliuvinio horizonto be piktžolių sėklų ir šaknimis besidauginančių piktžolių šaknų sluoksnis. Neretai ant storų riekų ar kauburėlių ne tik pirmais, bet ir antrais, o kartais ir trečiais metais nebūna piktžolių. Aukščiau bendro dirvos paviršiaus pasodintus medelius daug sunkiau nustelbti ir greta riekų ar kauburėlių augančioms žolėms bei puskrūmiams.

Želdinių priežiūros reikalingumas

Pirmais želdinių augimo metais, kol pasodintų medelių šaknys užima nedidelį dirvožemio tūrį ir yra tik paviršiniame dirvos sluoksnyje, svarbi ne tik konkurencija dėl šviesos, bet ir dėl drėgmės. Turėdamos labai gerai išvystytą šaknų sistemą, varpinės žolės stipriai konkuruoja dėl drėgmės ir maisto medžiagų. Kitų žolinių augalų šaknų sistemos mažiau išvystytos, bet vešlesnė antžeminė dalis gali labiau pavėsinoti sodinukus. Todėl pirmais augimo metais, ypač sausais periodais, išgarindamos iš paviršinio dirvožemio sluoksnio drėgmę, želdiniams didesnę žalą gali padaryti varpinės, o antrais ir vėlesniais metais, kuomet medelių šaknys pasiekia gilesnius dirvos sluoksnius, o svarbiausia tampa konkurencija dėl šviesos – kitos žolės.

Pirmų metų želdiniams ypač pavojingas dirvos išdžiūvimas pavasarį ir pirmoje vasaros pusėje, kol šaknų mažai, jos išsidėsčiusios tik sodinimo duobutėje ar plyšyje. Intensyviau šaknys pradeda augti tik birželio antroje pusėje ar liepą. Rugsjūtį medelių žuvimo rizika dėl drėgmės trūkumo sumažėja. Išimtį sudaro beržai, kurių šaknys po pasodinimo auga silpniau, todėl visą vegetacijos sezoną išlieka didelis jų žuvimo pavojus.

Pirmaisiais želdinių augimo metais, ypač sausais periodais, reikėtų stengtis visas greta medelių augančias žoles, puskrūmius ir kitus nepageidaujamus augalus sunaikinti. Antrais ir vėlesniais želdinių augimo metais, kada dėl drėgmės trūkumo sumažėja želdinių žuvimo rizika, svarbiausia tampa konkurencija dėl šviesos. Jos trūkumą sunkiai pakelia šviesinių rūšių medžiai: pušys, maumedžiai, beržai, drebulės ir jų hibridai, ažuolai, o unksmę pakenčia eglės, klevai, liepos, daugelis krūmų.

Medelių reakcija į stelbimą rodo, kad antrais ir vėlesniais želdinių augimo metais šviesinių rūšių medžių želdiniuose priežiūrą būtina atlikti, jeigu yra užpavėsinama pusė medelių lajos (kai stelbia kitos žolės) ir ¾ lajos (kai stelbia varpinės žolės). Pavėsį toleruojančių medžių želdiniuose antrais ir vėlesniais želdinių augimo metais priežiūrą būtina atlikti tik visiškai stelbiamiems medeliams. Jeigu viršūninis medelių ūglis nepavėsinamas, priežiūra nebūtina.

Laiku atlikta želdinių priežiūra pagerins jų prigijimą, išsilaikymą ir augimą, sumažins pelinių graužikų, straubliukų pažeidimus, ligų pavojų.

Mechaninė želdinių priežiūra

Po persodinimo medeliai yra jautresni herbicidų poveikiui, todėl pirmais želdinių augimo metais reikėtų atlikti tik mechaninę priežiūrą (rankiniu būdu, motoriniais instrumentais ar traktoriniais padargais). Konkuruojančius augalus apie sodinukus šalinant rankiniu būdu, spindulys apie medelius priklauso nuo želdinių ir piktžolių aukščio. Konkuruojančius augalus vertėtų pašalinti tokiu atstumu, kad išvengtume užpavėsinimo ir šaknų sistemos poveikio. Pirmais želdinių augimo metais jų priežiūrą tikslinga atlikti 2–3 kartus. Atliekant medelių priežiūrą 1 kartą kauptuku liepos mėnesį, laiko sąnaudos netgi didesnės, negu atliekant 2–3 kartus. Šienaujant dalgiu (tam geriausiai tiktų specialūs želdinių priežiūrai skirti dalgiai) ar krūmapjovėmis 2 ar 3 kartus, laiko sąnaudos taip pat yra mažesnės, negu tai darant 1 kartą. Taip yra todėl, kad atliekant priežiūrą dažniau, nereikia daug laiko sugaišti ieškant žolėse medelių tarp žolių. Be to, šienaujant 1 kartą, dalis medelių, jų nepastebėjus, nupjaunami. Antrais ir vėlesniais želdinių augimo metais priežiūrą atlikti kauptuku tampa sunkiau, be to, gali būti pažeistos medelių šaknys, todėl geriausia naudoti dalgius ar motorinius instrumentus.

Naudojant traktorinius padargus, želdinių eilės turi būti tiesios, o jeigu yra posūkių, jie – pakankamai didelio spindulio. Dažniausiai želdinių priežiūrai naudojami diskiniai, dviejų sekcijų su keičiamu atakos kampu kultivatoriai. Sėkmingiausiai juos galima pritaikyti žemės ūkiui naudotuose plotuose ištiesiant dirvoje įveistuose želdiniuose. Priežiūrai buvo siūloma naudoti ir rotacinius padargus su grandinėmis: apie 1 m skersmens neprivertstinio sukimosi volus su peiliais, montuojamus traktoriaus priekyje, bei pleišto formos buldozerius ir kitus padargus, bet platesnio pritaikymo jie neįgavo.

Jonavos miškų urėdijos Svilonių girininkijoje rugpjūčio 24 d. 4 l/ha doze standartinės koncentracijos skiediniu nupurškta 3 m pločio eglės želdinių juosta (fotografuota kitų metų gegužės pabaigoje)

Cheminė želdinių priežiūra

Cheminė želdinių ir žolinių priežiūra gali būti taikoma toms medžių rūšims, kurios visą ar dalį vegetacijos sezono herbicidams yra mažiau jautrios, negu konkuruojantys augalai, arba herbicidais apipurškiant (apteptant) tik konkuruojančius augalus. Prie tokių medžių galima priskirti ąžuolą iki pumpurų sprogo pradžios pavasarį bei eglę ir pušį iki pumpurų sprogo pavasarį ir jai baigus augimą rugpjūčio pabaigoje ir rugsėjį. Pušis gana atspari heksazinonui, bet jos atsparumas glifosatui mažesnis negu eglės.

Pavyzdžiui, ąžuolo želdinių cheminei priežiūrai tinkamas laikas apie Kauną – paskutinės balandžio dienos ir gegužės pradžia. Cheminė ąžuoliukų priežiūra atliekama naudojant nugarinius purkštuvus su gaubtu ir standartinės koncentracijos glifosato veikliosios medžiagos pagrindu pagamintus herbicidų skiedinius (300 ml, 360 ml 1 l glifosato koncentracijos preparato į 10 litrų vandens). Priežiūra atliekama antrų, trečių metų ar vyresnio amžiaus želdiniuose. Jos metu 60 cm spinduliu apie medelius herbicidų skiediniu nupurškiami konkuruojantys augalai, stengiantis, kad kuo mažiau skiedinio patektų ant ąžuoliukų kamieno. Taip atliekant cheminę priežiūrą 3 metų ir vyresnio amžiaus ąžuoliukams neigiamo poveikio nepastebėta. Laiku ir kokybiškai pavasarį atlikta cheminė želdinių priežiūra

nuo kitų augalų konkurencijos kirtavietėse gali apsaugoti ąžuoliukus ne tik tų metų vegetacijos sezonu, bet jos gali neprireikti ir kitais metais. Žemės ūkiui naudotose žemėse taip atlikta želdinių priežiūra apsaugos tik 1 metus, o kitais metais ją reikėtų pakartoti.

Pavasarij iki pumpurų sprogo ąžuolo želdinių ar žolinių priežiūra gali būti atliekama ir ištisai juos nupurškiant 1080 ml ha⁻¹ glifosato doze (3 l ha⁻¹ 360 ml 1 litre glifosato koncentracijos preparato). Ištisai nupurškus želdinius, sunaikinami žoliniai augalai, stipriai pažeidžiamos ar sunaikinamos avietės bei stipriai pažeidžiami ar sunaikinami tik paskiri beržai, baltalksniai, ievos, lazdynai, sausmedžiai, karklai ir kiti anksti sprogojančių rūšių medžiai ir krūmai.

Pavasarij iki pumpurų sprogo ištisai nupurškus eglės želdinius 1080 ml ha⁻¹ glifosato doze, daliai eglių laikinai sutrinkdama organinės medžiagos sintezė, todėl toks eglės želdinių priežiūros būdas nerekomenduojamas.

Visų rūšių medžių cheminė želdinių priežiūra, naudojant purkštuvus su gaubtais, gali būti atliekama vasarą. Tuomet reikėtų stengtis, kad herbicidai nepatektų ant kultivuojamų augalų. Vasarą želdiniuose galima sunaikinti lazdynus, iervas, karklus, kitų nepageidaujamų krūmų ar medžių ataugas, atžalas ar sėjinukus, o taip pat žolinius augalus.

Pasibaigus augimui į aukštį ir pilnai išauginus spyglius, apie rugpjūčio vidurį eglės ir pušies atsparumas glifosatui tampa didesnis negu žolinių augalų, lapuočių krūmų ar

medžių. Tuo metu galima pradėti eglės želdinių ar eglės želdinių su pušimi cheminę priežiūrą. Ji atliekama antrų metų ar vyresniuose želdiniuose. Pirmų metų želdiniuose cheminės priežiūros vykdyti nereikėtų, nes po persodinimo, neretai dar straubliukams pažeidus, medeliai yra mažiau atsparūs herbicidams.

Purškiami ištisai standartinės koncentracijos skiediniu 3-4 l ha⁻¹ doze. Cheminę eglės ar eglės su pušimi želdinių priežiūrą reikėtų baigti, kai oro temperatūra dienomis nebepakyla iki +15° C. Dažniausiai tai būna antroje rugsėjo pusėje. Galima purškimus atlikti ir esant vėsesniam orui. Bet kuo vėsesni orai, tuo poveikis bus mažesnis. Be to, esant vėsiam orui, augalai įsivins herbicidą ilgiau negu per 6 val., todėl laikotarpis nuo purškimo iki lietaus turėtų būti ilgesnis. Neretai apie rugpjūčio vidurį dalis eglių išaugina antrus ūglius. Eglėms augant antrą kartą, jų jautrumas herbicidams padidėja. Todėl nupurškus herbicidais, naujai išauginti ūgliai, (o kartais ir visi medeliai) gali nudžiūti. Jei antrą kartą auga ne tik paskiros eglutės, reikėtų taikyti mechaninę želdinių priežiūrą arba purkšti herbicidais vėliau – apie rugsėjo vidurį. Eglės ar eglės su pušimi želdinių priežiūra galėtų būti tokia: pirmais metais atliekama mechaninė, antrais – cheminė. Gera pavykus cheminei želdinių priežiūrai, daugiau gali ir neberekėti jų priežiūrėti, nes keitvartais augimo metais vidutiniškai augančių želdinių eglutės jau sėkmingai konkuruoja su visais žoliniais augalais, gal tik išskyrus dilgėles. ■

HSP Gripen
patys tvirčiausi
ir patikimiausi griebtuvai pasaulyje

www.hsp.se

- ★ Didžiulis pasirinkimas griebtuvų miškovežiams, medvežėms, biokurui ir didiesiems medienos krovos terminaliniams kranams
- ★ Aukščiausios rūšies plienas, du sustiprinti cilindrai
- ★ Realios garantijos ir servisas.

mob. tel. 8 670 24481

UAB „MMC Forest“
Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506 • El. paštas info@mmc.lt • www.miskui.lt

Kompostavimo technika

Žalios masės ir šakų kirstukiniai smulkintuvai

Šakų peiliniai smulkintuvai

Peiliai ir kirstukai visų gamintojų smulkintuvams

Organinių atliekų ir žemės grumstų smulkintuvai

Komposto kretilai (sijotuvai)

Sijojimo kaušai ekskavatoriams ir krautuvams

Komposto vartytuvai prie traktorių

Savaeigiai komposto vartytuvai

Frontaliniai krautuvai

LİKMERĖ

Dideliais kiekiais superkame beržo rąstus nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonu 8 340 60054
el. paštu info@likmere.lt

Paklydai miške – užėik į www.miskui.lt

- IŠKLAUSYSIME
- PAKONSULTUOSIME
- PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Kiaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Vokietijos miškininkų sąjungos suvažiavime

Spalvingame Vokietijos Saksonijos-Anhalto (Sachsen-Anhalt) žemės mieste Vernigerodėje (Wernigerode), išsidėsčiusiame vaizdinguose Harco kalnuose, pernai vyko Vokietijos miškininkų sąjungos suvažiavimas. Jame dalyvavo daugiau kaip 800 miškininkų iš Vokietijos ir kitų Europos šalių. Buvo plačiai aptartos miško naudojimo tvarumo idėjos, prieš 300 metų suformuluotos Saksonijos kalnakasybos viršininko Hanso Karlo fon Karlovico (Hans Carl von Carlowitz).

Miškininkų sąjungos prezidentas Karstenas Vilkė (Carsten Wilke) įžanginėje kalboje atkreipė dėmesį į tarpusavio neatitikimą tarp pridėtinės vertės didinimo žemėnaudoje ir biomasės gamyboje iš vienos pusės bei miško naudojimo klasikine prasme atsisakymo dideliuose plotuose iš kitos. Politikai dažnai ignoruoja medienos perdirbimo ir miško ūkį, nors šie yra svarbūs ekonominiai faktoriai kaimo vietovėse. K. Vilkė sakė, kodėl neturtingose žaliavų žemėse reikia atsisakyti atsinaujinančios žaliavos – medienos. Partijų programose kalbama apie tarptautinę atsakomybę dėl tropinių miškų naikinimo, skundžiamasi dėl medienos stygiaus ir siekiama Vokietijoje toliau siaurinti tvarų miško ūkį. Pranešėjas pabrėžė, kad „čia nesueina galai“ ir kad „tvarus, žiniomis ir patyrimu pagrįstas miško ūkis yra sprendimas, bet ne problema“. Politikai privalo sukurti miškininkams ir privačių miškų savininkams stabilias veiklos sąlygas vietoje dažnai tarpusavyje prieštaraujančių dalinių interesų kratinio.

Kituose pranešimuose pastebėta, kad tvarumo sąvoka nuvalkiojama, ji patiria

inflaciją, nes ten, kur viskas tampa „tvaru“, iš tikrųjų nelieka nieko tvaraus. Miškininkai privalo garsiau ir drąsiau skelbti klasiikinę tvaraus miško naudojimo sąvoką, nes jie ją sugalvojo. Realybėje ji „skęsta“ įvairiausių veikėjų, pasisavinusių tvarumo idėją ir taikančių ją saviems interesams, nedarniame chore.

Vokietijos miškų strategijoje iki 2020 m. pabrėžta, kad greta visų diskusijų apie įvairialypius interesus miške privalo būti išsaugota tvari medienos žaliavos gamyba. Tvarios plėtros tarybos pirmininkė, AB „Vokietijos bankas“ direktorė Marlena Tyme (Marlehn Thieme) atkreipė dėmesį į miško

ūkio atsakomybę, plėtojant socialinę ir ekonominę tvaraus naudojimo funkciją, ir su ja susijusius iššūkius. Vokietija yra parengusi „Tvarumo kodeksą“ (Deutsche Nachhaltigkeitskodex – DNK), kuriame 20 rodiklių aprašo pagrindinius reikalavimus tvarumo valdymui ir apskaitai visų dydžių įmonėse. DNK pagrindinį dėmesį skiria veiklos skaidrumui, galimybei palyginti ir išmatuoti rezultatus.

Vokietijos miškininkų išsakytos mintys aktualios ir mums Lietuvoje.

Pagal Vokietijos miškininkų spaudą parengė

Prof. dr. EDMUNDAS BARTKEVIČIUS
LMS prezidentas

DISTEIN® markiravimo dažai

vokiška kokybė už gerą kainą!

Kad miške viskas būtų aišku!

UAB „MMC Forest“
Nausodžio k., Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 448 68054, faks. 8 448 68054,
mob. tel. 8 670 24481
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Prisimenant miško želdinimo Mokytoją

Prof. ALGIMANTAS GRADECKAS

Buvusio Kauno miškų technikum, vėliau Kauno aukštesniosios miškų mokyklos absolventai į Girionyse vykstančius tradicinius laidų susitikimus nepamiršta pakviesti buvusį vyresnįjį dėstytoją Vidmantą Markevičių, 42 metus skyrusį vidurinėsios grandies miškininkų specialistų rengimui ir ugdymui. Pernai jis pažymėjo 80-mečio sukaktį, kuri miškininkų visuomenėje liko beveik nepastebėta. Kad ir pavėluota proga norėčiau pasidalinti savais prisiminimais, kaip Vidmantas tapo miškininku, pasišventė pedagoginiam darbui ir kantriai būsimuosius miškininkus mokė miško ir aplinkos želdinimo subtilių iki 2000-ųjų.

Pirmoji mūsų pažintis užsimezgė 1953 m. rudenį, kai stojimo į LŽŪA Miškų ūkio fakultetą mandatinės komisijos metu priėjęs nepažįstamas jaunuolis paklausė, ar mano tėvas nedirbo tarpukaryje Šimonių miškų urėdijoje. Išsiaiškinome, kad

abiejų tėvai 1924-1939 m. dirbo miško žvalgiais šios miškų urėdijos gretimose girininkijose.

Vidmantas buvo kilęs iš Kupiškio rajono Skapiškio miestelio, 1953 m. baigęs Kupiškio vidurinę mokyklą, vien labai gerais pažymiais išlaikė stojamuosius egzaminus į LŽŪA. Baigęs 1958 m. su pagyrimu Miškų ūkio fakultetą, paskirtas į naujai įkurtą Kupiškio miškų ūkį miško apsaugos inspektoriumi. Po 1,5 metų ministras A. Matulionis perkėlė Šimonių girininkijos girininku, kur tarpukariu jo tėvas keliolika metų dirbo žvalgu. Atrodė, kad apsisistota ilgam. Jei tuomet kas būtų sakęs, kad Vidmantas greit taps miškininkų pedagogu, tikrai nebūčiau patikėjęs.

Deja, miškų ūkio vadovybei atitinkamos tarnybos priminė, kad V. Markevičius yra kilęs iš „liaudies priešų“ – pokaryje už ryšius su partizanais jo tėvas buvo represuotas, todėl galimas ir jauno girininko nelojalumas tarybinei santvarkai. Nors ir buvo gaila palikti nuo vaikystės pažįstamą Šimonių girią, Vidmantui teko 1960 m. priimti naują pasiūlymą ir imtis dėstytojo darbo Vilniaus miškų technikumė. Ši garbinga profesija jo tuo metu netraukė, bet bėgant metams viltis sugrįžti į gamybinį darbą kasmet blėso...

Kiekvienas darbas, kai jis atliekamas pareiagingai, geriau pažįstamas, įsigilinama į subtilybes, tampa įdomiu ir patraukliu. Be to, miškų technikumė buvo ne bendrojo lavinimo mokykla. Dauguma jo tuometinių dėstytojų, išskyrus bendrojo lavinimo dalykų, pradžioje irgi buvo gamybininkais, neturėjo pedagoginio patyrimo. O didaktikos išmokstama...

V. Markevičius būsimiems miškų ūkio specialistams dėstė miško kultūrų dalyką, vėliau pavadintą miško želdymu. Kai miškų technikumė buvo įsteigta miestų ir gyvenviečių apželdinimo specialybė, šios srities būsimus specialistus jam teko supažindinti ir su dekoratyvių augalų auginimu, sodininkystės pagrindais. Ypač svarbia mokyimo grandimi tapo mokomosios praktikos. Kurį laiką V. Markevičius technikumė lygia-grečiai vadovavo ir neakivaizdiniam moky-mo skyriui.

Vidmantas Markevičius

ALGIRDAS BERŽELIONIS nuotrauka

Miškasodis

Per keturis dešimtmečius šią mokyklą baigė daugiau nei du tūkstančiai specialistų, prie kurių paruošimo profesiniam darbui ir gyvenimui nemažai prisidėjo ir Vidmantas. Vyresnieji absolventai jau pensininkai. Jaunesnieji iki šiol tebedirba įvairiose pareigose miškų urėdijose, dalis neakivaizdžiai įgijo aukštąjį išsilavinimą, kai kurie – ir kitą profesiją. Pavyzdžiui, čia miškininko kelią pradėjo Kuršėnų, Radviliškio, Vilniaus, Kauno, Kaišiadorių, Jonavos miškų urėdai, prof. Edvardas Riepšas, prof. Romualdas Juknys.

Man teko garbė buvusios Aukštojo ir specialaus vidurinio mokslo ministerijos prašymu 1989 m. įvertinti dėstytojo V. Markevičiaus mokomąjį – paskaitinį darbą. Dėstomą medžiagą jis pateikdavo konkrečiai, aiškiai ir įdomiai. Dėstomą discipliną įsisavinti padėjo gerai ir dalykiškai įrengtas mokomasis kabinetas, kuriame kaupia gausi vaizdinė iliustracinė medžiaga (plakatai, nuotraukos, albumai). Kolegai buvo būdingas platus miško visumos suvokimas, įgimta meilė gamtai, mokėjimas perteikti studentams, kaip kruopščiai pasodinti jauną daigą ir jį išpuoselėti medžiu. Jis buvo studentams autoritetas. Išskirčiau jo patriotiškumą profesijai, ypač dėstyti miško želdinimo disciplinai bei didelį pareigos jausmą, kruopštumą ir darbštumą, reiklumą sau ir studentams.

Dėstydamas V. Markevičius perteikdavo ir bendražmogiškas vertybes, nevengė viešai ir drąsiai įvardinti gyvenime buvusias negeroves. Toks dėstomo dalyko ir bendrų moralės principų perteikimas skatino studentų kūrybiškumą, gerino ruošiamų specialistų profesinį lygį. Antra vertus, aukštas profiliuojančios disciplinos dėstyto lygis kėlė ir pačios mokyimo įstaigos prestižą.

Per ilgus pedagoginio darbo metus V. Markevičiui teko gerai susipažinti su mokomojo proceso problemomis Kauno miškų technikume. Jis nepakentė netvarkos, aplaidumo ir neretai rūpinosi reikalais, visai neįsijaučiančiais į jo pareigybę. Apie tai V. Markevičius atvirai kalbėjo ir „Girioms“ duotame interviu (1988 m. Nr.10).

Nemažai dėmesio ir laiko jis skyrė metodinei veiklai, moksliniam tiriamajam darbui. Studentai naudojami jo parengtais metodiniais nurodymais „Miško sėklininkystė ir sodmenų išauginimas“ (išleisti 1982 m.), laboratorinių ir praktinių darbų aprašymais ir užduotimis. Tuometinės Dubravos miškų tyrimo stoties medelyne su studentais jis darė ąžuolo sėjinukų auginimo bandymus,

kurių tolesnis plėtojimas buvo įtrauktas į Miškų instituto mokslinius projektus, o gauti rezultatai paskelbti instituto mokslo darbuose (Miškininkystė, 2002 m. Nr. 2). Jis palaikė glaudžius ryšius su savo auklėtiniais, dalyvaudamas miškininkų mokslinėse konferencijose ir gamybiniuose pasitarimuose. Kvalifikacija ir darbas V. Markevičius atitiko galimo gauti mokslinio vardo reikalavimus, bet dėl kuklumo to nesiekė.

Vidmanto širdžiai mielas praktinis dekoratyvinis želdinimas – laisvalaikio tuo ir mėgo užsiimti. Šiais klausimais jis konsultuodavo visus, kas tik į jį kreipdavosi. Daug pasidarbavo savo gimtajame Skapiškyje, kur prie vidurinės mokyklos prieš 40 metų pradėjo kurti dendrologinę kolekciją, skirtą ne vien mokymui, bet ir visuomenės supažindinimui su sumedėjusių augalų įvairove.

Būdamas miškininko prof. P. Matulionio kraštiečiu, daug pasidarbavo propaguojant jo pasiekimus bei tvarkant palikimą Kupiškyje. 1990 m. ruošiantis atidaryti P. Matulionio memorialinį muziejų, kartu su buvusiu kolega Jonu Gelaževičiumi rengė ekspoziciją. Ir dabar muziejaus knygų fondą vis papildo miškininkystės literatūra. Prie 2-os vidurinės mokyklos, vėliau pavadintos prof. P. Matulionio vardu, įveisė dendrologinę kolekciją. Prieš keletą metų ši mokykla pateko tarp dešimties gražiausių savo aplinką rajone susitvarkiusių. Šios mokyklos bibliotekai padovanojo taip pat apie 100 knygų apie gamtą ir miškus. Atsidėkodama mokyklos bendruomenė jam įteikė P. Matulionio atminimo medalį.

Paminėtina ir tai, kad V. Markevičius yra nuolatinis „Mūsų girių“ prenumeruojamas ir skaitytojas. Dar vaikystėje, nemokėdamas skaityti, jis vartė šį tėčio prenumeruojamą žurnalą ir išsaugojo visus jo komplektus iki šių dienų.

Vidmantas yra atviras, kuklus ir nuoširdus žmogus, pasiruošęs padėti nelaimės ištiktiems. Nesusikrovė turtų, neįsigijo sodybos paežerėje (o gaila, būtų ją gražiai apželdinęs), važinėja su senais „Žiguliais“. Rinktas atkurtos Lietuvos miškininkų sąjungos viceprezidentu. Bet ir juo nebūdamas domisi miškininkų darbo reikalais ir šalies politiniu gyvenimu, nebijodamas pasisakyti apie pasitaikančius negatyvius reiškinius.

Man kiek apmaudu, kad dar būdamas darbingas, veiklus ir toliau norėjęs dirbti savo mėgiamą darbą, jis, kaip pats sako, 2000 m. buvo „išleistas“ į pensiją ir primirštas. Blieka pasidžiaugti, kad dar kiekvieną pavasarį prie keleto Kauno vidurinių mokyklų jų abiturientai sodina Vidmanto išaugintus ir padovanotus ąžuoliukus. Girionyse tebegyvuoja jo nuo 1964 m. diegta tradicija: parke netoli marių kiekviena absolventų laida sodina po ąžuoliuką. Dabar čia auga jau visa ąžuolų giraitė. Kiekvieną vasarą įvairių laidų absolventai čia organizuoja susitikimus ir pirmiausia aplanko savo ąžuoliuką, susitinka su buvusiais grupių kuratoriais, dėstytojais. Tačiau bėgant metams kai kurios tradicijos jau nebetėsiamos, užgęsta. Matyt, teisūs tie, kurie tvirtina, kad pirmiausia ekonominė ar kitokia krizė prasideda moralėje. ■

Olafsors

**VIKŠRAI
IR GRANDINĖS
MEDKIRTĖMS,
MEDVEŽĖMS**

Išvažiuosi visur ir visada!

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.

Tel. 8 673 51506 • El. paštas info@mmc.lt • www.miskui.lt

Kuršių nerijos miškai gamtinės ir socialinės raidos kontekste

ALGIRDAS BRUKAS, VILIŪNĖ NAURECKAITĖ

Dar nuo studijų suolo, kaip ir daugelis miškininkų, prisimename beveik mitologinį pasakojimą apie Kuršių neriją (toliau KN), kuri tūkstančius metų buvo apaugusi ištisiniais miškais, bet prieš kokius tris šimtmečius žmogus juos nukirto. Tuomet prasidėjo smėlio stichijos siautėjimas ir nerijos gyvenviečių užpustymai. Pirmasis į kovą su judančiu smėliu stojo Nidos paštininkas Kuvertas, ją tęsė kiti kopų tvirtintojai bei želdintojai ir sėkmingai užbaigė tarybiniai miškininkai.

Ruošiant 2012-2013 m. Kuršių nerijos nacionalinio parko vidinės miškotvarkos projektą ir ėmus

iš ankstyvesnių leidinių domėtis šio krašto miškų istorija, iškilo daug klausimų. Pavyzdžiui, kaip paaiškinti tą faktą, kad visuose senuosiuose Kuršių nerijos žemėlapiuose (pirmajam gana patikimam žemėlapiui beveik 440 metų, o kraštovaizdžio aprašymui beveik 420 metų) dominuoja ne miškai, o smėlynai?

Ieškant atsakymų į kilusius neaiškumus, išnagrinėta kelios dešimtys šaltinių, įskaitant gausius XIX a. vokiečių specialistų darbus. Svarbiausius analizės rezultatus ir kitokį, nei mums buvo įdiegtas Kuršių nerijos miškų raidos paveikslą, pateikiame šiame rašinyje.

Gamtinės sąlygos, nulėmusios nerijos miškų atsiradimą, vystymąsi ir nykimą

Remiantis XIX ir XX a. atliktais moksliniais tyrimais, galima teigti, kad Kuršių marios ir nerija susiformavo Litorinos jūroje (Baltijos jūros litorinos stadijoje), praėjus keletui tūkstančių metų po paskutinio ledynmečio. Dėl buvusių geologinių procesų, jūros srovių, sausumos ir vandens lygio svyravimų maždaug apie dabartinės Rasytės ir Šarkuvos vietose buvusias salas, kurios buvo moreninio gūbrio iškyšuliai, ėmė kauptis sąnašos, nuplaunamos nuo Sambijos pusiasalio pakrančių. „Augančios“ salos jungėsi tarpusavyje, o vėliau pietinėje dalyje susijungė su žemynu, nors atskiros protakos galutinai išnyko gerokai vėliau. Nerijos darinys toliau augo šiaurės rytų kryptimi

Senujų Prūsijos žemėlapių fragmentuose nerijos kraštovaizdyje dominuoja smėlynai.

Tai matome iš 1576 m. K. Hennenbergerio Prūsijos žemėlapiu ir ...

Kasparas Hennenbergeris (1529-1600) – Prūsijos istorikas, geografas, kartografas, mokėjęs lietuvių kalbą; be tiems laikams pirmojo detalaus Prūsijos žemėlapiu, pateikęs unikalių duomenų iš Mažosios Lietuvos praeities.

Iš 1670 m. J. Norūnavičiaus (Noronskio) žemėlapiu.

Juzefas Norūnavičius (Noronskis) (1610-1676) – lietuvių kilmės Abiejų tautų respublikos kartografas, matematikas, inžinierius, sudaręs Biržų kunigaikštystės žemėlapiu. Nuo 1660 m. gyveno ir dirbo Prūsijoje, Prūsijos kunigaikščio Frydricho Vilhelmo užsakymu sudarė Prūsijos žemėlapiu M1:100 000 (44 lapai).

Juodkrantės miško parko, pilnai suformuoto iki XX a. pradžios, senovinis planas

ir maždaug 4000-4500 m. prieš mūsų erą pasiekė dabartinę Juodkrantės ar kiek tolimesnę vietą. Nuo čia akumuliacinio smėlio rago augimas vyko truputį lėčiau, pirmame mūsų eros tūkstantmetyje priartėjo prie Dangės žiočių, suformuodamas Kuršių marias bei jų protaką (Klaipėdos sąsiaurį) į Baltijos jūrą. Klaipėdos atsiradimo ir jos pirmosios pilies pastatymo laikotarpiu (XIII a. viduryje) Kuršių nerijos šiaurinis galas iš lėto didėjo toliau ir kėlė grėsmę užnešti sąsiaurį. Todėl Kopgalyje 1844 m. pradėti kapitaliniai nerijos krantų tvirtinimo darbai, o 1847 m. – ir pietinio molo statyba. Šie darbai kartu su Smiltynės kopų sutvirtinimu bei apželdinimu galutinai sustabdė nerijos augimą į ilgį.

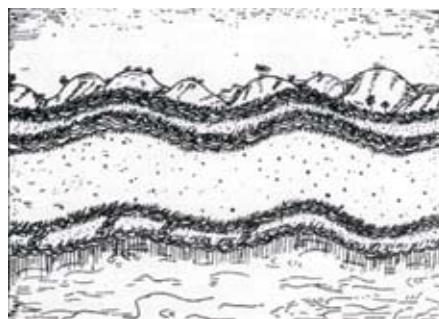
Pirmos generacijos miškai po paskutinio ledynmečio besivystančioje nerijoje atsirado apie 4-5 tūkstantmečius prieš mūsų erą ir išsilaikė maždaug iki akmens amžiaus pabaigos – bronzos amžiaus pradžios (maždaug iki 2000-1600 m. prieš m. e.). Jų plotai žymiai mažėjo dėl suaktyvėjusių gamtinių faktorių, iš kurių svarbiausi buvo sausumos ir jūros lygio svyravimai, jūros nešmenų kiekio ir pobūdžio kaita, eolinių procesų pulsacijos. Šiuo aktyviu laikotarpiu didžiąją KN kraštovaizdžio dalį vėl užkariavo smėlynai. Iki sunykimo pirmosios generacijos miškai buvo suformavę storiausią ir ryškiausią KN dirvožemio sluoksnį, kurio pavyzdžius galima rasti išlikusiuose nedideliuose plotuose prie Juodkrantės, Nidos ir Šarkuvos. Kitose vietose dirvožemiai kartu su augusiais miškais buvo užpustyti. Be to, daugelyje vietų vyko ir nupustymo procesai, o vokiečių tyri-

nėtojai nurodo keletą vietų, kur miškai kartu su senaisiais dirvožemiais buvo „palaidoti“ po vandeniu.

Antros generacijos miškai ėmė atsirasti ir formotis, sustojus didiesiems vandens ir sausumos lygio svyravimams bei susilpnėjus išplovimams. Tada jie plito jau didesnėje („paaugusioje“) teritorijoje, nei buvo per pirmąjį miškų raidos tarpinį. Bet teritorijos miškingumas dėl geologinės raidos ypatumų ir eolinių procesų pobūdžio buvo mažesnis ir, vargu, ar viršijo 50 proc. Šiam periodui būdinga ne ištisinė stabili naujai susiformavusio dirvožemio ir miškų danga, o daug silpniau išreikšti ir plonesni viršutiniai dirvožemio sluoksniai nei pirmosios miškų generacijos suformuotuose dirvožemiuose. Matyt, šis „geologinės ramybės“ periodas vis tik buvo aktyvesnis nei pirmasis ir palaikė mažesnę miškingumą.

KN šiame periode dominavo artimas pusiausvyrai smėlynų ir miškų kraštovaizdis. Gyvenimo sąlygos žmonėms buvo iš esmės blogesnės nei per pirmosios generacijos miškų klestėjimo laikotarpį. Maždaug XV a. labai sustiprėjo žmogaus veikla ir ji prisidėjo prie miškų naikinančių gamtinių procesų paspartinimo. Tada prasidėjo antrosios generacijos miškų intensyvaus nykimo laikotarpis, kuris truko apie 400 metų ir baigėsi labai mažu nerijos miškingumu XIX a. pradžioje.

Trečioji kultūrinių, arba žmogaus reguliuojamų nerijos miškų generacija, prasidėjusi XIX a., tebesitęsė iki XXI a. pradžios. Ji daugiausia buvo kuriama ant naujausių

Smėlynų judėjimo sulaikymo darbai, statant užtvartas bei tvoreles, žinomi jau iš XVI a

„Šachmatų lenta“ išpintos tvorelės masiškai naudotos tvirtinant smėlynus apie 200 metų

Kapitališkiausi, nuosekliausi, mastabiškiausi ir sėkmingiausi smėlynų tvirtinimo ir apželdinimo darbai vyko maždaug 1870-1903 metų laikotarpyje

judančių smėlynų, sustabdžius jų judėjimą, o iš dalies ir ant senesnių stabilių bemiškių plotų.

Grįžtant į nerijos formavimosi pradžią, reikia pabrėžti, kad ji „išaugo“ ant sąnašinių smėlių. Gruntinis vanduo buvo negiliai. Salų jungimosi su kontinentu laikotarpiu čia buvo protakų, seklių jūros įlankėlių, greičiausiai ir pelkučių bei seklių ežeriukų. Kiek vėliau prasidėję eoliniai procesai ir dėl jų atsiradusios neaukštos parabolinės kopos suformavo vietas, kur gruntinis vanduo buvo giliau, o derlingesnės dirvos atsidūrė po storesniais supustyto smėlio sluoksniais. Jūros ir marių artima kaimynystė sudarė augalijai palankų drėgmės režimą. Taip atsirado lokalinės sąlygos miško augimviečių įvairovei nuo pušynų iki kietųjų lapuočių. Tada, dar iki tankesnio KN apgyvendinimo akmens amžiuje, jos krašto-vaizdyje įsivyravo miškais apaugę plotai, dengiantys 2/3-3/4 visos teritorijos. Likusią dalį užėmė smėlioti paplūdimiai, žoline augalija ir krūmokšniais apaugančios neaukštos kopos, smėlinga, toliau iš jūros nešmenų ir pustomo smėlio „auganti“ nerijos dalis. Miškuose įsigalėjo mišrūs lapuočių arba lapuočių su egle medynai, žemiausiose vietose – juodalksnynai, o pakilumose, kur gruntinis vanduo slūgsojo giliai – pušynai. Judančio smėlio kalvos telkėsi „jauniausiose“ sausumos vietose ir visame pajūryje. Taigi pirmosios generacijos miškų klestėjimo laikotarpiu iš tiesų buvo galima tvirtinti, kad nerija buvusi ištisiniais miškais apaugęs kraštas.

Turtingi žūklės ir medžioklės plotai, paukščių perimvietės, tinkančios kiaušiniams rinkti, miškų gėrybės ir jūros išplaukamas gintaras sudarė senovišką „gerovės kompleksą“, patrauklų akmens amžiaus žmogui. Bronzos ir geležies amžiuje šioms gėrybėms gerokai suprastėjus, nerijoje sumažėjo gyventojų, atsirado didesnių bevaisių smėlynų plotai.

Norime pabrėžti, kad miškų kaitą reikia nagrinėti kartu su kitais gamtiniais procesais, o KN visų pirma – su geologiniais, po to – ir su klimato kaita.

Vokiečių specialistai jau XIX a. nustatė, o mūsų žymiausi geografs ir nerijos tyrinėtojai (V. Gudelis, A. Basalykas, Č. Kudaba, V. Minkevičius, E. Michaliukaitė, R. Morkūnaitė ir kt.) XX a. antroje pusėje pripažino ir konstatavo, kad nerijoje yra skirtingais laikotarpiais susiformavusių užpustytų ir „atpustytų“ skirtingų amžių dirvožemių, kad ir

esamos kopos yra ne vienos, o bent dviejų generacijų – senosios ir naujosios.

Miškai stabilumo periodais formavo dirvožemius, o suaktyvėję stichiniai veiksniai senesnius „palaidodavo“ po vėjo atneštu smėliu kartu su juos suformavusiais miškais. Miškingų vietovių „laidojimo“ procesas trukdavo ilgiau nei bemiškių. Prasidėjus ramesniems periodams, naujos generacijos smėlynuose pradėdavo formotis žolinė augalija, nauji miškai ir nauji dirvožemiai. Atsiejus miškų raidą nuo geologinių ir dirvodaros procesų, atsiranda galimybės bet kokioms fantazijoms ir mitams apie nerijos miškų kiekį ir struktūrą.

Socialiniai faktoriai, veikę nerijos miškus iki kryžiuočių invazijos

Kuršių nerijos geologinis darinys, iki jo priartėjimo prie Žemaitijos krantų Dangės žiočių rajone ir iki Klaipėdos miesto bei pilies atsiradimo, buvo glaudžiai susijęs su savo pamatine dalimi – Sembos pusiasaliu. Pagal archeologinių tyrimų duomenis ir įvairius kitus istorinius šaltinius, Semba ilgus šimtmečius buvo bene tankiausiai apgyventas tarp visų prūsų genčių kraštas ir prūsų žemių ūkinio gyvenimo centras. Tai įrodo piliakalnių, pagonybės kulto ir kitų archeologinių objektų gausa. Kiek vėliau vis didesnę reikšmę tokiai situacijai turėjo pajūryje buvusios turtingos gintaro gavybos vietos ir išsivysčiusi prekyba gintaru. Pagal V. Šimėno, V. Kulikovo (1999) ir kitų tyrėjų duomenis, vėlyvojo Žalvario amžiaus ir ankstyvojo Geležies amžiaus epochoje, maždaug V a. prieš mūsų erą ir IV mūsų eros amžiuje, didžiausias gyventojų tankumas buvo vakarinėje Sembos pusiasalio pakrantėje greta gintaro gavybos vietų, prie Sargenavos (dabar Pokrovskoje). V a. viduryje gintaro gavybos centras persikelia į šiaurinę Sembos pakrantę Kranto įlankos ruože, amatai ir prekyba koncentruojasi prie Bėtės upelio. O maždaug nuo IX a. pradžios gintaro gavyba, amatai ir prekyba persikelia į šiaurės rytinę pusiasalio dalį prie Kuršių nerijos (dabartinio Zelionogrado). Apie 1,5 km nuo dabartinio kurorto iki XII a. pradžios buvo protaka, jungianti Baltijos jūrą su Kuršių mariomis (Brokisto sąsiauris). Apie tris šimtmečius tai buvo bene svarbiausia Sembos vietovė, pergyvenusi visus vadinamos vikingų epochos sudėtingumus. Čia šios epochos pradžioje įsikūrė daugiatautis centras – Kaupas. Jį 1016 m. nukariavo ir jame apsigyveno danų vikingai, vedami Ka-

nuto Didžiojo. Šie ir kiti istoriniai faktai leidžia tvirtinti, kad didžioji Sembos pusiasalio dalis I mūsų eros tūkstantmetyje buvo tankiai apgyvendinta ir miškų joje nedaug likę. Mažą tuometinį Sembos miškingumą ir grūdinių žemės ūkio kultūrų atsiradimą patvirtina ir palinologiniai tyrimai.

Miškingumas negalėjo padidėti ir po kryžiuočių invazijos, nes 1253 m. Priegliaus žiotyse įsikūręs Karaliaučiaus miestas ir uostas greitai tapo sparčiai besivystančiu Prūsijos centru ir reikšmingu tarptautinės prekybos uostu, o mediena ir jos produktai darėsi vis labiau paklausiomis prekėmis. Tinkantys žemės ūkio kultūroms auginti ir ganykloms įrengti miškai pačioje pietinėje nerijoje galėjo būti tam panaudoti dar pirmojo mūsų eros tūkstantmečio pabaigoje, o medienos paklausa vidaus rinkoje ėmė augti XIII a. antroje pusėje.

Pažymėtina, kad tai, kas pasakyta – tik apie pačią piečiausią nerijos dalį. Į šiaurę nuo jos per visą neriją nėra nei vieno piliakalnio, nei vienos bronzos ir geležies amžių gyvenviečių bei laidojimo vietų, o akmens amžiaus žmonių stovyklaviečių rasta labai daug. Tokie dalykai veda prie dviejų pagrindinių išvadų. Pirmoji – nerijoje antros generacijos miškų laikotarpiu didelę dalį ploto užėmė smėlynai ir stacionariam žmonių gyvenimui gamtinės sąlygos buvo nepalankios. Antroji – skandinavų ir kuršių vikingų plėšiamųjų žygių laikais (iš dalies ir tarpusavio baltų genčių bei baltų – slavų karinių veikų metu) dėl žmonių ir jų turto apsaugos prastų galimybių (siauras sausumos ruožas, slėptis tinkančių miškų ir pelkių stygius), sėslus gyvenimas nerijoje tapo neįmanomas.

Viskiautinio gyvenvietės aplinkoje buvo vienas iš pradinių senovinio Gintaro kelio taškų, svarbus prekybos kontrolės centras tarp Baltijos jūros, Kuršių marių bei Nemuno baseino ir bent viena tiems laikams stambi vikingų karių, amatininkų ir pirklių gyvenvietė. Maždaug XI a. pabaigoje buvo galutinai užneštas smėliu Brokisto sąsiauris (protaka tarp marių ir jūros pietiniame nerijos pakraštyje prie Sembos pusiasalio). Dabar sunku modeliuoti, ar tą nulėmė buvęs miškų nulydymas, ar vien gamtiniai faktoriai, ar ir viena, ir kita. Tačiau tai pirmoji pagrįsta žinia, kad maždaug prieš tūkstantį metų KN buvo užpustytas svarbus geografinis ir ūkinis objektas.

(Tęsinys kitame numeryje)

Labanore – apie mažąjį erelį rėksnį

Baigiantis 2013-iesiems, Gamtosaugos projektų vystymo fondas surengė Labanoro regioninio parko lankytojų centre seminarą „Saugomų plėšriųjų paukščių perėjimo vietų apsaugos grėsmės ir perspektyvos Lietuvos miškuose mažojo erelio rėksnio pavyzdžiu“, kurį buvo pakviesti Švenčionėlių, Ignalinos, Utenos miškų urėdijų miškininkai. Iš Švenčionėlių miškų urėdijos seminare dalyvavo Antaliedės ir Labanoro girininkijų girininkai Jonas Barzdėnas, Vilmantas Tūba bei ryšių su visuomene specialistė Onutė Gylienė.

Dr. Rimgaudas Treinys, daug metų tyrinėjantis mažuosius erelius rėksnius, pristatė projekto „Mažoj erelio rėksnio (*Aquila pomarina*) apsauga Lietuvos miškuose“ vykdymo eigą, supažindino su plėšriųjų miško paukščių (suopio, vištvanagio, vapsvaėdžio,

žuvininko, jūrinio erelio, mažojo erelio rėksnio) ir juodojo gandro perėjimo buveinėmis Lietuvos miškuose.

Išvykoje į mišką seminaro dalyviai sužinojo daug įdomių faktų iš plėšriųjų paukščių gyvenimo: kur jie medžioja, kaip atskirti jų lizdus miške pagal tai, kokiame medyje ir kokiame aukštyje sukrautas lizdas ir kt. Diskutuota, ar tikslinga panaikinti sunykusių jų lizdaviečių apsaugą. Kiekvienas seminaro dalyvis gavo po knygėlę „Mažasis erelis rėksnys“, kurioje galima detaliau susipažinti su šio paukščio paplitimu Lietuvoje, perėjimo buveinėmis, mityba, medžioklės elgsena, perėjimu, jauniklių auginimu, migracija, žiemojimu.

ONA GYLIENĖ
Švenčionėlių miškų urėdijos
ryšių su visuomene specialistė

DARIAUS STONČIAUS nuotrauka

RIMGAUDO TREINIO nuotrauka

UAB „PGM technika“

Plento g. 6, Užliedžiai,
54305 Kauno r.

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

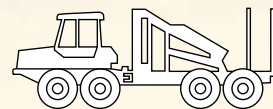
Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Marius)
El. paštas marius@pgmtechnika.lt

www.pgmtechnika.lt

nokian
NORDMAN FOREST

NORDMAN FOREST F

nokian
HEAVY TYRES

Seminaro dalyviai apžiūri
Darbėnų girininkijoje miško daigyną

Pasidalinta miško sodmenų išauginimo patirtimi

Kretingos miškų urėdijos mokymo ir informacijos centre Palangoje praėjusių metų lapkričio 28-29 d. Generalinės miškų urėdijos surengtame seminare miškų urėdijų medelynų ir miškų atkūrimo specialistams aptarti miško sėklų dokumentacijos pildymo, miško sodmenų išauginimo ir laikymo saugyklose – šaldytuvuose praktiniai klausimai bei naujų technologijų taikymo ypatumai ir galimybės. Darbėnų girininkijoje apžiūrėtas miško sodmenų medelynas, jį laikymui pastatyta saugykla – šaldytuvas.

Plėstinas miško sodmenų su uždara šaknų sistema auginimas

LAMMC Miškų instituto Miškininkystės skyriaus mokslo darbuotojas dr. Vytautas Suchockas ir S. Videikos įmonės „Santera“ atstovai pristatė medelynininkams miško sodmenų su uždara šaknų sistema technologijos privalumus, palyginus su gruntiniais daigynais, bei konteineriuose išauginamų sodmenų apimtis Baltijos šalių miško medelynuose, naudojamą techniką.

Suomijoje, pavyzdžiui, dideli medelynai augina miško sodmenis tik su uždara šaknų sistema. Švedijoje 2011 m. išauginta 81 proc. miško sodmenų su uždara šaknų sistema (98 proc. paprastosios pušies, 73 proc. eglės, 42 proc. beržų). Latvijoje sodmenis su uždara šaknų sistema augina 9 specializuoti medelynai (iki 38 mln. vnt.), Lenkijoje – 12 medelynų (iki 36 mln. vnt. sodmenų). O Lietuvoje 2011 m. iš išaugintų 51 842 tūkst. vnt. sodmenų tik 400 tūkst. vnt. (0,8 proc.) užauginti su uždara šaknų

sistema: Dubravos EMM urėdijos medelyne išauginta 100 tūkst. beržų ir 300 tūkst. hibridinių drebulių sodinukų.

Anot dr. V. Suchocko, sodmenų su uždara šaknų sistema Lietuvoje galėtų būti išauginama ne mažiau kaip 22 mln. vnt. arba 45 proc. Taikant sodmenų su uždara šaknų sistema auginimo technologiją, nedideliame medelyno plote galima pasiekti žymiai didesnę kokybiškų sodmenų išeigą – vidutiniškai 30000 vnt./100 m². Tokiame pat gruntinio daigyno plote būtų išauginama vidutiniškai tik 4000 vnt. sodmenų. Taikant uždarą šaknų sistemos auginimo technologiją, medelyne 2 darbuotojai gali išauginti vidutiniškai 1 mln. sodmenų, o gruntiniame daigyne tokį sodmenų kiekį prižiūrėti reikėtų mažiausiai 6 žmonių ir didelės darbininkų komandos sodmenims iškasti, paruošti sodinimui. Be to, įdiegus sodmenų auginimo su uždara šaknų sistema technologiją, galima mikorizuoti durpžemio substratą, kyla mažesnis kenkėjų ir ligų pavojus, ženkli

sumažėja sėklų sąnaudos. Pavyzdžiui, iš 1 kg eglės sėklų išauginama 125 tūkst. sodinukų, iš 1 kg beržo sėklų – 400 tūkst. sodinukų, o gruntiniame daigyne iš pasėtų 1 kg eglės sėklų išauginama apie 4000 sodinukų, iš 1 kg beržo sėklų – apie 30 tūkst. sodinukų. Sutrumpėja sodmenų auginimo rotacijos periodas: taikant uždarą šaknų sistemos technologiją jis yra nuo 3 mėn. iki 18 mėn., o grunte sodmenys augtų nuo 12 mėn. iki 48 mėn. Konteineriuose išaugintus sodmenis tikslinga panaudoti atkuriant žuvusius miško želdinius, želdant žemės ūkio veiklai netinkamas žemes, degraduotas teritorijas, pavasarį laikinai užmirkstančias kirtavietes.

Miško sodmenų kokybę lemiantys faktoriai saugyklose – šaldytuvuose

Užsienio šalių miško medelynuose, auginančiuose miško sodmenis su uždara šaknų sistema, būtina šios technologijos grandis yra miško sodmenų saugyklos su šaldymo kameromis įrengimas. Išradingi mūsų me-

delynininkai įsivaro pastarąją šios technologijos dalį – keliuose miškų urėdijų medelynuose pastatytos miško sodmenų, išaugintų grunte, įvairios talpos saugyklos. Vienose miško sodmenys laikomi per žiemą, į kitas jie sudedami tik laikinai pavasarį, kad pailgėtų miško sodinimo laikas ar ilgiau galėtų išsilaikyti iškasti ir pardavimui skirti sodmenys.

Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitariinės apsaugos skyriaus vedėjas Virgilijus Vasiliauskas atkreipė medelynų specialistų dėmesį į miško sodmenų kokybę, kuriai neigiamos įtakos gali turėti pasitaikantys kai kurie technologiniai nesklandumai juos iškasant iš dirvos, ruošiant sandėliavimui, vėliau laikant saugyklose – šaldytuvuose bei išimant iš jų, sodinant.

Medelyne iškasti sodmenys iki sudėjimo į šaldymo kameras silpsta dėl ilgo paruošimo – pakavimo laiko (apdžiūsta šaknys), vėliau, sudėjus į aklinai užrištus maišus, jie dūsta (negauna deguonies) sukaista (susidaro šiltnamio efektas, garinamas vanduo, vyksta transpiracija ir maistmedžiagių naudojimas, šunta), suaktyvėja grybinių ligų sukėlėjai. Nepasiruošę žiemojimui sodmenys šaldytuve neretai pažeidžiami staigaus atšaldymo sukkelto streso. Kad sodmenys nejaustų šalto oro sukeliama džiovinamojo poveikio, šaldymo kameroje būtina išlaikyti nustatytą optimalią temperatūrą ir drėgmę. Ši sistema turi veikti be sutrikimų.

Kitas svarbus faktorius – pavasarį iš šaldymo kameros su padėklais išimti sodmenys turi palaipsniui atšilti ir „pabusti“ vegetacijai. Kol neištirpsta ledas, V. Vasiliausko įsitikinimu, nereikėtų liesti maišų su sodmenimis. Po ilgo laikymo šaldytuve medeliai gali būti labiau apsilpę už žiemojusius natūraliai, jaučia drėgmės trūkumą, kurį galima sumažinti 5-6 val. pamerkiant šaknis į vandenį, antžeminę spygliuočių dalį purškiant vandeniu bei spyglius apdorojant transpiraciją mažinančiais preparatais. Iki pasodinimo sodmenis būtina saugoti nuo saulės ir oro džiovinamojo poveikio, mechaninių pažeidimų krovimo, pervežimo ir sodinimo metu, nes per pažeistus audinius patenka ligų patogenai.

Nors miško sodmenų laikymas saugyklose – šaldytuvuose įgalina pavasarį pailginti miškasodžio trukmę, bet, miško patologo V. Vasiliausko teigimu, šylant orui padidėja ir sodinukų terminio streso pažeidimai, tampa rizikinga vėlinti miško sodinimą, ypač lengvose dirvose, kurias greit išdžiovina pavasario saulė, vėjas.

Miško sodmenų paruošimo ir laikymo saugyklose – šaldytuvuose bei ledainėse

Kretingos miškų urėdijos mokymo informaciniame centre Palangos girininkijoje

praktine patirtimi pasidalijo Dubravos, Kretingos, Panevėžio, Raseinių ir Tauragės miškų urėdijų medelynų viršininkai.

Dubravos EMM urėdijos medelyno viršininko Jono Paičiaus praktiniu įsitikinimu, miškų urėdijų įsirengtose miško sodmenų saugyklose technologiniam darbų patogumui ir sodmenų kokybei išlaikyti reikėtų įsirengti kelias patalpas: dvi šaldymo kameras (vieną iš jų – su oro padrėkinimu) ir sodinukų paruošimo rudenį užšaldymui bei pavasarį miškasodžiui patalpas. Šios sodmenų paruošimo patalpos turėtų būti erdvios, su reikiama įranga. Taip pat būtina patalpa, pritaikyta sodmenų mirkymui, apipurškimui, kad sodmenų ruošėjai ir krovėjai šlapi nebraidytų po purvyną.

J. Paičiaus manymu, nesant didelės miško sodmenų apyvartos, kai žiemai neprikraunama pilna šaldymo kamera, vienai miškų urėdijai įsirengti ir išlaikyti tokią saugyklą neekonomiška. Saugyklos išlaidoms padengti brangsta per žiemą išlaikytas sodinukas, palyginus su iškastu ir realizuotu tiesiai iš lauko. Todėl keli mažesni miško medelynai galėtų kooperuotis ir naudotis viena didesne miško sodmenų saugykla.

Anot J. Paičiaus, šaldymo kameroje geriausiai išsilaiko eglių, juodalksnių sodinukai, supakuoti į 3 sluoksnių vaškuotus maišus, nors jie ir brangesni už plastikinius maišus. Gali apšalti lapuočių sodinukų viršūnės, jei jos lieka išlindusios iš maišo. Daugiau problemų kyla su pušaitėmis, jeigu jos neatšaldytos sukraunamos į maišus; tuomet jos gali šūsti ir sugesti....

Panevėžio miškų urėdijos medelyne į šaldymo kamerą pakraunama iki 1,5 mln.

sodmenų, sudarytos išankstinės pardavimo sutartys ir su užsienio pirkėjais. Anot šio medelyno viršininko Egidijaus Kaluinio, tai didelė atsakomybė medelyno darbuotojams, nes miško sodmenų kokybė gali suprastėti dar iki jų užšaldymo kameroje. Baiminantis ankstyvo medelyno laukų užšalimo ir esant dideliems sodmenų kiekiams, panevėžiečiai juos ima kasti spalio pabaigoje ar lapkričio pradžioje (specialistai rekomenduoja kasti lapuočiams numetus lapus, savaime pasiruošus žiemojimui, esant nulinei temperatūrai). Iškasti sodinukai kraunami į dėžes ir vežami į saugyklą išrūšiuoti, patrupinti šaknis, paruošti užšaldymui. Šis darbas užsiima apie mėnesį. Panevėžio miškų urėdijos medelyno saugykloje – šaldytuve sodmenys laikomi $-2,5^{\circ}\text{C}$ – -3°C temperatūroje, palaikant 96-97 proc. drėgmės režimą.

Neturintys sodmenų išrūšiavimui tinkančių patalpų, tai daro iškaskimo metu laukuose, o sudėtus į dėžes sodmenis laiko bent porą dienų angare, kad prieš užšaldymą apdžiūtų perteklinė drėgmė. Praktiniu medelynininkų įsitikinimu, saugyklose eglių sodmenys gerai „žimoja“, jei jų spygliai yra pasidengę šerkšnu, o sodmuo kvepia kalėdine eglute. Pavasarį išėjus sodinukus iš kameros, jie „pagirdomi“, įpilant vandens į maišus.

Tauragės miškų urėdijos ilgametis medelyno viršininkas Julius Bandzinas pasidalijo vyresnės kartos miškininkų patirtimi, kaip neturint sodmenų šaldiklių, mažesnėmis sąnaudomis galima pavasarį neblogiau pristabdyti miško sodmenų vegetaciją savadarbėse ledainėse. Tauragės miško medelyne pavasarį dirba iki 60-ies žmonių. Darbams organizuoti pasikviečiami ir specialistai iš

girininkijų, nes du medelyno darbuotojai visko neappręptų. Iš dirvų iškasti ir sodinimui paruošti medeliai vežami tiesiai į želdavietes girininkijose, kur iš anksto įsirengiamos laikinos sniego ledainės. Anot J. Banzino, ir pernai pavasarį ilgai užsibuvus žiemos įšalui tauragiškiai spėjo per 2 savaites atlikti miškasodžio darbus. Po to medelyne vyko pikavimo darbai tolimesniam sodmenų auginimui. Tauragiškiai kasmet medelyne išaugina apie 1 mln. sodmenų. Pavasarį ledainės padeda jiems ilgiau išlaikyti ir vietas pirkėjams skirtus sodmenis.

Diskusija dėl nestandartinių miško sodmenų būties

Radviliškio miškų urėdijos medelyno viršininko Dainiaus Dapkaus teigimu, šios miškų urėdijos medelyne 2013 m. rudenį buvo inventorizuota vien per 1,1 mln. paprastojo ąžuolo sodmenų. Medelyne ekonomiskiausia juos auginti nepersodintus iki 3-ųjų metų. Tačiau ne visi ąžuoliukai, augdami tankmėje, pasiekia per tuos metus vienodą, miško sodmenų standartu nustatytą aukštį. Neatitinkančių standartinio aukščio medelių negalima parduoti. Ką su jais daryti? Išbrokuoti ir nurašyti? Tuomet medelynas neš miškų urėdijai nuostolius. Kaip iš šios keblios situacijos sukasi medelynininkai?

Kadangi ąžuolai dera ne kasmet, jie stengiasi, kad sudygtų kuo daugiau pasėtų gilių ir jos augtų medeliais. Vienuose medelynuose traktorinėmis lankenomis sėjiniukams kelis kartus pakertamos šaknys, gausiai laistoma ir tręšiama, taip jų aukštį bandoma pritempti iki standartinio. Kitur dvimečiai ąžuolo sėjiniukai persodinami ir auginami pagal schemą 2+1 ar 2+2. Tačiau persodinti dvimečiai ąžuoliukai medelyne bent jau pirmus metus „sėdi“ – augina šaknų sistemą, nesistiebdami į aukštį. Kol medelis pasiekia miške sodinti rekomenduojamą 70 cm standartinį aukštį, praeina ir antri metai. Pasak medelynininkų, dėl aukščio neatitikimo standartui keliais centimetrais galima išbrokuoti iki trečdaliao ąžuolo ar kitų sodmenų. Želdintojų pastebėjimu, ąžuoliukų prigijimui želdavietėje didesnės įtakos turi medelių amžius, šaknų išsivystymo sistema, jų „apkapojimas“ nei aukštis. Pastarajam daugiau dėmesio teikiama dėl lengvesnės priežiūros, apsaugos. Tad kas pasakys, kuris ąžuoliukas geriau miške augs: „primaitintas“ trąšų, bet standartinis ar „skurdukas“, bet natūraliau augintas?

Privačiam pirkėjui dar svarbu ir medelio kaina. Tikėtina, kad kuo medelynuose daugiau bus išbrokuojama „skurdukų“ ąžuoliu-

Aptariamas miško sodmenų laikymas saugykloje-šaldytuve

kų ar kitų medžių sodmenų, tuo standartinio aukščio sodmenys bus brangesni. Todėl nėra ko stebėtis, kad nemažėja paklausa iš Lenkijos įvežamiems pigesniems ąžuolo sodmenims. Tokia rinkos ekonomikos logika.

Kėdainių miškų urėdijos medelyno viršininkė Inga Rylienė pasisakyme pažymėjo, kad pastaraisiais metais ši miškų urėdija ima užleisti ąžuolo sodmenų auginimo lyderio pozicijas, mažiau surenkama ir daiginama gilių, nes didėja juodalksnio sodmenų paklausa. Seminaro dalyviams ji pristatė juodalksnio sodmenų auginimo technologiją surenkamame polietileno šiltnamyje, panaudojant sėklinėje plantacijoje surinktas sėklas. Kėdainių miško medelyne eksperimentuojama auginti juodalksnio ir baltaksnio hibridus.

Miško sodmenų paruošimas žiemojimui

Kaip išspręsti miško medelynuose sodmenų priežiūrai ir apsaugai naudotinių cheminių produktų trūkumo problemą?

Miško medelynuose dar keblu būtų išsiversti be cheminių produktų, skirtų miško sodmenų priežiūrai ir apsaugai. Pavyzdžiui, Kretingos miškų urėdijos medelyno viršininko Leonardo Balčikonio teigimu, medelyne sunku apginti sodmenis nuo grambuolių lervų pakenkimų. Be chemijos jų niekaip nesusaikinsi.

Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas Virgilijus Vasiliauskas seminare pažymėjo, kad medelynuose juntamas miško sodmenų priežiūrai ir apsaugai naudotinių cheminių produktų

(pesticidų) trūkumas, kuris susidarė dėl keleto priežasčių:

▲ nuolat griežtėja augalų apsaugą Lietuvoje bei miškų ūkyje reglamentuojančių įstatymų ir teisinių aktų nuostatos ir reikalavimai;

▲ visų lygių miškininkai menkai žino augalų apsaugą reglamentuojančius teisinius aktus;

▲ dėl mažo augalų apsaugos produktų sunaudojimo (metams reikėtų apie 7200 kg) ir didelės jų įvairovės (apie 100 pavadinimų) juos gaminančios ir tiekiančios firmos ekonomiškai nesuinteresuotos registruoti naujomis Lietuvos miškų ūkyje ir įvežti;

▲ Lietuvos mokslo įstaigos neužsiima miškams tinkančių augalų apsaugos produktų nuolatiniiais praktiniais tyrimais, neruošia miško augalų apsaugos metodikų, atsižvelgiant į dabar vykstančius pokyčius gamtoje ir naujų technologijų taikymui;

▲ augalų apsaugos produktų registravimui miškų ūkyje būtina atlikti priešregistracinius bandymus, bet jokia Lietuvos mokslo įstaiga negali jų vykdyti, nes neturi tą veiklą įteisinančio Gerosios bandymų praktikos sertifikato; be to, priešokiais tokių bandymų neatliksime, jiems reikia turėti poligonus;

▲ praktinėje miškininkystėje susidarė klaidinga nuomonė, kad dėl pesticidų trūkumo valstybinių miškų sektoriaus veikloje kalta Valstybinė miškų tarnyba, nes neregistruoja, netiria ir neieško naujų produktų, tačiau jokie teisiniai aktai tarnybai nesuteikia galimybių tuo užsiimti, net priešingai – draudžia.

V. Vasiliausko manymu, ši augalų apsaugos produktų trūkumo problema yra įsisėnėjusi, daugialypė ir reikėtų tai spręsti vienu metu, nes atskirų trukdžių šalinimas neduos laukiamo efekto.

Patarimai, kaip pildyti miško sėklų siuntų ir kitą dokumentaciją

Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus vyriausioji specialistė Jūratė Laukineitienė pranešime atkreipė medelynų specialistų dėmesį į dažniausiai pasitaikančius netikslumus ir klaidas, pildant miško sėklų siuntų dokumentaciją, kurios taisymas gaišina su šiuo darbu susijusių miškininkų laiką. Vienas iš tokių „paklydimų“ – pateikiamos nebegaliojančios dokumentų formos. Miško dauginamosios medžiagos nuostatų pakeitime (Žin., 2012, Nr. 137-7023) pateiktos naujausios šių dokumentų formos: Miško dauginamosios me-

džiagos ruošimo kortelė (10 priedas); Miško sėklų kokybei nustatyti pristatomųjų bandinių atrinkimo aktas (11 priedas); Miško sėklų kokybės nustatymo aktas (13 priedas); Pažyma apie parduodamą, perduodamą ir laikinai įvežamą miško dauginamąją medžiagą (15 priedas).

Sėklų siuntoms kilmės sertifikatai išduodami vadovaujantis Miško dauginamosios medžiagos ruošimo kortelėmis. Deja, pasitaiko atvejų, kai paruoštų kankorėžių, gilių ar kitos sėklinės medžiagos kiekis fiksuojamas ne kiekvieną dieną, o laikotarpiais, nors būtina per visą ruošos laiką kiekvieną dieną pasverti arba apskaityti taros vienetais paruoštą miško dauginamąją medžiagą ir įrašyti šiuos duomenis IV kortelės dalyje.

Kita klaidų grupė – darbų atlikimo terminų nesilaikymas. Sudarius sėklų siuntą, ne vėliau nei per 10 dienų turi būti atrinkamas pristatomasis bandinys sėklų kokybei nustatyti ir patikrinama stambių sėklų (ąžuolo, kaštono, lazdyno, riešutmedžio, buko ir klevo) kokybė miškų urėdijoje arba bandinys išsiunčiamas Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriui. Patikrinus sėklų kokybę miškų urėdijoje, dokumentai išsiunčiami Valstybinei miškų tarnybai ne vėliau, kaip per 3 darbo dienas po kokybės nustatymo.

J. Laukineitienė taip pat pažymėjo, kad Miško sėklų etiketės nėra savarankiškas dokumentas. Jos įdedamos į pristatomąjį bandinį, tvirtinamos prie kiekvienos sėklų

taros ir dedamos į taros vidų. Jei siunčiami tik sėklų tyrimo dokumentai, etiketę pridėti nereikia.

Trečia klaidų grupė pastebima Miško sėklų kokybės nustatymo aktuose, kai sėklų kokybė tiriama miškų urėdijose. Pirmiausia turi būti nustatomas sėklų švarumas. Po to iš švartų sėklų atrinkami bandiniai 1000 sėklų svoriui nustatyti. Galiausiai tiriamas sėklų gyvybingumas, pjaustant iš švartų sėklų atrinkus bandinius. Tiriant prieš rudeninę sėją arba stratifikavimą, pakenktos sėklos priskiriamos negyvybingoms.

J. Laukineitienės pastebėjimu, daugėja atvejų, kai medelynuose miško sodmenys pagal sutartis auginami kitų šalių asmenims iš jų pateiktų sėklų ir visa išauginta produkcija atiduodama užsakovams. Tokie atvejai traktuojami kaip laikinas miško dauginamosios medžiagos įvežimas į kilmės rajoną. Jeigu iš kitų Europos Sąjungos šalių arba tolimesnių (išskyrus besiribojančius) šalies kilmės rajonų miško dauginamoji medžiaga įvežama ne miškui atkurti ar įveisti, ne vėliau kaip per 5 kalendorines dienas po įvežimo miškų urėdijos VMT Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriui turi pateikti pažymą apie parduodamą, perduodamą ir laikinai įvežamą miško dauginamąją medžiagą nurodytą informaciją. Po pasitarimo miškų urėdijų medelynams išsiuntinėta paruošta informacinė dalomoji medžiaga su dokumentų pavyzdžiais, schemomis.

Parengė VACLOVAS TREPĖNAITIS

Miškų urėdijų 2013 m. gruodžio mėn. parduotų apvaliosios medienos sortimentų kainos, Lt/m³

Sortimentas	2013 m. gruodžio mėn. vidutinė kaina	Indeksas 2013 m. sausis=100	2013 m. sausio - gruodžio mėn. vidutinė kaina
Pušies pjautinieji rąstai	211	101	207
Eglės pjautinieji rąstai	226	105	219
Ąžuolo pjautinieji rąstai	486	86.6	499
Uosio pjautinieji rąstai	216	117.8	198
Drebulės pjautinieji rąstai	145	101.4	142
Beržo pjautinieji rąstai	212	92.5	215
Juodalksnio pjautinieji rąstai	172	96.3	183
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	166	98.8	168
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	129	99.2	131
Eglės popiermedžiai	105	116.3	99
Pušies popiermedžiai	100	112.4	94
Beržo popiermedžiai	95	84.8	101
Drebulės popiermedžiai	81	105.1	80
Uosio popiermedžiai	137	110.5	133
Plokščių mediena (spygliuočių)	78	115.6	69
Plokščių mediena (lapuočių)	70	116.4	65
Malkinė mediena	84	113.9	76
Iš viso apvalioji mediena	134	110.9	133

Kainos be PVM ir transporto išlaidų

GMU inf.

Su miškininkais Zabieliomis – apie darbus ir ne tik

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ – KUUSIENĖ

Atkurtas eglynas

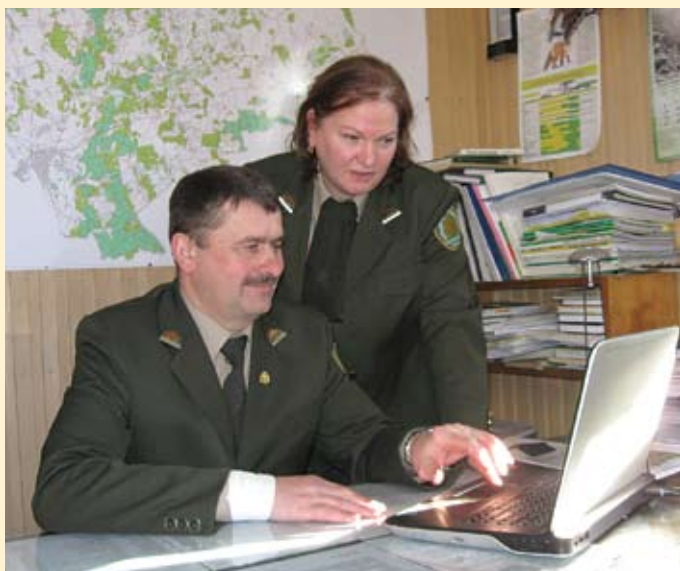
AUTORĖS nuotraukos

Užgriuvę reikalai

Švenčionių miškų urėdijos Švenčionių girininkijoje esu buvusi maždaug prieš dešimtmetį. Tačiau nuo to laiko daug kas užsimiršo, be kita ko, ir pačioje girininkijoje turbūt įvyko pasikeitimų. Bet atsimenu, kad įspūdis tuomet liko šiltas, girininkas Leonas Zabiela pasirodė veiklus ir nuoširdus, o jo pavaduotoja Rosita Zabieliene maloni, šneki ir žinanti visus girininkijos reikalus, ko nepaklausi.

Daugeliui reikalų „supuolus“ į vieną vietą, pusdienį pabendravęs, Leonas išvažiavo į mišką. Prieš savaitę pašalo, sniego kol kas nedaug, tad miško ruošai ir medienos išvežimui sąlygos – „pačios tos“. Abu girininkijos eiguliai ir abu darbininkai taip pat nuo labo ryto darbavosi miške. Mudvi su Rosita likome dar pasišnekėti.

Leonas ir Rosita Zabielos

Taigi palankios gamybai orų sąlygos – vienas (ko gero, svarbiausias reikalas), antras – kaip tik tą dieną iš Prancūzijos parsikrendanti dukra, o trečias – mano atvykimas pasikalbėti su girininku jo 50-mečio proga.

Atsidavęs darbui

Leonas Zabiela girininkauja beveik gimtinėje. Jis gimė Švenčionių rajono Masliškės kaime. Baigęs Švenčionių Z. Žemaičio vidurinę, nedvejodamas 1982 m. įstojo į tuometinės LŽŪA Miškų ūkio fakultetą. Jį baigęs įsidarbino Švenčionių girininkijoje miško meistru pas girininką Kazimierą Rusecką. Daug darbo subtilumų ir gyvenimo tiesų Leonas sako išmokęs iš šio girininko. Ir dabar už šias pamokas jam tebėra dėkingas. 1989 m. Leonas paskirtas girininku, o K. Ruseckas – pavaduotoju. Nuo tada L. Zabiela ir girininkauja Švenčionių girininkijoje.

Ši girininkija ypatinga tuo, kad yra didžiausia Švenčionių miškų urėdijoje – nuo krašto iki krašto apie 50 km. Bendras girininkijos plotas – 7941 ha. Apie 15 km miškų ribojasi su Baltarusija. Čia Lentupio link auga stambesnis masyvas, o kitur visoje teritorijoje išsimėtę didesni ir mažesni miškeliai. Girininkijos teritorijoje – Švenčionių miestas, Svirkių, Milkuškių, Šutonių ir kitos gyvenvietės, kaimai. Vadinasi, lankytojų girininkijoje netrūksta: kas malkų, kas kitais reikalais, o prieš Kalėdas – eglutės nusipirkti. Nustebau, kad čia jos maždaug 3 kartus pigesnės, negu Vilniaus turguose...

Girininkas, paklausus apie darbus, nors dar ir žiema, pasigiria, jog pernai girininkijoje nebuvo didžiausios miškų nelaimės – gaisrų. Urėdijos miškus, tarp jų – ir Švenčionių girininkijos, stebi keturios priešgaisrinės kameros. Tiesa, jos neapima mažos dalies pasienio miškų, bet, anot vyriausiojo miškininko Sigito Švereikos, nedidelė tai bėda: miškai pasienyje šlapi, o kai sausomis vasaromis pasiekiamas didelis degumo laipsnis ir kyla pavojus net ir šlapiems miškams, prie Švenčionių girininkijos tebesančiame bokšte organizuojamas priešgaisrinis budėjimas.

ALEKSANDR ŠEMOTOVIČ nuotrauka

Girnininko darbo įvertinimas (padėkas įteikia miškų urėdas Nauris Jotautas)

Bet maloniausias darbas šiai miškininkų šeimai – miškasodis. Girininkas ima vardinti skaičius, kiek šiais metais atkurs miško: 45,6 ha želdins ir 1,6 ha paliks želti, o Baltarusijos pasienyje pasodins ir naujų miškų. „Sodinsime ąžuolynų, grynų ir su eglėmis, juodalksniais, liepomis. Iš viso šiemet jų įveisime 15,4 ha. Pasodinus – svarbi apsauga. Ji tokia, kaip ir kitose girininkijose: individualios apsaugos, repelentai, tvoros“, – sako girininkas. Labiausiai, kaip supratau, jis pasitiki tvoromis. Tiesa, kad šernai pro apačią neprasiknistų, jas reikia nuolat prižiūrėti – tuo daugiausia užsiima girininkijos darbininkai.

Lenkijoje buvdamas Leonas susipažino su kitokia patirtimi: kad pro tvorą apačią nepralįstų žvėrys, apie 30-40 cm tinklo paklojama ant žemės ir tik tada keliama į atitinkamą aukštį.

Kartu su Sirvėtos regioniniu parku

Nors girininkija, galima sakyti, ne tik priemiestinė, bet netgi ir miesto, miškai joje daugiausia ūkiniai. Tačiau yra nemažai saugomų teritorijų: dalis Sirvėtos regioninio parko, kurio Čiulėnų geomorfologinio bei Sirvėtos kraštovaizdžio draustinio dalys įeina į Švenčionių girininkijos teritoriją. Kačėniškės piliakalnis, esama pilkapių. Paklausus girininko, ar saugomų teritorijų gana nemaža gausa nesudaro papildomų sunkumų miškininkaujant, girininkas užtikrina: „Viską reglamentuoja įstatymai, o mes jų laikomės. Diskusijos gali būti iki įstatymo priėmimo, vėliau – tik vykdymas“. O Rosita dar trumpai priduria apie draugiškus santykius su regioninio parko darbuotojais, apie tai, kad darbų vieni kitiems neprimeta, priešingai – stengiasi kuo glaudžiau bendradarbiauti. Pavyzdžiui, pernai švenčioniškiai miškininkai Kačėniškės piliakalnyje pagal ES projektą atliko numatytus kirtimus. Vykdomi piliakalnio tvarkymo darbai. Šiame parke numatyta daug ką kardinaliai sutvarkyti.

Aktyvus tas girininkas

L. Zabiela visus darbus stengiasi atlikti dorai, vis „nerimsta“, neužsisėdi vietoje. Tai liudija ir jubiliejaus proga gautos dvi padėkos: generalinio miškų urėdo Benjamino Sakalausko – už atsakingai atliekamą darbą gausinant, saugant ir puoselėjant Švenčionių krašto miškus bei aktyvią veiklą ir Švenčionių miškų urėdijos urėdo Naurio Jotauto – už ilgametį, kruopštų ir sąžiningą darbą auginant, saugant ir prižiūrint Švenčionių urėdijos miškus.

Leonas – LMS Girininkų bendrijos tarybos pirmininko pavaduotojas. Turėjo savo nuomonę, ją aktyviai reiškė svarstant miškų atkūrimo nuostatus, kirtimo taisyklių pakeitimus. Dabar bendrijoje diskutuoja-

ma dėl darbinės uniformos medžiagos pakeitimo, kitais klausimais. L. Zabiela sako, kad visi gamybiniai reikalai, prieš juos įforminant oficialiai, svarstomi su žmonėmis, dirbančiais arčiausiai miško, tai yra su girininkais, kuriems atstovauja Girininkų bendrija.

Kitas veiklos baras – medžioklė. Kitaip ir būti negali. Jau nuo šešerių metų jis traukdavo su tėvu į mišką medžioti. O šis iš savo tėvo, Leono senelio, perėmė medžiotojo estafetę. L. Zabiela – medžiotojų būrelio „Riešutėnai“ pirmininkas. Girininkijoje per praėjusią žvėrių apskaitą buvo apskaityti net 6 vilkai. Labai jau daug pasirodė ir patiemis švenčioniškiams, ir Aplinkos ministerijos pareigūnams. Tad ir į Švenčionių miškų urėdiją, ir į Švenčionių girininkiją buvo atvykę aplinkos viceministras Linas Jonauskas, kancleris Robertas Klovas, Gamtos apsaugos departamento direktorius Laimutis Budrys, Biologinės įvairovės skyriaus vyr. specialistas Selemonas Paltanavičius pasidomėti, ar teisingai Švenčionių miškų urėdijoje vykdoma žvėrių apskaita. Priekaištų ar pastabų išsakyta nebuvo. Vadinasi, teisingai...

Ir mums apie žvėris besišnekant, Rosita per girininkijos langą parodė pamiškį besimaitinančias tris stirnaites. Mat girininkijos pastato vieta įsimintina ir savotiška. Nedaug tokių esu mačiusi – fasadas, galima sakyti, beveik į miesto gatvę išeina, o langai – į mišką. Iš dviejų pusių pastatą užstoja aukšta miško siena, kieme auga raudonieji ąžuolai, riešutmedis, kalninės pušys, kiti augalai...

Apie šeimą

Leonas pradėjo draugauti su Rosita būdamas šeštoje klasėje, ji tuomet buvo penktokė. Juos suartino ir paskatino draugystei sportas – abu lankė rankinį. Rimtesnė draugystė jaunuolius sujungė nuo devintos klasės. Vėliau Leonas išvyko į Kauną studijuoti miškininkystės, o Rosita įgijo žalosios statybos specialybę Kauno miškų technikume ir psichologijos specialybę Vilniaus pedagoginiame universitete. Penkerius metus nuo 1997 m. moteris dirbo miško daigyno – medelyno, kuris buvo Švenčionių girininkijos žinioje, meistre, nuo 2003 m. – girininko pavaduotoja. „Darbas medelyne man labai patiko. Daigas gležnas, jis reikalauja daug rūpesčio. Ir smagu, kai matai kylančias jų eilutes“, – prisimena Rosita. „Ir rezultatas greitesnis nei miške“, – šypsosi Leonas.

Zabielos išaugino tris vaikus. Justina Emilija ištėkėjo už prancūzo architekto ir išvyko gyventi į šią šalį, mokosi prancūzų kalbos, nes ateityje ruošiasi ten įgyti specialybę. Lukas dirba Vilniuje, o jauniausias sūnus Rokas studijuoja Utenos kolegijoje aplinkosaugą. Jis, kaip ir tėtis, senelis bei prosenelis labai domisi medžiokle. Tad nieko nuostabaus, jeigu jis patrauks šių jam artimų vyrų pėdomis.

Trijų jau suaugusių vaikų mamai šių metų rudenį (kaip ir tėvui šį sausį) sukaks 50. Energinga, puikiai atrodanti Rosita nenusiteikusi keisti darbo vietos. Tad belieka palinkėti, kad gyvenimas ir toliau tekėtų ta vaga, kuria nori ši darbšti, dora ir atsakinga miškininkų šeima. ■

Nemenčinės miškų urėdijoje: išrinkta 2013 m. geriausia girininkija

ŠARŪNAS LAUŽADIS

Nemenčinės miškų urėdijos
ryšių su visuomene specialistas

Nemenčinės miškų urėdijos kolektyvas pernai kruopščiai ruošėsi konkursui geriausiai girininkijai nustatyti. Metų pabaigoje miškų urėdo Eligijaus Ryškaus įsakymu patvirtintuose konkurso nuostatuose siekta atsižvelgti į kiekvienos girininkijos miškų sudėtį, veiklos specifiką (lyginti miško ruošos, atkūrimo ir apsaugos darbų rodikliai), darbuotojų pastangas tobulėti (kaip atliekamas girininkijose dokumentacijos tvarkymas, kompiuterinių miško apskaitos programų įsisavinimas) bei darbo drausmės laikymąsi. Taip visapusiškai girininkijų darbas Nemenčinės miškų urėdijoje buvo įvertinamas pirmą kartą nepriklausomybės metais.

Susumavus konkurso rezultatus, nugalėtojais pripažintas Nemenčinės girininkijos kolektyvas, jam įteiktas pereinamasis prizas – tautodailininko Adomo Kaušinio medinė skulptūrėlė. Antrą – trečiąją vietomis dalijosi Liepynės ir Žeimenos girininkijų kolektyvai. Konkurso vertintojams buvo keblu įvardinti, kuriai iš šių girininkijų skirti antrąją, kuriai – trečiąją vietą, nes surinkti vienodi vertinimo rezultatai...

Tad, kas gi tie konkurso nugalėtojai? Kiekvienoje girininkijoje veiklos rezultatams

lemiamos įtakos turi girininko požiūris, iniciatyva ir gebėjimas sutelkti kolektyvą užsibręžtiems siekiams įgyvendinti. Nemenčinės girininkijai jau daugiau nei 10 metų vadovauja energingas, darbui atsidavęs girininkas Marius Kvietkauskas. Meilę miškui nuo vaikystės jam skiepijo miškininku Nemenčinės miškų urėdijoje dirbęs jo tėvas Algirdas Kvietkauskas. Marius augo tarp Nemenčinės pušynų įsikūrusiame Miškonių kaime, kuriame tuo metu dar buvo ir Antavilių girininkija. Kartu su tėčiu išvaikščioti visi aplinkinių miškų takai takeliai, sužinota apie kiekvieną įdomesnį miško gojelį, kuris tapo tarsi jo gyvenimo kertele su savo maža istorija. Todėl miškininko profesija nuo vaikystės Mariui buvo savojo gyvenimo svajonė ir siekis.

Baigęs 1999 m. LŽŪA Miškų fakultetą, jis nedvejodamas grįžo į gimtinę. Miškininko karjerą pradėjo nuo žemiausio laiptelio – Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkijos eigulio. 2003 m. perkeltas į Nemenčinės girininkiją, kurioje iki šiol girininkauja. Čia dirbdamas atrado ir žmoną tapusią Renatą, Nemenčinės Gedimino gimnazijos lie-

tuvių kalbos mokytoją. Su ja augina sūnus – Matą ir Mindaugą. Vyresnėlis Matas taip pat mėgsta gamtą, mišką, gal bus Kvietkauskų miškininkų dinastijos tęsia.

Girininkui nuoširdžiai talkina pavaduotojai Nerijus Smaidžiūnas ir Dalia Jankauskienė, kuri kartu yra ir medelyno vedėja, bei eigulys Michail Žarinovs.

Šia proga plačiau apie girininkijai priskirtus prižiūrėti miškus, atliekamus kasdienius darbus paprasčiau papasakoti šios girininkijos „galvą“ Marių Kvietkauską.

Sakoma, kad Nemenčinės girininkija – tarsi Nemenčinės miškų urėdijos vizitinė kortelė. Kokia ji?

Girininkijai priskirtas 7443 ha miškų plotas išsidėstęs miškų urėdijos administruojamų miškų viduryje. Pagrindą sudaro Nemenčinės, Vėriškių, Kabiškių, Raudondvario, Skalos, Beviršės, Antavilių, Santakos, Stripūnų, Martišūnų, Verusavo – Beviršės ir kiti masyvai.

Apie 42 proc. miškų – valstybinės reikšmės, kiti privatūs arba skirti nuosavybei atkurti. Pagal medynų rūšinę sudėtį vyrauja spygliuočiai (77 proc. viso miškų ploto), iš kurių daugiausia pušynai. Likusi miškų dalis – minkštieji lapuočiai, daugiausia beržynai, sudarantys 12 proc. visų miškų, bei juodalksnynai. Vertinant pagal amžių, jaunuolynai sudaro 13 proc., pusamžiai medynai – 43 proc., pribręstantys – 26 proc., brandūs – 18 proc. Pagal paskirtį 3732 ha – ūkiniai miškai, todėl girininkijoje yra ką kirsti. 2013 m. pagrindinio naudojimo kirtimais iškirsta 5,8 tūkst. m³, ugdymo – 1,1 tūkst. m³.

Mūsų girininkijoje, kaip ir visos urėdijos, miškai tvarkomi pagal sistemos Forest Stewardship Council reikalavimus. Nemenčinės urėdijoje miškų tvarkymo sertifikatas gautas 2004 m., atnaujintas 2009 m.

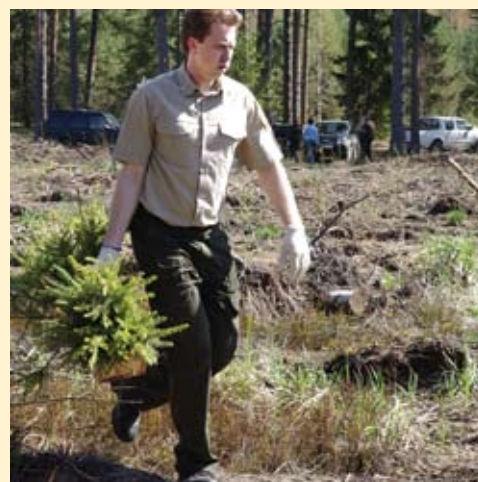
Girininkijos miškuose tenka matyti ir jaunų medelių su nulaupyta žieve, nukandžiotais ūgliais. Ar tai nebyloja apie gausią gyvūniją ir augaliją įvairovę miškuose..?

Miškuose nemažai saugomų gamtinių, geografinių ir istorinių objektų. Girininkijos teritorijoje yra dalis (57,3 ha) Verdeikių valstybinio geomorfologinio draustinio, 13

Konkurso nugalėtojai – Nemenčinės girininkijos miškininkai (iš kairės – girininko pavaduotojai Dalia Jankauskienė, Nerijus Smaidžiūnas, girininkas Marius Kvietkauskas) su miškų urėdu Eligijumi Ryškumi

ZIGMO LATAKO nuotraukos

miško kertinių buveinių (11,82 ha). Vykdamant monitoringą, girininkijos miškuose pastebime retų rūšių paukščių (vištva-nagis, suopis, pilkoji meleta), į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų baltųjų kiškių bei tokiu pat statusu saugomą retą au-galą – statujį atgirį. Žalos miškams pa-daro žiemojančios briedžių kaimenės, bebrai. Tik vilkų nepastebėta.

Šio krašto miškuose negausu ažuoi-lų. Jais galima pasigėrėti nebent Neries pakrantėje, Skalos eiguvoje. Čia įrengta poilsio aikštelė su laužavieta.

O kur dar galima pailsėti girininkijos miškuose?

Girininkijos teritorijoje yra 1795 ha re-kreacinės paskirties miškų, kuriuose įrengta nemažai stovyklaviečių, atokvė-pio, apžvalgos aikštelių, Nemenčinės pakraštyje ošia moksleivių pasodintas

parkas. Šalia plento Vilnius – Nemenčinė vingiuoja 4,5 km ilgio asfaltuotas dviratinin-kų takas su poilsio aikštelėmis, pavėsinėmis, informaciniais stendais, papuoštas skulptū-romis. Girininkijos ribose yra vilniečių mėgs-tamas Gėlos ežeras, prie kurio karštomis dienomis apsilanko šimtai poilsiautojų. Jų laukia gražiai įrengtas pliažas, tilteliai, per-sirengimo kabinos, šiukšliadėžės, lauko bal-dai, poilsio aikštelė su laužavieta, liepteliai į ežerą. Aikštelėje galima pastatyti iki 50 auto-mobilių. Dar kelios poilsio aikštelės su miško baldais ir laužavietėmis įrengtos aplink ežerą, o poilsiautojų pamėgtas pėsčiųjų sveikatingumo takas jungia Gėlos ežerą su Nemenčinės miesteliu. Netoli Gėlos ežero – kitas nuostabus gamtos kampelis – Gėlaitės ežeras su poilsio aikštele ir galimybe pasta-tyti automobilius. Lankytojų laukia istorinės pažintinės vietos – Nemenčinės piliakalnis, Pučkalaukio pilkapiai, Bratoniškių akmens ir

žalvario amžiaus gyvenvietės bei geologinės pa-žintinės vietos – įspūdinga Neries pakrantės ato-danga su apžvalgos aikštele ir „Verkianti uola“.

Nors girininkijoje esantis medelynas ilsisi žiemos pataluos, papasakokite, ko reikia, kad jame rikiuotųsi gražios miško sodinukų eilės?

Medelynas veiklos pradžią skaičiuoja nuo 1954 m., dabar išplėstas iki 20 ha dydžio. Tai girininko pavaduotojos Dalios Jankauskienės rūpestis ir antrieji namai. Ji patyrusi, kruopšti ir pareiginga specialistė, kilusi iš Žemaitijos, Šilalės rajono. Bai-gusi Kvėdarnos vidurinę mokyklą, studijavo miš-kininkystę LŽŪA, 1987 m. tapo miškininke. Nuo 1989 m. dirba Nemenčinės miškų urėdijoje. Per čia prabėgusius 25-erius metus jai teko pažinti ir eigulės, miško meistrės, girininko pavaduotojos, dabar – medlynininkės darbo kasdienybę.

Kokybiškam sodmenų išauginimui me-delyne naudojama čekiška, daniška technika. 2000 m. įrengta moderni laistymo sistema. Kas-met medelyne išauginama apie 2,5 mln. miško sodmenų: pušų, eglių, liepų, beržų ir juodalks-nių. Jų parduodame ir privačių miškų savinin-kams. Beje, medelynas atlieka ir svarbią sociali-nę funkciją – miško sodmenų priežiūrai sezono metu įdarbiname 8-10 žmonių, o pavasarį 3-5 savaitėms priimame net apie 40 darbininkų.

...Dar daug ko būtų galima paklausti geriau-sia pripažintos Nemenčinės girininkijos girinin-ko M. Kvietkausko ir pasakoti apie Nemenčinės miškus, atliekamus darbus, kitus darbuotojus, tačiau, sausio viduryje atėjus tikrai žiemai, giri-ninko galvoje jau sukosi mintys apie medžiapjū-tę. O artėjant pavasariui bus kiti rūpesčiai – miš-kasodis, miškų apsauga nuo ankstyvųjų gaisrų. Todėl didelė miškininkų paspartis šiuo atžvilgiu, kai kada gal ir prieštarin-gai vertinama, yra auto-matinė gaisrų stebėjimo sistema. Bet apie tai – kitą kartą. ■

Nemenčinės girininkijos kolektyvas

Profesinės sąjungos ir jų įvaizdis

ALGIRDAS RAUKA
Lietuvos miško ir miško pramonės
darbuotojų profesinių sąjungų federacijos pirmininkas

Lietuvos profesinių sąjungų istorija – šimtametė. Ir mūsų Federacija artėja prie šios datos. Sovietmečiu profsąjungoms priklausė beveik visi darbuotojai, deklaruotos plačios teisės, tačiau praktiškai jos buvo ribojamos, kaip ir dauguma deklaruojamų teisių. Tačiau tai, kad kai kurios socialinio draudimo funkcijos buvo perduotos profesinėms sąjungoms bei profsąjungų dalyvavimas, skirstant deficitą, „vertė“ darbuotojus būti profsąjungų nariais. Nelikus deficito, neliko ir narių. Bet ar tikrai taip? Šiandien Lietuvoje deficitas – darbo užmokestis, pensijos, iš kurių žmogus galėtų oriai gyventi. Deficitu tampa ir kvalifikuoti darbuotojai.

Pagal Lietuvos įstatymus profsąjungų funkcija – darbuotojų gynimas. Priemonės, kaip tai daryti, renkami pačios profsąjungos. Vienos derasi ir pasirašo sutartis. Susitarimus dėl darbo sąlygų ir užmokesčio, socialinių klausimų nuostatas įtvirtina kolektyvinėse sutartyse. Kitos kelia reikalavimus ir organizuoja streikus. Treti siūlo keisti įstatymus ir teises normas. Kokiomis priemonėmis sprendžiami iškilę klausimai, priklauso nuo kolektyvo, darbdavių ir profsąjungų brandos. Mūsų Federacija kartu su socialiniais partneriais – Generaline miškų urėdija, Norvegijos industrijos ir energetikos profesinė sąjunga – toliau vykdo norvegų finansuojamą oraus darbo ir trišalio bendradarbiavimo „DESWOOD 2012/104527“

projektą. Praėjusiais metais pasirašėme šakinę kolektyvinę sutartį su Generaline miškų urėdija. Visose šalies miškų urėdijose, kur veikia profesinė sąjunga, yra pasirašytos kolektyvinės sutartys.

Įvairių apklausų metu nustatyta, kad Lietuvoje profsąjungas palaiko per 40 proc. apklaustųjų. Mano nuomone, kai vos 15-20 proc. darbuotojų yra profsąjungų nariais, toks profsąjungų vertinimas yra geras. Miškų urėdijų darbuotojų narystė profsąjungų organizacijoje – per 40 proc., o kai kuriose miškų urėdijose (Trakų, Raseinių, Ukmergės, Biržų, Mažeikių, Tauragės, Rokiškio) – 60-80 proc.

Kas lemia profesinių sąjungų įvaizdį ir narystę jose? Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija (LPSK), kurios nariu yra mūsų Federacija, kaip didžiausias, skaitlingiausias nacionalinis centras, ženkliai prisideda prie profsąjungų įvaizdžio formavimo. LPSK turi savo atstovus Lietuvos Respublikos, Valstybinio socialinio draudimo, Privalomojo sveikatos draudimo trišalėse tarybose ir kitose trišalėse tarybose bei komisijose, kurių Lietuvoje yra per dešimt. Aktyviai dalyvauja tarptautinėje veikloje. Savo atstovus trišalėse tarybose ir komisijose turi Darbo federacija ir „Solidarumas“. Šalyje yra nemažai profesinių sąjungų, kurios nepriklauso jokiam centrui. Kyla klausimas, ar ne per daug susiskaidymo ir per mažai vienybės? Todėl svarstomas profesinių sąjungų reprezentatyvumo klausimas

yra aktualus kaip tik šiuo metu. Taikliai apie kai kuriuos profesinių sąjungų vadovus pasisakė Šiaulių regioninio centro pirmininkė Rasa Jasmontienė. Viename straipsnyje ji rašė: „Jie dar tebežaidžia smėlio dėžėje ir kastuvėlių bei kibirėlių nepasidalina“. Be abejo, straipsnyje yra tiesos, bet tai ne tik profesinių sąjungų problema. Kaip reaguoti į kitokią nuomonę, išklausti kitamintį ir t.t.? Lietuvos nepriklausomybės pradžioje „laisvą rinką“ daugelis sąmoningai ar nesąmoningai įsivaizdavo, kaip „rojaus medį“ su auksiniais obuoliais. Deja, realybė pasirodė kitokia.

Profesinės sąjungos praėjo naivumo, demagogijos, skaldymo ir kiršinimo „skaistykla“. Kai kurie politikai ir žiniasklaidos atstovai teigė, kad profesinės sąjungos veikia tik komunistinėje sistemoje. Privatizavimo strategai taip pat įžvelgė profesinių sąjungų grėsmę ir siekė jas kuo labiau susilpninti. Ankstesniais laikais, neretai dar ir šiaudien, teisėtus, europietiškus reikalavimus valstybinėms institucijoms ir darbdaviams, kuriuos kelia profesinės sąjungos, darbdavių paskatinti „propagandistai“ skelbia, kaip pavojaus signalą verslui, nors jokio pavojaus nėra. Jis – kitur. Nemažai darbingų žmonių neranda vietos darbo rinkoje, yra įbaugintų ir pasimetusių. Jie nesivienija į organizacijas savo teisėms ginti. Kiek iečių sulaužyta dėl minimalios mėnesinės algos? Kodėl tiek daug jaunų žmonių išvažiuoja į Europą ir Ameriką? Juk darbo užmokestis Lietuvoje vos ne mažiausias tarp ES valstybių, o pragyvenimo kainos – kaip išsivysčiusiose šalyse, kai kurios net didesnės, ypač kasdieninio naudojimo prekių ir produktų. Gi šalyje darbdavių organizacijų, su kuriomis būtų galima tartis, kaip ir nėra. Neturime darbdavių ir profesinių sąjungų pasirašyto Generalinio susitarimo. Šakinės darbdavių asociacijos vengia sutarčių, teikdamos, kad jų nariai nepatikėjo asociacijoms funkcijos tartis dėl darbo užmokesčio, darbo sąlygų, socialinių garantijų. Tad profesinėms sąjungoms, išskyrus įmonės lygį, nėra su kuo tartis dėl darbo

Federacijos valdyboje posėdyje

sąlygų, tinkamo darbo užmokesčio, socialinių garantijų. Net įmonių lygmenyje pagal kolektyvinių sutarčių skaičių Lietuva yra ES valstybių gale.

Suomijos Darbo ministerijos studijoje „Darbo gyvenimo barometras Baltijos šalyse“ teigiama, kad profsąjungų judėjimą Baltijos šalyse apėmusi krizė: profsąjungų organizacijose mažai narių, nepasirašytos kolektyvinės sutartys, daugiau kaip pusė apklaustųjų darbų saugos kontrolę vertino blogai arba nieko apie ją nežinojo. Tai rodo darbuotojų konsultavimo ir informavimo trūkumus. Ne geriau vertinamos ir pačios profesinės sąjungos. Darbuotojai neturi pakankamai informacijos apie profsąjungų veiklą. Nors, kaip minėjau, per 40 proc. darbuotojų pasitiki profesinėmis sąjungomis, tačiau įvaizdį menkina tai, kad jos neskaitlingos, o darbuotojai labai pasyvūs.

Kas darytina? Kaip rašo ekonomistas prof. Povilas Gylys, „žmonių tikėjimas savo misija turi suvokti ekonominę tikrovę kitaip nei aiškina dominuojanti neoliberali doktrina. Tokio tikėjimo ir suvokimo sintezė gerokai padidintų profsąjungų jėgą ir pagerintų įvaizdį.“

LR Konstitucijoje, Darbo kodekse profsąjungos įteisintos kaip darbuotojų atstovai ir gali naudotis suteiktomis teisėmis:

- sudaryti kolektyvines sutartis, kontroliuoti jų vykdymą;
- teikti darbdaviui pasiūlymus dėl darbo organizavimo;
- teikti pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms;
- vykdyti nevalstybinę darbo įstatymų laikymosi priežiūrą ir kontrolę;
- saugoti darbuotojų teises, sudarant ir vykdamas įmonės verslo ar jo dalies perleidimo sandorius, koncentruojant rinkos struktūras ir reorganizuojant įmones;
- gauti informaciją iš darbdavių apie jų socialinę ir ekonominę padėtį bei numatomas permainas, kurios gali paveikti darbuotojų padėtį;
- kreiptis į teismą dėl darbdavio ir jo įgaliotų asmenų sprendimų bei veiksmų, prieštaraujančių teisės normoms, sutartims ar pažeidus atstovaujamo asmens teises.

Profsąjungos, sąžiningai vykdydamos joms Darbo kodekso suteiktas teises, gali labai pagerinti savo įvaizdį. Žinoma, neužtenka vien vykdyti kaip darbuotojų atstovų pareigas. Būtina, kad apie veiklą žinotų darbuotojai, kad jie būtų infor-

muojami ir konsultuojami. Kolektyvinėse sutartyse, kaip to reikalauja įstatymas, būtina numatyti informacijos pateikimo bei konsultavimo tvarką. Darbo kodekse numatyta, ir kokią informaciją darbdavys privalo pateikti: informaciją apie dabartinę ir būsimą įmonės veiklą, jos ekonominę bei finansinę padėtį, apie esamą darbo santykių būklę, struktūrą ir galimus pokyčius, kitą informaciją, susijusią su darbo santykiais ir įmonės veikla. Jei profesinės sąjungos naudosis joms suteiktomis teisėmis, jų įvaizdis gerės. Profesinės sąjungos turėtų įsiklausyti į Pre-

zidento Valdo Adamkaus prieš daugiau kaip 10 metų pasakytus metinio pranešimo žodžius: „Laikas imtis spręsti realias žmonėms rūpimas problemas. Dėmesio realybei, kasdieninei tikrovei – šito trūko ir trūksta mūsų valstybei visą atkurtos laisvės dešimtmetį“. Šios mintys aktualios ir šiandien.

Artėjant Federacijos suvažiavimui, 2013 m. gruodžio mėnesį Federacijos valdyboje svarstėme veiklos prioritetus. Aptartos Federacijos funkcijos, nario mokesčio panaudojimas, narystės perspektyvos ir įvaizdžio klausimai. ■

www.miskoaukcionai.lt
Teisingiausia ir geriausia vieta parduoti ar pirkti mišką.

- Išsami ir operatyvi miškininkų specialistų konsultacija
- Teisingos rinkos kainos
- Sklandūs ir saugūs sandoriai

Norite parduoti ar pirkti? Kreipkitės jau dabar:
 mob. 8 684 51140 ● el.p. info@miskoaukcionai.lt

UAB „MMC Forest“
 Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
 Tel. 8 673 51506 ● El. paštas info@mmc.lt ● www.miskui.lt

UNIFOREST
 Uniforest trosinės miško gervės ir griebtuvai
www.uniforest.com

Geriausia pagalba ten, kur neįvažiuoja miško technika

- Visa technika sertifikuota KWF
- Profesionalus, patikimas ir paprastas naudojimas
- Nepamainoma pagalba dirbant pelkiniuose, šlaitiniuose miškuose.
- Efektyvi investicija už protingą kainą
- Didžiulis pasirinkimas pagal galingumą ir papildomus priedus

mob. tel. 8 670 24481

UAB „MMC Forest“
 Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
 Tel. 8 673 51506
 El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

Žodis skaitytojai

Metai dar gerai net neprasidėjo, o aš jau praturtėjau!

Sakot, negražu girtis savo turtais. O man tai kas? Mano turtai – aš ir giriui.

O ir tie turtai tokie, kad labai smagu jais dalintis. Net ir tada, kai niekas to neprašo.

Mano didžiausias turtas – išmintis. O šito turto gausinimas – vieni niekai: tik dairykis aplinkui ir klausykis ausis ištempęs.

Sausis gerokai papildė ir taip netuščią mano ekologinės išminties aruodą. Dar nespėjus atsigaivinti nuo švenčių maratono, lyg perkūnas iš giedro dangaus trenkė žinia – visos Europos dirvonų kuklus augalėlis staiga tapo lietuvių simboliu, nors didesnė tautiečių dalis jo žiedelį išvydo, matyt, pirmą kartą savo gyvenime. Ir, neduok Dieve, jei turi kitą nuomonę.

O sausio 13-osios rytą – dar geriau (beje, tų dienų prisiminimai, matyt, neišdils iš atminties iki dienų galo).

Vienas, ne pats kukliausias internetinis dienraštis nutarė paklausti tautos, ką ji tą dieną galvoja apie... Kas iš paukščių bei gyvūnų daro didžiausią žalą gamtai ir žmonėms?

Artėjant senatvei, biologui su ekologo prieskoniu smagu sužinoti, kad paukštis ne gyvūnas ir kad pasitaiko gyvūnų, darančių žalą gamtai. Dar smagiau išsiaiškinti, kas tokie klausimo autoriams pasirodė didžiausi kenkėjai.

„Fokus – marokus“: trys didžiausi kenkėjai – kormoranai (33,84 proc. atsiliepusių), kurmis (8,81 proc. – štai už šitą bjaurybę ir aš „pasirašau“, net drebėti pradėdus žiūrėdamas į sodybos veją), bebras (4,42 proc.)

Čia dar ne viskas – net 23 proc. respondentų įsitikinę, kad visi jie, rupūžės, kenkėjai ir juos naikinti būtina. Labai atsiprašau itin naudingo gyvuliuko rupūžės, bet toks jau liaudiškas pasakymas.

Yra ir šviesos spindulėlis: beveik 30 proc. pareiškusių nuomonę tiki, kad nė vienas iš šitų padarėlių G A M T A I nekenkia.

Sakote, nesąmonės šneku iš nebeturėjimo ką rašyti. Ne, brolyčiai. Beje, savo nuomonę pareiškė net 9403 aktyvūs žmonės. Iš tokių skaičių solidūs sociologai net būsimo prezidento pavardę nustato.

O, kai šiais laikais valdžia – nebe nuo Dievo, o nuo žmonių – turim tai, ką turim: staiga vienas laukinis gyvūlys ėmė knistis po valstybės pamatais...

EUGENIJUS TIJUŠAS

Šernų maras

Prof. habil. dr. VYTAUTAS PADAIGA

Pernai Baltarusijoje kilęs kiaulių bei šernų maras tapo didžiausiu Lietuvos maisto ir veterinarijos tarnybos bei medžiotojų klubų rūpesčiu. Pasienio postuose imtasi griežtų saugumo priemonių, apdorojant pravažiuojančias automašinas specialiomis dezinfekcinėmis medžiagomis, o praeiviams leidžiama praeiti tik per tomis medžiagomis įmirkytus takus. Lietuvos pasienio 10 km zonoje pareikalauta išskersti kiaules ir imtis visų saugumo priemonių. Tačiau apie 700 km ilgio valstybės siena tarp Lietuvos ir Baltarusijos, daugelyje vietų nutįsusi miškais, yra laisva šernų migracijai tarp abiejų šalių. Pernai Europos Komisija atmetė prašymą finansuoti tvoros statymą pasienyje. Be to, tvoros ne visuomet pasiteisina, nes šernai jas netai įveikia, prasirausdami pro apačią.

2013-2014 m. medžioklės sezoną išsumedžiotų šernų imami ne tik diafragmos trichineliozei, bet ir inkstų, blužnies, migdolinių liaukų bei kraujo mėginiai marui nustatyti.

Padėtis itin paastrėjo, kai Alytaus miškų urėdijos Varčios, Kalesnykų ir kituose miškuose buvo rasti dėl nežinomo užkrato nugaišę šernai. Sausio viduryje ištirus Šalčininkų ir Varėnos rajonų sandūroje rastų dviejų kritusių šernų mėginius, nustatytas afrikinio maro užkratas.

Skiriamas klasikinis ir afrikinis šernų bei kiaulių maras. Tai užkrečiama infekcinė virusinė liga, kuri sukelia masinę

šernų ir kiaulių gaišimą, nepriklausomai nuo gyvūnų lyties ir amžiaus. Daugiausia virusų randama kraujyje. Sergantys gyvūnai liguisti, eigastis netvirta, svirduliuoja, atsilieka nuo bandos, į trikdymą nereaguoja. Kailis susivėlęs, neblizga, akys pūliuoja. Odoje ir vidaus organuose atsiranda raudonų dėmių ir kraujosrūvų. Sergantys šernai slepiasi tankmėse, brenda į upelių bei griovių vandenį atsivėsinti (jų kūno temperatūra siekia iki +42°C). Iš vandens telkinių nebeišlipa ir nugaišta.

Tiksli šernų susirgimo maru diagnozė nustatoma tik laboratorijoje. Nustačius šią ligą miškuose įvedamas karantinas, draudžiamas žmonių lankymasis, miško darbai, medienos išvežimas. Šernų žuvimo vietos ir lavonai dezinfekuojami, apibarstant nagesintomis kalkėmis arba chlorkalkėmis ir užkasami į žemę 2 m gylyje. Visų išgaišusių šernų ir jų kritimo vietų neįmanoma surasti, tad maro virusas aplinkoje išlieka gana ilgai (Goregliad, 1971).

Lietuvoje šernų maras pirmą kartą kilo 1967 m.; intensyviau – Kėdainių, Ukmergės, Anykščių, Alytaus miškų ūkių miškuose, kuriuose šių žvėrių buvo daugiau. Tuomet didesnės įtakos šernų gausai, esant bendram mažam tankiui, maras neturėjo.

Dėl daromos didelės žalos žemės ūkio kultūroms ir maro pavojaus per 1987-1988, 1988-1989 ir 1989-1990 metų medžioklės sezonus kasmet buvo sumedžiojama apie 23 tūkst. šernų arba 92-100 proc. jų gausos pagal oficialią apskaitą žiemą. Tačiau šer-

nų beveik nesumažėjo. Minimali populiacijos gausa, apskaičiuota ($x = \frac{L \times 100}{p}$) pagal sumedžiotų per sezoną šernų skaičių (L, vnt.), metinį vidutinį prieaugį (P, %) ir sąlyginį gausos kitimą (išliko tiek pat, padaugėjo, sumažėjo), tais metais sudarė apie 42 tūkst. arba buvo dvigubai didesnė negu pagal oficialią apskaitą.

Esant didelei šernų gausai bei tankiui ir atsiradus neatsparių epizootijos virusui individų, 1990 m. išplitęs maras apėmė daugelio rajonų miškus ir smarkiai praretino jų kaimenes. 1992-1993 m. žiemą šernų populiacijos gausa sumažėjo iki 17 tūkst. arba 2-2,5 karto. Tais metais Anykščių miškų urėdijos Žuvininkų ir kitų miškų melioracijos grioviuose, kurių vandenyje žvėrys gelbėjosi nuo aukštos kūno temperatūros, teko matyti žuvusių šernų bandų kaulus. Daug problemų šernų maras sukėlė kiaulių fermose.

Šernų marą ir greitą jo plitimą lemia kelios priežastys: gyvenimas bandose, gausa bei tankis ir migracija. Lietuvoje vidutinis šernų bandos dydis žiemą (arba indeksas) yra 5. Bandose nuo 4 iki 8 šernų laikosi 55 proc. visos populiacijos. Didėjant šernų tankiui, bandos indeksas ir tarpusavio kontaktai tarp konkrečių individų didėja. Šernų banda žiemą per parą nueina nuo 1-2 iki 5-7 km, vasarą – iki 10-12 km, o vėlyvą rudenį – iki 15 km. Šių žvėrių migraciją lemia jų tankis ir pašarų ištekliai gyvenamoje aplinkoje. Didėjant tankiui, emigracija didėja, o imigracija mažėja (Janulaitis, Padaiga, 1987).

Baltvydžių girioje šernų maras buvo pasireiškęs 1906-1908 m., 1911-1912 m., 1927 m. ir 1964 m. Pastaraisiais metais 55 tūkst. ha girios plote vidutinis šernų tankis buvo 37, o koncentracijos vietoje – 40-50 šernų 1000-yje ha miško. Tais metais dėl maro epizootijos šernų populiacija girioje sumažėjo 76,7 proc. Tyrėjai daro išvadą, kad šernų maras dažniausiai kyla ir masiškai išplinta dėl didelio populiacijos tankio, lemiančio glaudžius gyvūnų tarpusavio kontaktus, ir migracijos (Goregliad, 1971, Kozlo, 1975).

Šernų ir kitų kanopinių žvėrių tankio normos, remiantis Lietuvos miškų institute atliktais tyrimais (Janulaitis, Padaiga, 1987), patvirtintos Aplinkos apsaugos ministerijos 1995 m. gegužės 15 d. įsakymu Nr. 86. Šios normos 1000 ha įvairių miškų buvo tokios: lapuočių su eglėmis – 18, mišrių eglų – lapuočių – 13, pušynų su eglėmis – 10 ir grynų pušynų – 5.

ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Medžioklėtyros laboratorijoje 2003 m. parengti nauji optimalaus kanopinių žvėrių tankumo miške nustatymo normatyvai (Pėtelis, Brazaitis, 2003). Optimalūs šernų tankumo normatyvai 1000 ha įvairių miškų sudarė: lapuočių su eglė-

mis – 40, mišrių eglų – lapuočių ir pušynų su eglėmis – 20 ir grynų pušynų – 10. Šie normatyvai naudojami Medžioklėtyros laboratorijoje rengiant medžioklėtvarkos projektus medžiotojų klubams. Oficialios apskaitos duomenimis, 2013 m. žiemą šernų buvo apie 56 tūkst. arba 1000 ha miškų, kuriuose jie žiemoja (1400 tūkst. ha), teko 40 šernų. Kaip rodo patirtis Baltvydžių girioje, toks šernų tankis sudaro palankias sąlygas marui kilti (Goregliad, 1971; Kozlo, 1975). Esant dideliame šernų tankiui, atsiranda neatsparių maro virusui individų, kurie dėl glaudžių tarpusavio kontaktų bei migracijos šią ligą greit išplatina didelėje teritorijoje, neaplenkiant ir kiaulių fermų. Tai sukelia masinį šių gyvūnų gaišimą miškuose ir kiaulių fermose. Esant vidutiniam šernų tankiui 40 žvėrių 1000-yje ha miško, maras gali kilti bet kuriuo metu, net neatėjus invazijai iš Baltarusijos.

Kilus marui arba siekiant jo išvengti, organizuojama intensyvi medžioklė išretinti šernų populiaciją ir sumažinti sergančių šernų kontaktus su sveikais. Pirmiausia medžiojami atsiliekantys nuo bandos, svirduliuojantys, praradę saugumo instinktą ir susivėlusiais kiais šernai. ■

Antano Truskausko PĮ

FELIS

Tel.: 8 5 2330009,
8 5 2337780
Faks. 8 5 2130200
Mob. 8 698 89240
El. paštas felis@takas.lt
skype felishunting

Geriausios medžioklės visuose Pasaulio kontinentuose pagal Jūsų pageidavimus

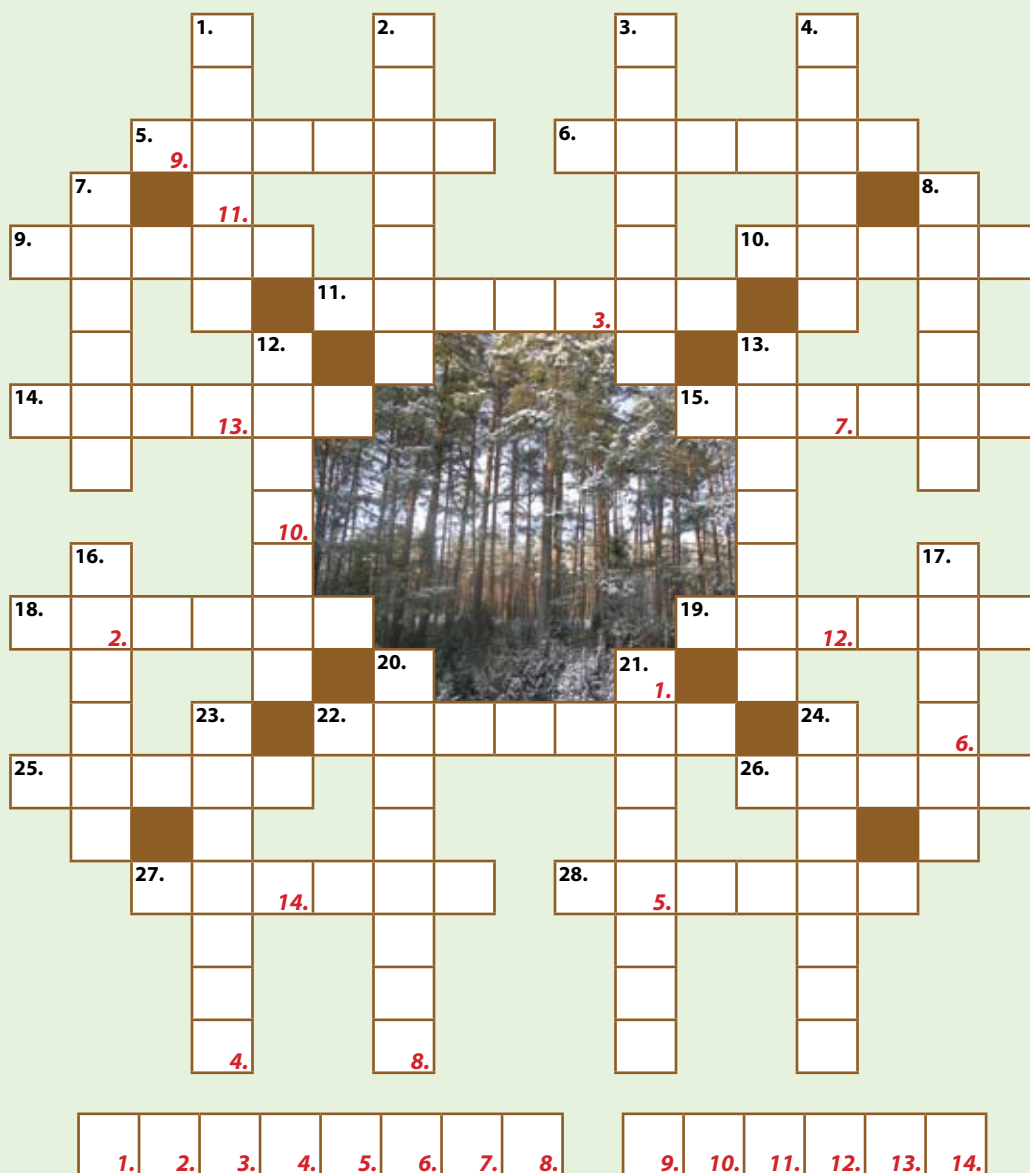
Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Skambinkite ir mes pasiūlysiame geriausius variantus!

Kai kurias mūsų medžioklių programas rasite: www.hunting-world.com

Sausio kaleidoskopas

Vertikaliai:

1. Dideli balti paukščiai, kurie, jei neišskrenda, žiemoja prie vandens telkinių.
2. Vijoklinių šeimos parazitinis augalas (*Cuscuta*), kilęs iš Šiaurės Amerikos.
3. Mediniai nameliai paukščiams, kuriuos pradėti gaminti jau pats laikas.
4. Žemės, krašto, teritorijos dalis ar stambus administracinis vienetas.
7. Porinės ilgos medinės ar plastikinės lentelės čiuožti sniegu.
8. Varpinių šeimos retakeris augalas plonu šiaudu, purios šluotelės pavidalo žiedynu (*Agrostis*).
12. Tamsus brangiakailis žvėrelis.
13. Baltų dribsnelių pavidalo krituliai, būdingi žiemai.
16. Šaltas oras, žema temperatūra.
17. Didžiausias mūsų miškų plėšrūnas, kurio kailis pilkas.
20. Kirmėlė kitaip.
21. Žvėrelis, kuris sausio 25 dieną verčiasi ant kito šono.
23. Daugiametis smidrinų šeimos žolinis augalas, užaugantis iki 150 cm aukščio.
24. Taip vadinamas žiemą pučiantis šaltas geliantis vėjas.

Horizontaliai:

5. Tanki vilnonė skara, naudojama apsisiausti pečius, esant šalčiui.
6. Smailus daiktas, dyglys.
9. Aukščiausia ir didžiausia kalnų sistema Europoje, kur žiemą galima puikiai paslidinėti.
10. „Žiemos“ gėlė.
11. Nuobodūs, ilgi žiemos...
14. Pagalys, lazda.
15. Atskira sniego žvaigždutė.
18. Lietuvos ežeras, ant kurio vyksta tradicinės žirgų lenktynės.
19. Pirmasis kalendorinis mėnuo.
22. Baltoji durpinė samana, kurią anksčiau naudojo statant namus, užpildyti tarpams tarp rąstų.
25. Šaltasis metų laikas.
26. Sušalęs vanduo.
27. Vėdryninių šeimos dekoratyvinis, vaistinis augalas.
28. Supustyta sniego krūva.

Sunkesni žodžiai: brantas, akstis, sritis.

Sudarė ONA GYLIENĖ

Iš langelių, pažymėtų spalvotais skaičiais, sudarykite frazę.

Atsakymus iki vasario 14 d. siųskite adresu VŠL „Mūsų girios“, A. Juozapavičiaus g. 10 a, 09311 Vilnius arba el. paštu info@musu-girios.lt.

Žinutėje įrašykite kryžiažodžio atsakymą, vardą, pavardę (pvz., Medkirtys, Vardenis Pavardenis).

Nugalėtojo, kuris bus nustatytas burtų keliu, laukia UAB „MMC Forest“ įsteigtas prizas – universalus kirvis „Fiskars X15“.

Loterijoje dėl prizo negali dalyvauti redakcijos darbuotojai ir jų šeimų nariai.

Pranas Narvilas

1921 08 26 – 2014 01 06

Eidamas devyniasdešimt trečiusius metus, šiemet per Tris Karalius mirė buvęs ilgametis Rietavo miškų urėdijos darbuotojas Pranas Narvilas, kilęs iš Plungės rajono Burbaičių kaimo. Apie tokio amžiaus žmones sakoma: kartu išėjo Anapilin ir dalelė mūsų istorijos. Tačiau šį kartą toks pasakymas ne visai tinka, nes nuo 1921 m. rugpjūčio 26 d. eidamas žemiškuoju gyvenimo keliu, baigęs Plungėje gimnaziją, Vilniuje miškų mokyklą, LŽŪA Miškų ūkio fakultetą, dirbęs Plungės miškų urėdijoje žvalgu, Šateikių girininkijos girininku, vyresniuoju laborantu Vilniaus universitete, miško kultūrų inžinieriumi Trakų, Tauragės miškų ūkiuose, nuo 1957 m. – Rietavo miškų ūkio vyriausiuoju miškininku, Pranas visur paliko ryškų pėdsaką, kruopščiai fiksuodamas viską, kas vyko aplink jį ir tai, ką jis pats padarė.

Jeigu ne jis, šiandien užmarštis būtų pasiglemžusi daug įdomių istorijos faktų, jo dėka išsaugotų ir dabar žinomų. Jis aprašė Rietavo miškų ir urėdijos istoriją nuo 1763 m., pasakodamas, kaip keitėsi miškai ir žmonės. Simboliška, kad beveik kartu su Pranu devyniasdešimtmetį sutiko ir Rietavo miškų urėdija, kurios gimimo datą užfiksavo šis, dabar jau šviesaus atminimo miškininkas. Tai, ką Pranas Narvilas išguldė popieriuje, to ir kirviu neiškaposi.

Jį ilgam primins ir miškuose nuveikti darbai: įveisti įprastiniai medynai ir maumedynai, atlikta melioracija, tiesti keliai, įkurtas medelynas, sėklinė plantacija, sodybas puošiantys atskiri atvežtiniai medžiai. Po visą Lietuvą paplitusios dygiosios eglės pirmosios užaugo Rietavo miškų urėdijoje iš Prano parsivežtų sėklų.

Kruopštumu ir sąžiningumu, reiklumu sau ir kitiems garsėjęs, nuoširdžiai mylėjęs savo kraštą ir jį pažinęs nuo didelio miško masyvo iki bevardžio upelio jame, Lietuvos miškininkų sąjungos Garbės narys savo darbu ir gyvenimu paliko pavyzdį visiems jį pažinojusiems.

Rietavo miškų urėdijos kolektyvas

Adolfas Vladas Šiugžda

1936 02 27 – 2014 01 14

Bebaigiant 78-uosius, sausio 14-ąją nustojo plakusi buvusio ilgamečio Raseinių miškų urėdijos Šimkaičių girininkijos girininko Adolfo Šiugždos širdis.

Velionis buvo kilęs iš valstiečių šeimos, gyvenusios Jurbarko rajono Rupeikių kaime, netoli Birbiškės miško. Jis, matyt, ir patraukė Adolfą nelengvais pokario metais atkakliai siekti miškininko profesijos. Baigęs Raudonėje mokyklą, 1953 m. įsidarbino Jurbarko miškų ūkyje medienos brokuotoju, tarnavo kariuomenėje. Nuo 1960 m. dirbo Raseinių miškų ūkyje medienos brokuotoju, 1961-1963 m. – gamybos dešimtininku, neakivaizdžiai mokėsi Kauno miškų technikume. Jį baigęs 1964 m. paskirtas Šimkaičių girininkijos meistru, 1965-1999 m. – šios girininkijos girininku. Juo dirbo iki išėjimo į pensiją.

Šio krašto miškai – ne kurortiniai pušynai, o niūroki, šlapi juodalksnynai, beržynai. Per 34 girininkavimo metus A. Šiugžda nusausino per 2500 ha šlapių medynų, įrėngė 10 km naujų miško kelių, įveisė apie 500 ha želdinių, išgudė beveik 1000 ha jaunuolynų. Jam buvo suteikta I kvalifikacinė girininko klasė, skatintas įvairių institucijų garbės ir padėkos raštais.

Ne viena Raseinių miškų urėdijos miškininkų ir vietos gyventojų karta mena Adolfą kaip girininko etaloną: pareigingą, sumanų darbų organizatorių, nuoširdų, taktišką, draugišką kolegą, neatsisakančią padėti kaimyną. Jaunesniems bendradarbiams jis noriai patardavo darbo klausimais, nešykštėjo gyvenimiškos patirties asmeniniuose reikaluose. Šias tėvo pamokas įsisavino ir sūnus Robertas, perėmęs Šimkaičių girininkijos vairą. Išėjęs į pensiją, Adolfas pavyzdinai ūkininkavo savo miške.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio žmoną Ireną, sūnų Robertą, artimuosius ir tikime, kad laiko tėkmėje neišblės šio šviesaus žmogaus atminimas.

Raseinių miškų urėdijos kolektyvas

Naujos pareigos

Generalinėje miškų urėdijoje:

JUSTINAS ŠIMKUS, dirbęs Vidaus audito skyriuje vyriausiuoju specialistu, nuo 2013 m. gruodžio 10 d. perkeltas į Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Vidaus audito skyrių vyriausiuoju specialistu.

Šilutės miškų urėdijoje:

STEPAS BAIRAŠAUSKAS, dirbęs miškų urėdu, šalių susitarimu 2013 m. gruodžio 31 d. atleistas iš šių pareigų.

Šakių miškų urėdijoje:

JONAS GVILDYS, dirbęs Gelgaudiškio girininkijos girininku, 2013 m. gruodžio 31 d. išleistas į pensiją;

MANTVYDAS MACIUKIČIUS, dirbęs Gelgaudiškio girininkijos girininko pavaduotoju, 2014 m. sausio 2 d. perkeltas Šakių girininkijos girininko pavaduotoju;

KAROLIS BARŠTAITIS, dirbęs Gelgaudiškio girininkijos eiguliu, 2014 m. sausio 2 d. perkeltas Šakių girininkijos eiguliu;

ARTŪRAS PALUBINSKAS, dirbęs Gelgaudiškio girininkijos eiguliu, 2014 m. sausio 2 d. perkeltas Plokščių girininkijos eiguliu;

BENAS GVAZDAUSKAS, dirbęs Plokščių girininkijos eiguliu, 2014 m. sausio 2 d. paskirtas Plokščių girininkijos girininko pavaduotoju.

Varėnos miškų urėdijoje:

JONAS JEZUKEVIČIUS, dirbęs Marcinkonių girininkijos girininku, 2013 m. lapkričio 29 d. išleistas į pensiją;

RINOLDAS JACKUS, dirbęs Glūko girininkijoje girininko pavaduotoju, 2014 m. sausio 2 d. paskirtas Marcinkonių girininkijos girininku;

STASYS SAKALAUSKAS, dirbęs Glūko girininkijos eiguliu, nuo 2014 m. sausio 2 d. paskirtas šios girininkijos girininko pavaduotoju;

TOMAS BARYSAS, dirbęs Dubičių girininkijoje eiguliu, nuo 2014 m. sausio 2 d. paskirtas šios girininkijos girininko pavaduotoju.

vasari

Su 30-uoju gimtadieniu

Vasario 10 d. šią sukaktį pažymintį Nemenčinės miškų urėdijos Purviniškių girininkijos miško darbininką DARIŲ KIVILŠĄ, 14 d. – Valstybinės miškų tarnybos vyriausiąjį specialistą KAROLĮ LEIŠĮ, 16 d. – Alytaus miškų urėdijos prekybos vadybininką AURIMĄ KAŠELIONĮ, 17 d. – Rietavo miškų urėdijos Girinėnų girininkijos girininko pavaduotoją GIEDRIŲ BRUŽINSKĮ, 29 d. – Valstybinio miškotvarkos instituto vyresnįjį taksatorių DEIMANTĄ GERVELĮ.

Su 40-uoju gimtadieniu

Vasario 7 d. šią sukaktį pažymintį Nemenčinės miškų urėdijos valytoją JOLANTĄ DRAKŠIENĘ, 9 d. – Prienų miškų urėdijos Prienų girininkijos girininką GIEDRIŲ KASPERAITĮ, 11 d. – Valstybinės miškų tarnybos Finansų skyriaus vyriausiąją specialistę RASĄ BIELEVIČIENĘ, 25 d. – Trakų miškų urėdijos Strėvos girininkijos girininko pavaduotoją EUGENIJŲ ŠUMSKĮ, Jonavos miškų urėdijos Girelės girininkijos miško darbininką NERIŲ BABILĄ, 27 d. – Dubravos EMM urėdijos Šilėnų girininkijos girininką SAULIŲ BAGDŽIŪNĄ, Ignalinos miškų urėdijos Tverečiaus girininkijos girininką VAIDĄ JUSĮ.

Sausio 18 d. šią sukaktį pažymėjusią Prienų miškų urėdijos prekybos vadybininkę AUŠRĄ BALTUSEVIČIENĘ.

Su 50-uoju gimtadieniu

Vasario 6 d. šią sukaktį pažymintį Kupiškio miškų urėdijos vyriausiąją buhalterę LAIMĄ VAŠTAKIENĘ, 8 d. – Vilniaus miškų urėdijos Lavoriškių girininkijos girininką JURIŲ LAPTIKĄ, 15 d. – Radviliškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininką VYTAUTĄ IVANAUSKĮ, 16 d. – Telšių miškų urėdijos Varnių girininkijos girininką JUSTINĄ STONKŲ, Jurbarko miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medienos traukimo traktorininką STANISLOVĄ JOKŪBAUSKĄ, 18 d. – Panevėžio miškų urėdijos Naujamiesčio girininkijos miško darbininką ČESLOVĄ PETRAITĮ, 21 d. – Kretingos miškų urėdijos Klaipėdos girininkijos eigulį EGIDIJŲ ŠEPIETĮ, 23 d. – Marijampolės miškų urėdijos Sasnavos girininkijos girininką VIRGAUDĄ SAKALAUSKĄ, 24 d. – Trakų miškų urėdijos medelyno darbininkę LIUCIJĄ KOZLOVSKĄ-JĄ, 26 d. – Biržų miškų urėdijos Kriklinių girininkijos girininką REGIMANTĄ VEGĮ, 28 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos Šiluvos girininkijos girininko pavaduotoją STASĮ PAŠKEVIČIŲ, Trakų miškų urėdijos Onuškio girininkijos miško darbininką PETRĄ KAREIVĄ.

368

Su 60-uoju gimtadieniu

Vasario 2 d. šią sukaktį pažymintį Nemenčinės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio darbininką LEONARDĄ LAVRINOVIČIŲ, 3 d. – Švenčionėlių miškų urėdijos vyriausiąjį inžinierių REGIMANTĄ DALGEDĄ, 5 d. – Panevėžio miškų urėdijos Gustonių girininkijos girininką JONĄ MASIOKĄ, 6 d. – Kauno miškų urėdijos sandėlininką ARVYDĄ OVSENĄ, 7 d. – Švenčionėlių miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio kūrėk-sargą VYTAUTĄ JAUNIŠKĮ, 10 d. – Rokiškio miškų urėdijos vairuotoją VYTAUTĄ ŠUKĮ, 13 d. – Kretingos miškų urėdijos Darbėnų girininkijos girininko pavaduotoją VALDEMARĄ LŪŽĮ, 15 d. – Kauno miškų urėdijos Raudondvario medelyno meistrą STANISLOVĄ LAURYNĄ, 20 d. – Ukmergės

miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medienos traukimo traktorininką OTO FOLMER, 24 d. – Švenčionėlių miškų urėdijos Gelednės girininkijos eigulį VACLAVĄ MILAŠEVSKĮ.

Su 70-uoju gimtadieniu

Vasario 5 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Valkininkų miškų urėdijos Vėžionių girininkijos eigulį JUOZĄ TATULĮ, 7 d. – buvusį ilgametį Pakruojo miškų urėdijos urėdą VALDĄ RIMKŲ, 13 d. – Šilutės miškų urėdijos Ž. Naumiesčio girininkijos eigulį PRANĄ AUKSORIŲ, 16 d. – buvusį ilgametį Raseinių miškų urėdijos Padubysio girininkijos eigulį ČESLOVĄ ČESNĄ, 24 d. – buvusią ilgametę Anykščių miškų urėdijos Pavarių girininkijos girininko pavaduotoją EMILIJĄ GIMBUTIENĘ, 26 d. – buvusį ilgametį Vilniaus miškų urėdijos inžinierių STASĮ VITOLĮ DAUBARĮ.

Vasario 4 d. sukanka 75-eri buvusiai ilgametei Kauno miškų urėdijos prekybos vadybininkei ONAI ALDONAI MOCKIENEI.

Su 80-uoju gimtadieniu

Vasario 4 d. šią sukaktį pažymintį buvusią ilgametę Kaišiadorių miškų urėdijos inžinierę ZITĄ BAČANSKIENĘ.

Vasario 8 d. sukaks 85-eri buvusiam ilgamečiam Anykščių miškų urėdijos traktorininkui NAPALIUI KALIBATUI, 28 d. – buvusiam ilgamečiam Rokiškio miškų urėdijos darbuotojui JUOZUI BARISAI.

Su 90-uoju gimtadieniu

Vasario 2 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Nemenčinės miškų urėdijos Pabradės miško ruošos baro viršininką VACLOVĄ STUPELĮ.

Kryžiažodžio „Štai ir baigiasi metai...“, išspausdinto 2013 m. Nr. 12, atsakymai:

Vertikalieji: 1. Žvirblis. 2. Arija. 3. Ėdžios. 4. Lututė. 5. Einis. 6. Šlamutis. 10. Ožerškis. 13. Žalvarnis. 14. Skėstukas. 16. Gandras. 17. Lipikas. 22. Gyliamatis. 23. Lingalvis. 25. Drugiūšius. 28. Vabalas. 29. Gluosvė. 30. Tulžys. 32. Kiškis.

Horizontalieji: 7. Žvirgždė. 8. Šunlielė. 9. Brija. 11. Žiema. 12. Voveraitė. 15. Miškas. 18. Skėtis. 19. Dagilis. 20. Gvaizdė. 21. Pirštūnis. 24. Satyras. 26. Kirvis. 27. Bajorė. 31. Dantažolė. 33. Bajus. 34. Vikis. 35. Avižnuolė. 36. Asiūklis.

Atsakymas – **ŽIEMA NESKUBA**

MŪSŲ GIRIOS

Už kryžiažodžio „Štai ir baigiasi metai...“, (išspausdinto 2013 m. Nr. 12) atsakymus įsteigtą prizą – „Mūsų girių“ 2014 m. prenumeratą laimėjo **Marijona Vaitkaitytė**. Dėl prizo kreipkitės: el. paštu info@musu-girios.lt, tel. 8687 10616.

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE FOX

KONEKESKO

oficialus PONSSE atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218

Servisas: tel. 8 700 55100

Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

Pramonės g. 8A/28,
LT-91100 Klaipėda

Verslo g. 9, Kumpių k.,
LT-54311 Kauno r.

Kniaudiškių g. 149,
LT-37374 Panevėžys

Molėtų g. 13,
LT-14262 Didžiosios Riešės k.,
Vilniaus r.

www.ponsse.com

**Atnešk savo seną
pjūklą ir gauk**

200 Lt

**nuolaidą
naujam.**

Akcija vyksta nuo 2014.01.27 iki 2014.03.28. Jos metu atnešę savo seną sukomplektuotą grandininį pjūklą galite gauti 200 Lt nuolaidą vienam iš šių naujų Husqvarna ar Jonsered pjūklų 545, 550XP, 555, 560XP, CS2252, CS2253, CS2258, CS2260. Pirkėjas gali panaudoti tik vieną kuponą vienam pjūklui įsigyti. Nuolaidos nesumuojamos.

www.husqvarna.lt